

Uitkomst beklagzaak bevestigt structurele gebreken

Gebruik isoleercellen nog altijd problematisch

Een uitspraak van de Commissie van Toezicht van de Penitentiare Inrichting (PI) Roermond over te kleine ramen in de isoleercellen in die PI legt een al langer bestaand probleem bloot: de cellen voldoen niet altijd aan de voorgeschreven vereisten, zoals in dit geval dat er voldoende daglicht moet kunnen binnenkomen.

Boudewijn Chorus en Ger van der Veen

Isoleercellen in Nederlandse inrichtingen

Minstens zo problematisch zijn de terugkerende gebreken in het regime bij opsluiting in de 'iso'. We weten al langer dat het gevangeniswezen er niet in slaagt om de isoleercel alleen in te zetten als het uiterste redmiddel dat het hoort te zijn. Ondanks alle beloftes van de-escalatie, blijft de 'isolatiereflex' in de praktijk leidend, met ernstige gevolgen voor de geestelijke gezondheid van gedetineerden. Hoog tijd dat hier verandering in komt.

Wrang symbool

Het is eigenlijk maar een wrang symbool, dat een gedetineerde onlangs een beklagzaak heeft gewonnen omdat de ramen in zijn isoleercel te klein zijn. Dit lijkt een technisch detail, maar het is het zoveelste punt op de lijst met tekortkomingen in het gebruik van isoleercellen. Daaronder vallen uitblijvende, tekortschietende of onregelmatige medische begeleiding, ondanks de voorschriften. Niet

reageren op de intercom (als die al werkt). Onthouding van lectuur, tegen de voorschriften. Weigeren van telefonisch contact, ook met de advocaat. Niet toestaan van bestellen van bijvoorbeeld benodigde verzorgingsproducten. Afgeplakte of anderszins geblindeerde ramen.

Kinderachtig

Al dit soort tekortkomingen, meestal tegen de geldende regels in, komen we tegen in de beklagzaken. En als je daarvoor dan in het gelijk wordt gesteld, krijg je een tegemoetkoming van 7,50 euro, zoals in het geval van de klager over de ramen. Dan maar weer over naar de orde van de dag. Dat schiet niet op natuurlijk. En dan hebben we het nog niet gehad over de redenen waarom gedetineerden in de 'iso' worden gezet, die zijn al te vaak te kinderachtig voor woorden. De iso als middel voor het uitleven van persoonlijke rancune door gevangenispersoneel?

LEES VERDER OP PAGINA 6 EN 7

de Bonjo verschijnt 6x per jaar
35^e jaargang
nummer 6, december 2025

Word voor 25,- euro per jaar
abonnee en ontvang zes keer per
jaar de Bonjo.

Wie wij zijn

Wij komen op voor de belangen van
gedetineerden en ex-gedetineerden
in Nederland.

Wat wij willen

Bonjo's missie is verbetering van het
strafrecht, betere omstandigheden in
de bajes en eerlijke kansen voor (ex-)
gedetineerden om een menswaardige
re-integratie te kunnen realiseren.

Verklaring Omtrent Re-integratie vergroot kansen op arbeidsmarkt

Joshua Wisman

Oud-gedetineerden hebben grote moeite om na hun straf weer volledig deel te nemen aan de samenleving. Acceptatie door de maatschappij blijkt een cruciale, maar vaak ontbrekende schakel in succesvolle re-integratie. Een nieuw concept, de Verklaring Omtrent Re-integratie (VOR), moet daar verandering in brengen. "Daar loop ik dan voor de zoveelste keer... Terwijl ik de maatschappij in wandel met twee zware blauwe vuilniszakken, hoor ik de grote metalen poort dichtschuiven. Eindelijk kan ik

het gesloten-deuren beleid achter me laten, of toch niet?..." Als (meermaals) voormalig gedetineerde probeer ik terug te keren in de 'normale' samenleving. Het zoeken van een baan en geaccepteerd worden als gewoon burger blijkt lang niet zo makkelijk als dat het gepresenteerd wordt door hulpverleners. Natuurlijk hebben wij zelf dingen in de hand, maar acceptatie vanuit de maatschappij, daar hebben wij geen invloed op.

LEES VERDER OP PAG. 3

**Folder over
beklagrecht
zet gedetineerden
op verkeerde been**

5

**Op bezoek in het
Transitiehuis in
Leuven**

8 & 9

**Vaders dansen
met hun kids in
de bajes**

11

**De Grote
Ontmoetingsdag**

18

**Wij wensen u een
crimineel goed 2026!**

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

Zie achterkant voor meer informatie

de **BONJO** colofon

Onafhankelijke krant voor het gevangeniswezen

de Bonjo is een uitgave van de vereniging Bonjo en verschijnt zes keer per jaar.

Stichting Bonjo heeft een ANBI-status, donaties zijn binnen de wettelijke voorwaarden fiscaal aftrekbaar.

Oplage: 10.000 exemplaren

Abonnementen 25,00 euro per jaar

Losse nummers 4,50 euro incl. porto.

ISSN nummer: 2352-104X

© copyright: de Bonjo

Overnemen van artikelen is alleen toegestaan na overleg met de redactie.

Reacties zijn welkom op:
info@bonjo.nl

Contactadres

Telefoon: 0800-333 44 46 (gratis)

020-665 94 20

Nieuwe Herengracht 18

1018 DP Amsterdam

info@bonjo.nl | www.bonjo.nl

Advertenties

Informatie over adverteren in deze krant kunt u inwinnen bij marion@bonjo.nl of

020-665 94 20

Nieuwe Herengracht 18

1018 DP Amsterdam

Directeur Bonjo

Bedel Bayrak

Bestuur Bonjo

Toine Bakermans

Miep van Diggelen (penningmeester)

Frans Douw

Martin Iwema

Ruud Jansen (voorzitter)

Marieke Kruijthof

Hoofredactie

Martijn van der Kooij

de Bonjo wordt via de bibliotheken en de re-integratiecentra in de gevangenissen verstrekt aan alle gemiddeld 10.000 aanwezige gedetineerden.

Geldt ook voor ambtenaren werkzaam in het gevangeniswezen en de talloze medewerkers en vrijwilligers van de organisaties die aangesloten zijn bij Bonjo. Strafrechtadvocaten hebben veelal een abonnement.

Redactie

Ronald Bos

Jaap Brandligt

Boudewijn Chorus

Jordi L'Homme

Krisz Lucke

Tjitske Perdeck

Lea Spierts

Violette Steijver van Orselen

Hans Stoker

Ger van der Veen

Bregje Veltman

Medewerkers

Semra Aytemur

Toine Bakermans

Ton Bastings

Bianca Buzing

Frans Douw

Tim Hop

Sandra van Kolfshoten

Theo Knippenberg

Marion van de Laar

Dini van het Noorden

Annelyn Smit

Laura Sofie van der Reijden

Wolter van der Vlist

Joshua Wisman

Vormgeving

Caroline de Roy

Druk

Rodi Rotatiedruk Diemen

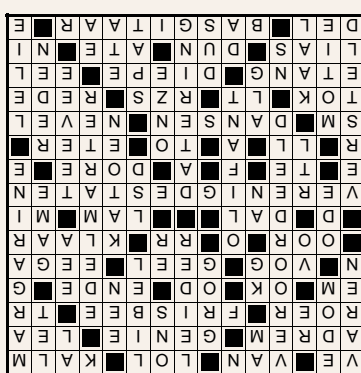
De volgende edities van de Bonjo verschijnen op:

17 februari, 15 april, 10 juni,

12 augustus, 14 oktober, 16 december

Oplossing Woordzoeker van pagina 20

N E I N D A G E N

COMMENTAAR

Beklagrecht onder druk

Gedetineerden klagen steeds vaker, blijkt uit cijfers van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC). Bij de Commissies van Toezicht liep het aantal klachtprocedures op van 21.000 in 2013, naar ruim 24.000 vorig jaar. Daarmee zet de trend door. De Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) constateerde in 2019 al een gestage toename. Een 'klagen om te klagen-cultuur' zou de oorzaak zijn. Daardoor wordt een groot aantal 'futiele klachten' ingediend en raakt het beklag- en beroepssysteem verstopt. Het invoeren van griffierecht zou volgens de RSJ een mogelijke oplossing zijn voor dit probleem. Het zal duidelijk zijn dat Bonjo zich hiervan tegenstander toonde. Gelukkig kwam het nooit van de grond.

Gedoe over het aantal klachten is blijvend. In juni 2025 verscheen een artikel in *Sancties*, een tijdschrift over straffen. De twee auteurs zijn verbonden aan de RSJ, maar schreven het op persoonlijke titel. Het artikel richt zich op het strenger maken van de ontvankelijkheidseisen. Het inperken van het beklagrecht dus. Motiverende gespreksvoering en bemiddeling door een klachtenfunctionaris? Uit beeld.

Constantijn Kelk, in zijn werkende leven hoogle- raar in Utrecht, schreef dat de geschiedenis van het beklagrecht in de Tweede Wereldoorlog begint. Functionarissen die door de Duitsers achter de tralies werden gezet, ervoeren wat het is om geen rechten te hebben. Dat moest anders. De beginselenwet Gevangeniswezen van 1953 was het antwoord. Er kwamen ook Commissies van Toezicht. Die bestonden uit onafhankelijke burgers die toe moesten zien op een correcte

behandeling in de PI waarover ze toezicht hadden. In 1977 volgde de invoering van het beklag- en beroeprecht van veroordeelde en niet-veroordeelde gedetineerden. In 1999 volgde de Penitentiaire beginselenwet. De onvrije burger – de gedetineerde – kreeg naast plichten ook rechten. Een unicum in de strafrechtwereld. Kelk constateert dat het beklagrecht zijn nut heeft bewezen.

Versobering

De versobering van het regime in het gevangeniswezen is de oorzaak van het toenemende aantal klachten, stelt Kelk. Hij pleit ervoor dat klachten invloed hebben op het beleid. Dat is niet zo, waardoor klachten individueel gevolgen voor de gedetineerde kunnen hebben. Maar ook als ze massaal zijn, leiden ze niet tot nadenken over de rechtmatigheid van het systeem. Dat is toch anders dan in de echte juridische wereld, waar uitspraken van rechters grote geldigheid hebben.

Het succes van het beklagrecht leidt ertoe dat er een toenemende druk is op het recht om in beklag te gaan. En dus komt de vraag op: moeten de rechten van gedetineerden niet beperkt worden? In de bajesen is een folder van het Kenniscentrum Commissie van Toezicht verspreid die de vraag met 'ja' lijkt te beantwoorden (zie pagina 5). Datzelfde kenniscentrum verspreidt het eerdergenoemde artikel van de RSJ-medewerkers – een pleidooi om het beklagrecht in te perken – zonder expliciet duidelijk te maken dat het op persoonlijke titel is geschreven. Het beklagrecht staat onder druk, zoveel is duidelijk. Een slechte zaak. (JB)

INHOUDSOPGAVE - DE BONJO 6-2025

- 1 Gebruik isoleercellen nog altijd problematisch - Boudewijn Chorus en Ger van der Veen / Verklaring Omtrent Re-integratie vergroot kansen op arbeidsmarkt - Joshua Wisman
- 2 Commentaar - Beklagrecht onder druk
- 3 Voorstel om terugkeer op arbeidsmarkt makkelijker te maken - Joshua Wisman
- 4 Levenslang niet per se levenslang / Recensie - Het verhaal van Jan en de zoektocht naar herstel
- 5 Kritiek op 'onjuiste' en 'onvolledige' folder over beklagrecht - Ger van der Veen en Boudewijn Chorus
- 6 De isolatiereflex - Boudewijn Chorus en Ger van der Veen
- 7 Stembusje - Column Ton Bastings
- 8 Re-integratie is niet onnozel - Ronald Bos
- 10 Kwetsbare verdachten vaak niet herkend in politieverhoor - Jaap Brandligt
- 11 Let's Get Loud verbindt kinderen en vaders - Annelyn Smit
- 12 De rechten van gedetineerden bij urinecontroles - Ger van der Veen
- 13 Is het rookverbod in de bajes nog houdbaar? - Jaap Brandligt / Uit de pers: Medewerkers OM sturen brandbrief over ICT-problemen / Gevangene Schiphol twee maanden te vroeg vrij
- 14 Amerikaans project houdt kansarme meisjes uit criminaliteit - Jaap Brandligt
- 15 De reis van een kind - Column The underground Poet / Uit de pers: Verdachten sluiten steeds vaker deals met OM
- 16 Interview: 'Is het eerlijk dat we jongeren opsluiten?' - Sandra van Kolfshoten
- 18 De Grote Ontmoetingsdag - Toine Bakermans
- 19 Praten over drugsgebruik - Jaap Brandligt
- 20 Ingezonden: 'Aperte onzin en enkel stemmingmakerij'
- 21 Opinie: Ontsnappen uit de gevangenis in de toekomst strafbaar? - Tim Hop
- 23 Wat mensen kunnen leren van andere dieren - Theo Knippenberg
- 23 Lezen: *Dierentaal*
- 24 *Dieren Als Machientjes*
- 25 *Muizenleven*
- 26 Recept: Zo maak je iets lekkers van witte of rode kool - Laura Sofie van der Reijden
- 27 Achter de wolken - Column Dini van het Noorden
- 28 Bonjo Contactbureau
- 29 Stinkend zaakje - Column Semra Aytemur
- 30 Tien goede voornemens voor 2026 - Boudewijn Chorus

KUIJPERS & NILLESEN
advocaten

DE SNELSTE WEG NAAR BUITEN, OOK PRO DEO!

www.kuijpersnillesen.nl

Faickstraat 14
1017 VW AMSTERDAM
telefoon +31 (0) 20 420 20 42
fax +31 (0) 20 623 68 36
info@knadvocaten.nl

Stationsweg 14
5211 TW's-HERTOGENBOSCH
telefoon +31 (0) 73 614 86 64 fax
+31 (0) 73 614 64 56
info@knadvocaten.nl

VERVOLG PAG 1

Re-integratie na detentie struikelblok voor ex-gedetineerden

Maak terugkeer op arbeidsmarkt makkelijker

Mijn voorstel om een Verklaring Omtrent Re-integratie in te voeren, komt niet uit de lucht vallen. Ik heb onderzoek gedaan naar hoeveel invloed acceptatie heeft op re-integratie en de hoge recidivecijfers (in Nederland recidiveert 47 procent van de ex-gedetineerden binnen twee jaar). Die invloed blijkt enorm.

Acceptatie als sleutel tot succesvolle terugkeer

Ex-gedetineerden worden door de samenleving te vaak geweerd uit de mainstream en zien buiten meer deuren sluiten dan in de penitentiaire inrichting. Hierdoor worden de openstaande deuren naar de criminaliteit aantrekkelijker en dat heeft direct invloed op de recidivecijfers. Hoge

recidivecijfers hebben nadelige gevolgen. Denk aan: cellentekorten, personeelstekorten, maatschappelijke schade, potentiële slachtoffers, meer kosten en meer criminaliteit.

VOG

Ook heeft de overheid hier een groot aandeel in met het uitgeven van bijvoorbeeld een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Een VOG is toch een soort verklaring van vertrouwen die eigenlijk niets over het werkelijke verleden of toekomstig delictgedrag van een aanvrager vertelt. Niet iedereen wordt immers gearresteerd of veroordeeld voor zijn of haar slechte daden. (Ongeveer 42 procent van de verdachten wordt veroordeeld. Dit betekent dat een veel kleiner percentage van alle gepleegde misdrijven leidt tot een veroordeling, omdat niet alle zaken voor de rechter komen.)

Nieuw concept

Ik heb een alternatief voor de VOG bedacht, waarin er bij het tonen

Oproep

Wil jij meedenken of meewerken aan mijn onderzoek of plan of daar meer informatie over krijgen? Neem dan contact met me op via de Bonjo (zie voor contactgegevens pag. 2).

van discipline en goed gedrag kansen voor ex-gedetineerden worden gecreëerd. Dit concept heb ik voorgelegd aan juridische experts en betrokkenen met veel positieve reacties als gevolg. Het resultaat is een Verklaring Omtrent Re-integratie (VOR). Een VOR is een officieel erkend document dat evenals een VOG wordt uitgegeven door de screeningsautoriteit van Justis, uitsluitend voor ex-gedetineerden en ex-delinquenten en in samenwerking met reclassering, casemanagers en justitie. Een VOR ontkent/ontkracht het verleden niet, maar laat een

potentiële werkgever en de samenleving zien dat de desbetreffende persoon zich door middel van afgeronde re-integratietrajecten en welwillendheid heeft teruggewerkt in de maatschappij. Een VOR is in waarde gelijk aan een VOG en zorgt voor een stukje vertrouwen vanuit de overheid.

De VOG verschilt wezenlijk van het al bestaande Bewijs Goed Gedrag (BGG). Een gedetineerde kan deze via zijn casemanager krijgen als goed gedrag in detentie heeft vertoond. Nadeel is dat deze BGG niets zegt over de ontwikkeling die een ex-gedetineerde doormaakt als hij vrij is

Recidivecijfers blijven hoog door gesloten deuren

Geen garantie

Uiteraard is het geen garantie voor het niet kunnen terugvallen in crimineel gedrag. Maar een VOG is ook geen garantie voor het niet beginnen met crimineel gedrag. Het VOR-traject is een stok achter de deur, die veel discipline vergt van de deelnemer. Het verdienen van een VOR is niet vanzelfsprekend, wat zich in het toekomstige gedrag van de cliënt in positieve zin zal uiten (je wilt

immers het harde werk niet zomaar tenietdoen).

Voordelen maatschappij

Naast dit plan is het volgens mij van groot belang dat de maatschappelijke belangen en de voor de samenleving te behalen voordelen naar voren worden gebracht, zodat de samenleving in gaat zien dat acceptatie een positieve uitwerking heeft op de maatschappij. De te behalen voordelen voor ex-gedetineerden moeten als secundair belang worden gepresenteerd. (JW)

Joshua Wisman is ex-gedetineerde. Hij zet zich in om re-integratie en nazorg te verbeteren.

in 't kort

- * Ex-gedetineerden vinden weinig maatschappelijke acceptatie, wat re-integratie lastig maakt.
- * De VOG (Verklaring Omtrent het Gedrag) sluit hen vaak uit van werk, terwijl ze geen garantie geeft voor goed gedrag.
- * In dit artikel lees je over de VOR (Verklaring Omtrent Re-integratie), een initiatief dat mensen wél kans op werk biedt.

Strafzaak? Neem geen advocaat, neem een strafrechtadvocaat!

Vrijheid van advocaatkeuze is een belangrijk recht. U bent niet verplicht zich bij te laten staan door de advocaat die u op het politiebureau bezocht heeft. Deze 'piketadvocaat' hoeft helaas geen deskundige te zijn op het gebied van strafrecht.

Sommige advocaten doen maar een paar strafzaken per jaar. Natuurlijk volstrekt onvoldoende om deskundig te worden en te blijven op strafrechtelijk gebied. Zo kan het gebeuren dat de advocaat die u bijstaat in uw strafzaak zich voornamelijk bezighoudt met familierecht. Wij vinden dit een onwenselijke situatie.

Regelmatig nemen wij zaken over van andere advocaten. Vaak zijn wij daarbij geconfronteerd met dossiers waarin men steken heeft laten vallen.

Ons kantoor behandelt uitsluitend strafzaken. Uw dossier wordt bij ons niet door één advocaat, maar door een team van specialisten zorgvuldig onder de loep genomen. Onze advocaten verdiepen zich voortdurend in de laatste ontwikkelingen op strafrecht gebied. Wij beseffen dat onze gedetineerde cliënten regelmatig bezocht willen worden om de voortgang van hun zaak te bespreken. Wij voldoen aan die behoefte.

Ons kantoor is betrokken bij grote strafzaken, maar of u nu verdacht wordt van fietsendiefstal of van moord; wij zien in elke zaak het belang van een goede verdediging.

Wij treden op in het hele land en doen dat ook op basis van toevoeging (pro deo). Goede rechtsbijstand hoeft niet duur te zijn. Neem vrijblijvend contact met ons op:

Bel gratis: 0800-9336464 (0800-WEENING)

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

Levenslang niet per se levenslang

Levenslang moest ooit echt levenslang zijn. Oud-minister van justitie Donner was daar heel helder over. Dat is niet meer zo. Het is mogelijk dat de ingeslotene is ‘gegroeid’, waardoor hij toch naar buiten mag.

Dat is zo sinds op 5 juli 2016 de Hoge Raad heeft bepaald dat de gang van zaken omtrent levenslang moet veranderen. Levenslang moet ‘toekomstbestendig’ worden gemaakt. Het gaat om de vraag of een levenslange gevangenisstraf een schending oplevert van artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Anders gezegd: is sprake van een onmenselijke of vernederende bestraffing? De Hoge Raad is van oordeel dat een levenslange gevangenisstraf in beginsel niet zo’n schending oplevert, mits ten tijde van het opleggen van de straf er een reële mogelijkheid tot herbeoordeling bestaat. Dit betekent dat na 25 jaar er een toetsmoment moet plaatsvinden. Dan wordt gekeken of een veroordeelde zodanig is veranderd en voldoende vooruitgang heeft geboekt in het resocialisatieproces (het proces om klaargestoomd te worden voor terugkeer in de maatschappij) dat verdere tenuitvoerlegging van de straf niet meer gerechtvaardigd is.

Voldoende begeleiding
Daarover gaat het ook in een recente uitspraak van de Hoge Raad. Een levenslang gestrafte ging in cassatie bij de Raad, omdat de wijze van tenuitvoerlegging niet zou voldoen aan wat in het EVRM is geregeld. Het is gebruikelijk dat de advocaat-generaal (AG) bij de Hoge Raad een advies schrijft over zaken waarover de Raad zal beslissen. In veel gevallen wordt dat advies overgenomen. Maar in de zaak waarover het gaat, was dat niet zo. De AG oordeelde dat de tenuitvoerlegging niet EVRM-proof was. Met andere woorden: dat niet was voldaan aan de mogelijkheden om gaandeweg het verloop van de straf voldoende mogelijkheden tot re-integratie te krijgen. Een netelige kwestie, want het is ingewikkeld om aan die eis te voldoen. Te volle gevangnissen met te weinig gekwalificeerd personeel maken dat niet eenvoudig. En dus werd in deze zaak geadviseerd de levenslange straf niet op te leggen in afwachting van voldoende begeleiding. De Hoge Raad is daarin niet

meegegaan. De Raad verbindt er wel een ‘maar’ aan. Namelijk dat een rechter op enig moment tot het oordeel kan komen dat de levenslange gevangenisstraf niet langer kan worden opgelegd omdat de uitvoering niet EVRM-proof is. Wat dat betekent, daarover laat de Hoge Raad zich verder niet uit. Maar de mogelijkheid dat een levenslang gestrafte bij een rechter gelijk krijgt, wordt dus opengelaten. Het Forum Levenslang constateert dat advocaten met hard feitenmateriaal moeten komen als er zorgen zijn over hoe de levenslange gevangenisstraf wordt uitgevoerd. De voortdurende overschrijding van termijnen en de niet loyale uitvoering van adviezen van het Adviescollege Levenslanggestraften, leiden ertoe dat de tenuitvoerlegging niet voldoet, aldus het Forum. Dat constateerde de AG ook. De Hoge Raad laat volgens het Forum de beoordeling van het stelsel als zodanig, en dan met name wat er in de eerste 25 jaar gebeurt, ten onrechte buiten beschouwing. (JB)

Recensie

Twaalfjaar tbs

Het verhaal van Jan en de zoektocht naar herstel

Wat gebeurt er met iemand die jarenlang gevangen zit en daarna in een tbs-kliniek terecht komt? Het boek In TBS. Twaalf jaar binnen van criminoloog Frank van Gemert biedt een zeldzaam inkijkje in het leven van Jan, een man die bewust kiest voor tbs en worstelt met zijn plek in de samenleving. Het boek draait om Jan, een man met een lange bajescarrière in Nederland en deels in de Verenigde Staten. Jan weet dat hij buiten de gevangenis telkens weer de mist in gaat. Daarom pleegt hij bewust een ernstig delict om terug te keren naar de bajes, waar hij zich vertrouwd voelt. Uiteindelijk stuurt hij aan op tbs. Eerst een paar jaar gevangenis – Veenhuizen – daarna in behandeling in tbs-klinieken in Eindhoven, Almere en Utrecht.

Vertrouwen en frictie

Van Gemert volgt Jan jarenlang. Hun relatie – via brieven, telefoon-gesprekken en ontmoetingen – zorgt voor een vertrouwensband. In de gevangenis is Jan een ‘grote jongen’, maar in de tbs-kliniek is hij patiënt, wat leidt tot conflicten. Wat ik me nooit zo realiseerde, en wat dit boek duidelijk maakt, is hoe verschillende omgevingen invloed hebben op het

herstelproces. Van Gemert is criminoloog, maar geen ervaringsdeskundige. Zijn verbazing en reflecties zijn ook mijn leermomenten.

Herstel en onzekerheid

Het boek beschrijft hoe twaalf jaar voorbijgaan en hoe Jan zich in Utrecht steeds veiliger voelt in de tbs-setting. Daardoor kan hij zich meer in de buitenwereld bewegen. Het vallen en opstaan deed mij meeleven. Het boek eindigt met Jan die vaker onbegeleid verlof krijgt, maar het blijft onduidelijk of hij ooit volledig terugkeert in de samenleving. De bureaucratie van het gevangeniswezen zorgt voor extra hobbels. Jan leert daarmee omgaan en voelt zich beter in zijn vel. Die zoektocht is de moeite waard om te volgen. (JB)
Frank van Gemert, In TBS. Twaalf jaar binnen (Just Publishers, 2023)

Wij vechten voor jouw vrijheid, altijd!

Persoonlijk, resultaatgericht en altijd goed bereikbaar. Dat zijn wij. Bij ons kunt u de best mogelijke juridische bijstand verwachten op het gebied van het strafrecht. Onze advocaten hebben zo hun eigen expertises: van levensdelicten tot een snelheidsovertreding. Wij hebben alles in huis.

Spoednummers:
Fabian (06-14 37 28 97)
Maarten (06- 40 38 14 40)
Jill (06- 19 52 96 66)

Mr. Demirev Türkçe biliyor ve size yardımcı olabilir

ADVOCATENKANTOOR
SICCAMA

T +31(0)20 237 19 30 M +31 6 14 37 28 97
W advocatenkantoor-siccama.nl

Mr. Fabian D.W. Siccama
Advocaat - Partner

Mr. Maarten Kuipers
Advocaat - Partner

Mw. mr. Jill Leyten
Advocaat

Mw. mr. Demi M. Moes
Advocaat

mr. Anil M. Demirev
Advocaat

Mw. mr. Dionne R. Backers
Advocaat

Mw. Mr. Megan D. Jansen
Advocaat

Mw. Mr. Tess T.H.M. Bruers
Advocaat

Mr. Ties F. Ormel
Advocaat

Mw. Noëlle M. Korver
Juridisch medewerker

Mw. Mr. Nienke Boer
Juridisch medewerker

Mw. Mr. Ouidad Batou
Juridisch medewerker

Mw. Mr. Nikita Steur
Juridisch medewerker

Advocaten: klachtenprocedure Commissies van Toezicht verkeerd uitgelegd

Kritiek op ‘onjuiste’ en ‘onvolledige’ folder over beklagrecht

Hoe kun je als ‘justitiabele’ bij de Commissies van Toezicht een klacht indienen? Het Kenniscentrum Commissie van Toezicht heeft hierover een folder gemaakt die de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) verspreidt in gevangenissen en inrichtingen. De tekst ervan is onlangs in ons bezit gekomen. Uit twijfels over de inhoud heeft de Bonjo diverse strafrecht- en detentieadvocaten benaderd. Volgens hen is de folder op cruciale punten onjuist en onvolledig, met grote risico’s voor de rechtspositie van zowel tbs’ers als gedetineerden. Bovendien lijkt de folder geschreven voor tbs-patiënten, terwijl hij ook wordt verspreid onder gedetineerden, voor wie andere regels gelden.

Ger van der Veen en Boudewijn Chorus

De verwarring over de doelgroep viel meteen op. Hoewel volgens het ministerie de folder ‘DJI-breed wordt ingezet onder justitiabelen’, wijst mr. Ronald Kool, advocaat bij Advocatenkantoor Kool, erop dat de folder onmiskenbaar gericht is op verpleegden (tbs-patiënten). De folder maakt melding van een ZISZ-unit (Zeer Intensieve en Specialistische Zorg) en de terminologie (‘instellingen’ in plaats van ‘inrichtingen’) sluit aan bij de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden (BVT), in plaats van de Penitentiaire beginselenwet (PBW). De vrees bestaat dat een folder met een juridisch kader dat is toegespitst op het tbs-wezen ook wordt ingezet in het gevangeniswezen, terwijl de beklagprocedure voor gedetineerden aanzienlijk ruimer is. Dit lokt een juridische chaos uit, die het beklagrecht ernstig ondermijnt.

Misleidende info

Een van de meest risicovolle onjuistheden in de folder betreft het ‘verplichte voortraject’.

Regels voor gedetineerden zijn anders dan voor tbs’ers

De folder wekt de suggestie dat bemiddeling of een gesprek met het afdelingshoofd of de klachtenfunctionaris een vereiste is, voordat een klacht kan worden ingediend. Mr. Yannick Quint van het advocatenkantoor Van Zon en Quint Advocaten benadrukt: “De folder wekt een misleidende suggestie. De Penitentiaire beginselenwet kent niet de eis van een verplichte bespreking van een klacht

met de directeur voorafgaand aan het indienen. Een gedetineerde heeft maar zeven dagen de tijd om een klacht in te dienen. Als hij gaat wachten op een gesprek, loopt hij het risico dat de termijn verstrijkt en de klacht niet-ontvankelijk is.” Daar komt bij dat de folder te beperkt is over de termijnen. Klagen moet uiterlijk op de zevende dag na de dag van kennisname van de beslissing gebeuren. Maar er zijn situaties waarin overschrijding van deze termijn ‘verschoonbaar’ is, dat wil zeggen mogelijk is. Bovendien kan in sommige gevallen pas na veertien dagen worden geklaagd, bijvoorbeeld als geweigerd of verzuimd wordt om te beslissen op een verzoek van de gedetineerde.

Een klacht eerst voorleggen aan de directie is niet nodig

Klachtomschrijving

De folder verschaft voorts een onvolledige en soms feitelijk onjuiste voorstelling van zaken met betrekking tot de onderwerpen waarover kan worden geklaagd. Met het noemen van voorbeelden lijkt men een simplificatie te geven van artikel 56 BVT. Zo stelt Mr. Kool vast dat de lijst onvolledig is: “De lijst in de folder doet geen recht aan de onderwerpen waarover daadwerkelijk kan worden geklaagd. In het tbs-wezen kan, naast de genoemde onderwerpen, ook geklaagd worden als sprake is van een schending van een recht (art. 56 lid 1 onder e BVT). Dit is een breed begrip, denk aan rechten uit de Beginselenwet of het EVRM, zoals het recht op *family life*.” Dat ook is opgenomen dat je niet kunt klagen over ‘beslissingen t.a.v.

dagbesteding’ (sport, bibliotheek, winkel en arbeid) is volgens mr. Koole ‘botweg onjuist’. Voor zowel tbs-patiënten als gedetineerden geldt dat als een tekortkoming een structureel karakter heeft (bijvoorbeeld rondom dagbesteding of bejegening), beklag gewoon openstaat.

‘Zinnvolle’ klacht

Een ander punt van zorg is het advies in de folder om de maandcommissaris te consulteren als men twijfelt of een klacht ‘zinvol’ is. Mr. Kool heeft moeite met deze uitleg: “Het is niet de wettelijke opdracht van de maandcommissaris om te bepalen of een klacht al dan niet zinvol is. De maandcommissaris is bovendien zeker niet altijd een jurist. Hij is dan ook niet bekwaam om over de ontvankelijkheid te adviseren, terwijl er wel veel autoriteit van uitgaat. De verpleegde is dan geneigd het advies van de maandcommissaris te volgen. Dit gedeelte zou vervangen moeten worden door het advies een advocaat te raadplegen, die is immers deskundig en onafhankelijk.”

Enkele andere onvolkomenheden die zijn geconstateerd:

- » Medisch klagen: de folder is onvolledig waar staat dat niet over een medische behandeling kan worden geklaagd. Tegen een medisch oordeel kan beroep worden ingesteld bij de medische beroepscommissie van de RSJ. Ook klachten over problemen met de toegang tot de arts of het niet tijdig verstrekken van medicatie zijn mogelijk.
- » Plaatsing/Verlof: de folder bevat foutieve informatie over de procedure bij overplaatsing naar een andere inrichting (hier staat bezwaar open, geen klacht). Ook ontbreekt de informatie dat klagen wel mogelijk is tegen afwijzing van re-integratieverlof.
- » Schorsing: de folder verschaft

De eerste pagina van de DJI-folder voor gedetineerden over beklagrecht

geen duidelijkheid over de mogelijkheid om een verzoek tot schorsing van de tenuitvoerlegging in te dienen bij de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) bij een klacht tegen een beslissing van de directeur.

Over een medisch oordeel kun je wél een klacht indienen

Recht op beklag

De geconstateerde onvolkomenheden in de DJI-folder dreigen de rechtspositie van justitiabelen te ondermijnen en leiden tot procedurele fouten die hun beklagrecht kunnen schaden. Het recht op beklag is een cruciaal correctiemechanisme tegen fouten binnen de inrichting. Mr. Quint stelt dan ook: “Het is de verantwoordelijkheid van DJI om justitiabelen te voorzien van feitelijk correcte en complete informatie. De huidige folder is dat niet. Er moet

onmiddellijk een gecorrigeerde en transparante versie van de folder worden gedistribueerd, met heldere scheiding tussen de PBW- en BVT-procedures.”

De DJI heeft net voor het ter perse gaan van deze krant nog twee folders over het beklagrecht aan de Bonjo verstrekt. Een is gericht op volwassen gedetineerden, de andere op jeugd die vastzit. Hoewel hier en daar de terminologie is aangepast ten opzichte van de folder voor tbs’ers, is de benadering van het beklagrecht in deze folders ongewijzigd en dus even ondeugdelijk.

in ’t kort

- * Folders van de DJI over klachtrecht bevatten onjuiste informatie.
- * Gedetineerden ontvingen de folder die voor tbs’ers is bestemd.
- * Op deze wijze ondermijnt de DJI het recht op beklag.

VERVOLG VAN PAG. 1

Gevolgen soms desastreus

De isolatiereflex

Officieel is afzondering in een isolatiecel een *ultimatum remedium*, een laatste middel om de orde te herstellen. In de praktijk is het echter doorgaans de eerste en snelste reactie, de zogenoemde isolatiereflex als leden van het personeel 'klaar zijn' met iemands veronderstelde gedrag. Zowel de Nationale Ombudsman als de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) hebben eerder geconstateerd dat deze maatregel te snel wordt ingezet voor de orde, in plaats van te kijken naar de onderliggende psychische nood van de gedetineerde. In de Bonjo van juni dit jaar schreven we over onderzoek door wetenschappers van de Universiteit Leiden naar de situatie in vrouwengevangenissen in ons land. Een van de aanbevelingen was klip en klaar: "Dring het gebruik van de isoleercel verder terug. Het is schadelijk voor de (mentale) gezondheid van de opgeslotene en biedt hooguit schijnveiligheid."

Averechts effect

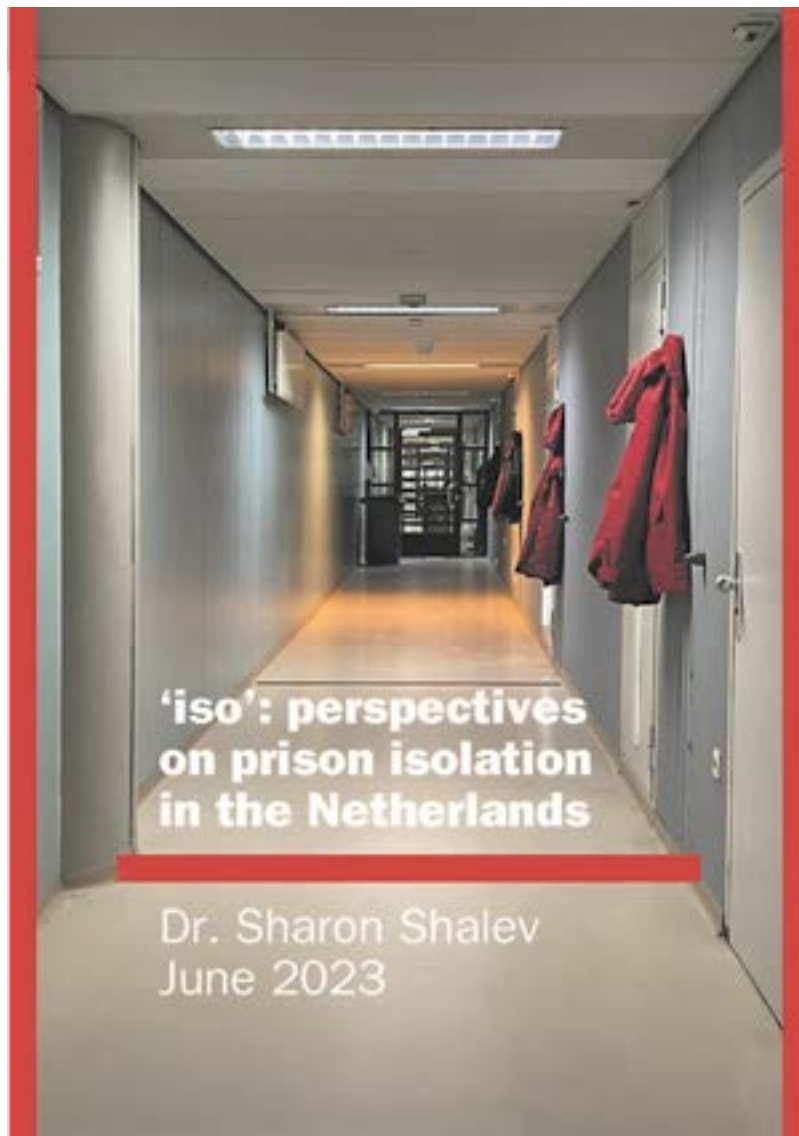
De gevolgen kunnen desastreus zijn, een feit dat niet alleen theoretisch maar ook klinisch is onderbouwd door onderzoekers als criminoloog Sharon Shalev van de universiteit van Oxford*.

Hoeveel daglicht in een cel is voldoende menswaardig?

Isolatie werkt averechts: bij kwetsbare mensen wordt eenzaamheid versterkt, gebrek aan prikkels en grote onzekerheid verergeren de angst, woede en wanhoop. Door te isoleren veroorzaakt men juist vergroting van het probleem dat men zegt of voorgeeft te willen oplossen. Dergelijke uitwerkingen vormen een levensgroot risico op ongelukken en maken het gebruik van de isoleercel tot een fysieke en geestelijke foltering die niet langer in deze tijd thuishoort.

Het is een paardenmiddel dat herinneringen oproept aan 'de fiets', het knevelbed annex dwangbuis waarvan het gebruik in de justitiële inrichtingen al in de jaren 70 onder vuur kwam te liggen. In het rapport van Shalev staat dat zij in 2023 in vier van de zeven gevangenissen die ze bezocht toch nog zulke knevelbedden heeft aangetroffen – in of bij een afdeling met isoleercellen – zij het dat zij van bewaarders had vernomen dat deze knevelbedden alleen bij hoge uitzondering werden gebruikt. De Bonjo wil het gebruik alsnog in kaart brengen. Als lezers van dit artikel hier iets over weten, horen wij dit graag.

Let op, geef het door via familie of kennissen, want directies staan meestal niet toe dat je als gedetineerde contact met ons zoekt, bang als ze zijn voor kritiek. Ze posten je brief gewoon niet.

Omslag van het onderzoek van Dr. Sharon Shalev.

Isoleercellen in Nederlandse inrichtingen

De norm: menswaardigheid

De uitspraak van de beklagrechtster van de Commissie van Toezicht (CvT) van PI Roermond over de ramen raakt de kern van de materiële omstandigheden. Een

menswaardige omgeving vereist basiselementen als daglicht en de mogelijkheid iets van de buitenwereld waar te nemen. Dit is cruciaal voor de psychische stabiliteit. Dat een gedetineerde naar de CvT

moet stappen om deze basisrechten af te dwingen, toont een structurele tekortkoming. Ontwerp en uitvoering van de isoleercel zijn niet gericht op het beschermen van de geestelijke gezondheid, maar alleen op een zo kaal en minimaal mogelijke opsluiting.

Ontwerp en uitvoering isoleercel niet gericht op beschermen geestelijke gezondheid

Voldoende daglicht is in die filosofie geen menswaardig minimum, maar een luxe die je moet zien te verdienen. Het bevestigt de terecht steeds vaker gehoorde kritiek dat de detentieomgeving nog te veel op een oud, puur op straf gericht regime is gebaseerd. Ook de procedurele en zorginhoudelijke waarborgen zijn niet op orde. De Nationale Ombudsman hamert al jaren erop dat bij alle afzonderingsgevallen standaard medisch en psychisch toezicht noodzakelijk is. Daar komt het echter nog steeds alleen bij uitzondering van. Isolatie brengt ernstige gezondheidsrisico's met zich mee, wat constante en adequate monitoring vereist. Die mogelijkheid ontbreekt in de meeste isoleercellen.

Gemist door de inspectie

Het gelijk van de gedetineerde in PI Roermond is niet alleen voor de Dienst Justitiële Inrichtingen pijnlijk, maar ook voor de Inspectie Justitiële Instellingen (IJI), een onderdeel van de Inspectie

De klacht en de uitspraak

Op 18 maart dit jaar heeft een gedetineerde van de PI Roermond een klacht ingediend over onder meer de afmetingen van het raam in een isoleercel waarin hij was opgesloten. Klager stelde op basis van eigen, door de directeur niet weersproken, metingen (met A4'tjes!) dat het raam in de strafcel slechts om en nabij de 0,6 vierkante meter groot was. De beklagrechtster stelt in zijn uitspraak dat in artikel 12 lid 2 van de Regeling voor straf- en afzonderingscel penitentiaire inrichtingen is bepaald, dat het raam in een dergelijke cel ten minste een oppervlakte van 0,7 vierkante meter moet hebben. "Nu daarmee niet kan worden uitgesloten dat de strafcel waarin klager was geplaatst op dit punt niet voldoet aan de (...) gestelde eisen, is het beklag ontvankelijk en gegrond. Klager krijgt gelijk. De beklagrechtster zal aan klager een tegemoetkoming toekennen van 7,50 euro."

(Beklagzaak R 2025-000 223)

Afbeelding van een knevelbed zoals nog steeds aanwezig in sommige PI's.

Justitie en Veiligheid. De IJI heeft als taak om toe te zien op de kwaliteit van de uitvoering van de vrijheidsstraf. De vraag dringt zich op hoe het mogelijk is dat een zo tastbare tekortkoming als ramen die niet voldoen aan de eisen voor het toelaten van voldoende daglicht, tot op heden over het hoofd is gezien. Welke instantie keurt justitiële gebouwen met zo duidelijk zichtbare gebreken goed voor ingebruikname? De beklagcommissie moest nu, via een individuele klacht, corrigerend optreden op een terrein dat de inspectie al lang had moeten signaleren. Is hiermee tevens een structureel probleem van falende controle aan het licht gebracht? We zullen zien. (BCh/GvdV)

*) Dr. Sharon Shalev, 'Iso': Perspectives on prison isolation (solitary confinement) practices in the Netherlands, The Faculty of Law, University of Oxford, 2023. Illustraties bij dit artikel zijn ontleend aan het rapport.

in 't kort

- * In de PI Roermond heeft een gedetineerde geklaagd over het te kleine raam in de isoleercel waarin hij moest zitten.
- * De beklagrechtter heeft hem gelijk gegeven.
- * Het raam in een isoleercel moet minimaal 0,7 vierkante meter zijn.
- * 0,7 vierkante meter is de oppervlakte van een raam van bijvoorbeeld 1 meter bij 70 centimeter.
- * Isoleercellen voldoen dus niet altijd aan de minimeisen.
- * Wetenschappers hebben aangetoond dat verblijf in een isoleercel schadelijk is.

TON BASTINGS

Stembusje

Het grote detentienieuws van de afgelopen periode kwam uit Frankrijk. Oud-president Nicolas Sarkozy moet voor vier jaar de gevangenis in. In Frankrijk worden de grondbeginselen van de Republiek – vrijheid, gelijkheid en broederschap – zonder aanzien des persoons strikt toegepast. Zijn broederschap met de voormalige Libische dictator Muammar Khadaffi kost hem nu zijn liberté. Het Brabants Dagblad verkneukelt zich al en meldt vetgedrukt in al zijn sensatiezucht dat ‘monsieur le président zich – net als ieder ander – volledig zal moeten uitkleden voor fouillering’. In mijn verbeelding valt er weinig te fouilleren bij de naakte Sarkozy. Sarkozy was buitengewoon verontwaardigd. Zoek bij het fouilleren dus maar eens goed tussen zijn lange tenen. Marine Le Pen, mogelijk de toekomstige president, wacht binnenkort hetzelfde lot. Ik ben benieuwd hoe die presidentiële gevangenis eruitziet. Ik denk niet zoals de droomgevangenis van Geert. Was dat trouwens even slecht nieuws voor Geert! Heeft hij net zijn Spartaanse detentieplan gelanceerd, vliegt de helft van zijn achterban in de bak. De boel kapotslaan in Den Haag, de Partij Van Vernielers. Geen woorden maar daden is het uitgangspunt van de PVV geworden. Wilders nam weliswaar afstand van het geweld, maar hitste de boel wel op door wekenlang burgers op te roepen in verzet te komen. Er worden nu in allerijl achthonderd cellen bijgebouwd, maar dat lijkt me veel te weinig als je de beelden op het journaal zag. In al zijn voorzienigheid had Geert hiervoor gelukkig al een oplossing bedacht. Met zijn achten op een cel. Volgens dat plan konden we er al 6400 kwijt. Maar goed, al die relschoppers hebben in de bajes dus niet op de PVV kunnen stemmen. Die ontbrekende stemmen hebben Geert niet de kop, maar wel de koppositie gekost.

Het Brabants Dagblad volgde lange tijd een Tweede Kamerlid van de PVV. Hij zat

op de achterste rij. Twee jaar lang had hij niets gezegd. Alleen als Kuifje sprak, moest hij met zijn handen op de bank roffelen. Dus ook in de Tweede Kamer geen woorden maar daden. Voor de rest van de tijd kun je je dan, net als Geert, met je mobieltje bezighouden. De mobiele eenheid in de Tweede Kamer. Nieuw beroep trouwens, roffelaar in de Tweede Kamer. Wordt goed betaald ook, ruim 141.000 euro per jaar. Stembureaus in de gevangenis mogen niet. Volgens de Kieswet moeten stembureaus voor iedereen toegankelijk zijn. Het stembureau in de gevangenis van Almelo moest om die reden in 2017 verdwijnen. Maar als je strikt handelt naar de letter van de wet, moeten alle stembureaus worden gesloten, omdat ze niet toegankelijk zijn voor kiesgerechtigde gedetineerden. De afgelopen verkiezingen kwam er, opnieuw bij wijze van proef, in de Limburgse vrouwengevangenis Ter Peel een openbaar stembureau. In het bajescafé, gevestigd in een voormalig kloosterkerkje. Dergelijk pittoreske stemlocaties lokken natuurlijk veel kiezers. Dat is heel iets anders dan zo'n saaie sporthal.

Stemmen als uitje en tegelijkertijd aapjes kijken. Dat kan toch niet de bedoeling zijn? Moesten die stemmers allemaal gefouilleerd worden? Dat is veel te omslachtig. De enige oplossing is dus dat gedetineerden bij de volgende verkiezingen als gewone burgers gaan stemmen in de plaatselijke stembureaus die, zonder aanzien des persoons, voor iedereen toegankelijk zijn. Het kan makkelijk. Gedetineerden worden immers ook, weliswaar met handboeien om, naar rechtszittingen vervoerd. Het uitvouwen en weer opvouwen van zo'n enorm groot stembiljet zal met geboeide handen niet gemakkelijk zijn, maar het hanteren van het kleurpotlood is daarentegen een peulenschil. Dus bij de volgende verkiezingen: alle gedetineerden naar het stembureau. Hoe? Met het stembusje natuurlijk!

RUIM 35 JAAR DESKUNDIGE JURIDISCHE BIJSTAND

ADVOCATENKANTOOR VAN DER BIEZEN

ERVAREN - SCHERP - GEDREVEN - 'OOK PRO-DEO'

Tel: 073 610 20 05, GSM: 06 53 37 07 93

Stationsweg 6, 5211 TW 's-Hertogenbosch, E-mail: info@vanderbiezenadvocaat.nl

VB

Foto's: Ronald Bos

Groeten wordt aanvankelijk als ‘onnozel’ gezien

Op bezoek in het Transitiehuis in Leuven

Re-integratie is niet onnozel

Transitiehuis Leuven is een van de vijf kleinschalige woonvoorzieningen in België waar gedetineerden het laatste deel van hun gevangenisstraf kunnen doorbrengen. De zestien mannelijke deelnemers hebben een langdurige straf achter de rug in het gewone gevang en hebben zich aangemeld voor deze unieke laatste fase. Daarin moeten ze weer verantwoordelijkheid leren nemen voor hun eigen leven. Als gedetineerden hebben ze jarenlang geen verantwoordelijkheid gekend, maar voor de terugkeer in de maatschappij is die onmisbaar. Directeur Leen Muylkens, coach Amber en deelnemers vertellen over hun ideeën en ervaringen.

Ronald Bos

De transitiehuizen zijn in 2019 in Mechelen begonnen, na jarenlange voorbereiding en met ex-gevangenisdirecteur Hans Claus als inspirator en met overheidssubsidie. In juni 2024 heeft Leen Muylkens Transitiehuis Leuven, uitgebaat door Stichting de Kansenfabriek, opgestart. Er zijn ook huizen in Hamme, Mechelen, Gent en Endingen. Het is een stapsgewijs begin dat langzaam uit de experimentele kinderschoenen groeit met goede resultaten, dat wil

zeggen: een doorlopende, begeleidende terugkeer van deelnemers naar de maatschappij.

Doornsee buurt
Belangrijk in de transitiehuizen is de gebruikte taal, die laat zien dat alle deelnemers (er wordt niet van ‘gedetineerden’ of ‘bewoners’ gesproken) medeverantwoordelijk zijn voor het slagen van het huis en de re-integratie van allen. Elke veertien dagen is er een deelnemersvergadering, waar in twee uur de dagelijkse gang in huis, de taken en de problemen worden besproken. Ook is er aandacht voor actuele onderwerpen als digitale

De personeelsleden zijn veelal criminoloog, orthopedagoog en maatschappelijk werker

vaardigheden, gendergelijkheid en de rol van mannen. Het transitiehuis in Leuven staat in een doorsnee buurt met woningen en scholen en er zijn contacten en activiteiten met buurtbewoners, spelletjes, fitness, basketballen, bowling en cinemabezoek. Het transitiehuis heeft ook een glasbak in de buurt geadopteerd. De deelnemers houden de plek rondom de container vrij van afval.

Netwerk van familie
In de transitiehuizen komen langgestraften tegen het einde van hun straf op weg naar re-integratie. Dat is anders dan in de detentiehuizen in België, waar

vooral kortgestraften zitten en die zo’n vijftig tot zestig bewoners hebben. Het personeel van het transitiehuis in Leuven bestaat uit twaalf mannen en vrouwen: de directeur, begeleiders en coaches. Ze zijn veelal criminoloog, orthopedagoog en maatschappelijk werker en hebben verschillende etnische achtergronden. De begeleiders werken in ploegen de klok rond, er is altijd iemand aanwezig. De deelnemers, vooralsnog alleen mannen, komen in het transitiehuis na eigen keuze en een selectieprocedure – onder meer plegers van zedenmisdrijven en terroristische activiteiten zijn uitgesloten.

Foto's: Ronald Bos

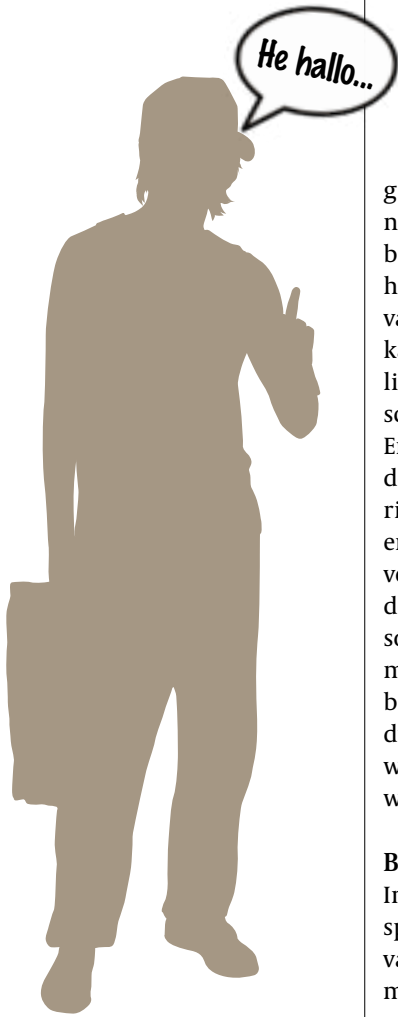

De maaltijden worden samen
gemaakt en gegeten

Amber, een van de coaches, begeleidt de deelnemers individueel. Zij is overdag en soms 's avonds aanwezig. De afspraken ontstaan meestal spontaan, de coaches spreken de deelnemers in huis, of ze gaan voor meer rust en privacy naar buiten of naar een café voor een koffie. Ze maken kennis met het netwerk (de familie) van de deelnemers om hun situatie beter te begrijpen. Ze zorgen eventueel voor externe hulpverlening en helpen met het zoeken naar werk of een woning.

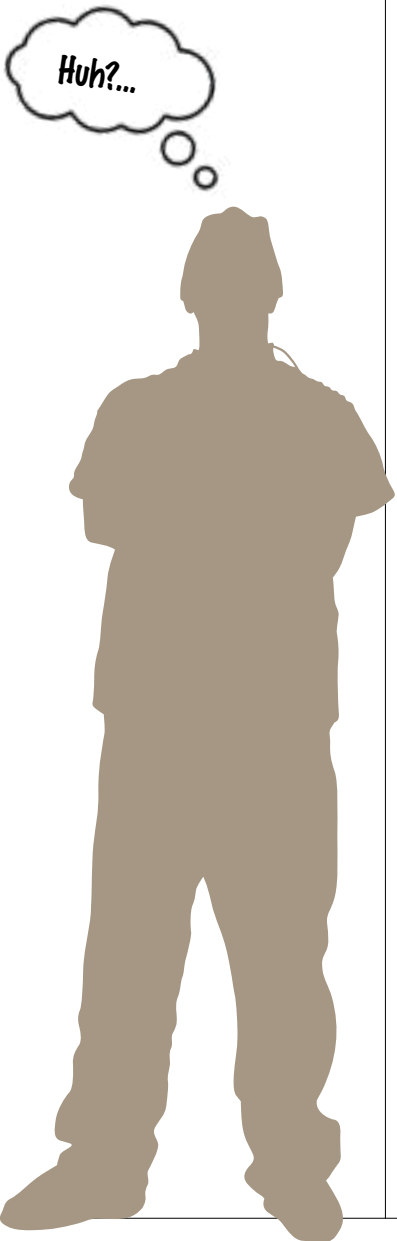
Gedragsverandering
Het hart van het transitiehuis is de gemeenschappelijke ruimte met keuken, eettafel, zithoek met televisie. Er is ook een vrij toegankelijke tuin. De maaltijden worden samen gemaakt en gegeten. Iedere deelnemer heeft op de bovenverdiepingen een eigen kamer die permanent open is, ze kunnen die zelf afsluiten. Dat is het grote verschil met detentie in de gevangenis. De deelnemers vertellen dat ze in de 'bak' meestal het grootste deel van de tijd op cel zaten, met één keer per dag luchten.

Het transitiehuis vereist gedragsverandering met 'normale' beleefdheid en verantwoordelijkheid voor elkaar. Na de afstandelijkheid in de

gevangenis, waar beleefdheid en verantwoordelijkheid totaal afwezig zijn, is dat enorm wennen. Naar elkaar luisteren, elkaar bedanken en groeten worden aanvankelijk nog wel eens als 'onnozel' beschouwd, maar langzamerhand gezien als normaal. Een van de deelnemers laat me zijn kamer zien, nadat een ander dat liever niet deed omdat er waarschijnlijk te veel rommel was. En als ik in de tuin met een paar deelnemers praat over hun ervaringen, valt op hoe ontspannen en vrolijk ze zijn. Het is hier een verademing na hun lange tijd in de gevangenis. Alleen op sommige open afdelingen mochten ze zich redelijk vrij bewegen, maar met het voortdurende risico dat ze bij ongewenst gedrag 'getucht' zouden worden.

Belonen
In het transitiehuis is geen sprake van straf of sancties, wel van belonen. Er is een wedstrijd met op tijd komen, wie die wint, of wie nooit te laat komt, krijgt extra tijd om naar buiten te gaan. Alle deelnemers mogen met een uitgaansvergunning naar buiten. Voor werk, sporten of familiebezoek - voor maximaal twaalf uur op een dag in het weekeinde. En vier maal 36 uur penitentiair verlof per drie maanden. De tijden worden

afgesproken en er mag niet van worden afgeweken. Er zijn rechten en plichten die in het huishoudelijk reglement duidelijk zijn beschreven. Terugkomen wordt gezien als 'thuiskomen'. Volgens directeur Leen Muyskens is dat thuiskomen een van de belangrijkste doelen, het transitiehuis wordt dan een familiehuis met hechting van de deelnemers en verantwoordelijkheid voor elkaar. Amber zegt dat het voor haar als coach het mooiste is, als er vertrouwen ontstaat.

in 't kort

- * De Bonjo ging op bezoek in een van de Vlaamse transitiehuizen.
- * In Leuven wonen langgestraften in een gewoon huis in een woonwijk.
- * Zij zitten in de laatste fase van hun straf.
- * De deelnemers leren verantwoordelijkheid, samenleven en normale omgangsvormen.
- * Er zijn geen straffen, wel beloningen en een huisreglement.

Risico op onjuiste verklaringen

Kwetsbare verdachten vaak niet herkend in politieverhoor

Het politieverhoor is een cruciaal moment in het strafproces. Maar uit onderzoek blijkt dat politiemensen vaak onvoldoende zijn toegerust om kwetsbare verdachten te verhoren. Dat zijn onder andere mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB). Ze lopen het risico op onjuiste verklaringen en zelfs onterechte straffen. Recent onderzoek van criminoloog Robin Kranendonk van de Vrije Universiteit Amsterdam laat zien dat structurele aandacht en een betere opleiding dringend nodig zijn om deze groep te beschermen.

Jaap Brandligt

Robin Kranendonk is aan de VU gepromoveerd op politieverhoren van verdachten met een licht verstandelijke beperking. De Universiteit van Maastricht deed er eerder onderzoek naar. Koen Geijssen promoveerde daar in 2018 op dit onderwerp. Hij was toen politiemans en onderzoeker aan de Politieacademie. Geijssen constateerde dat driekwart van de verhoorders weinig training heeft gehad. Dat geeft een kans op verkeerde verklaringen, constateerde hij. Dat is zeker zo bij verdachten met psychische problemen of een laag IQ. Hij pleit ervoor dat politiemensen iedereen als mogelijk kwetsbaar beschouwen. Geen nieuw thema dus, maar wel een belangrijk onderwerp gezien de kwetsbare status van sommige verdachten. Misschien zelfs wel van vele, omdat mensen met een LVB een behoorlijk deel van de gevangenispopulatie vormen.

Niet herkend

Kranendonk wilde weten hoe politiemensen verdachten met een LVB herkennen en verhoren. Eén op de drie verdachten in de verhoorkamer van de politie heeft een LVB. Kranendonk merkt op dat die lang niet altijd wordt herkend, omdat deze groep heel streetwise kan zijn of wil *pleasen*. Ze kunnen hun beperkingen goed verbergen. Het lijkt daarom alsof ze alles begrijpen, terwijl dit vaak niet zo is. Als deze groep niet wordt herkend, wordt het verhoor niet op hun behoeften aangepast. Dan krijgen verdachten geen extra hulp. Hun verklaringen kunnen onvolledig of zelfs onjuist blijken. Denk ook aan een valse bekentenis omdat de verdachte naar huis wil, zonder hiervan de mogelijke gevolgen in te zien. En het kan leiden tot een on gepaste straf.

Het zijn overigens niet alleen politiemensen die moeite hebben met het vaststellen of iemand een LVB heeft. Dit geldt ook voor advocaten, officieren en rechters, zelfs

voor psychiaters. Overigens: zo'n 1,1 miljoen Nederlanders hebben een LVB. Die belanden gelukkig niet allemaal in de criminaliteit, maar ze zijn er wel kwetsbaar voor. Ze worden bijvoorbeeld door anderen onder druk gezet of zijn impulsief.

Praktijkbeeld

Voor haar onderzoek sprak Kranendonk met agenten met of zonder specifieke opleiding, het OM, advocaten en experts op het gebied van LVB's. Zij hield 53 interviews. Haar centrale vraag: hoe denken jullie dat een LVB herkend kan worden en hoe gaat dat in de praktijk? En hoe moet deze groep worden verhoord om juiste informatie te krijgen? Wat zijn knelpunten? Kranendonk definieert mensen met een IQ tussen de 50 en 85 als mensen met een LVB, net als mensen met zwakbegaafdheid.

Een op de drie verdachten in de verhoorkamer van de politie heeft een LVB

Zij hebben problemen met nadenken, sociale situaties en praktische zaken. Zij zullen vaak niet zelf vertellen dat ze een LVB hebben. Ze kunnen die heel goed camoufleren. Ze worden bovendien vaak gezien als weinig meewerkend, maar eigenlijk is het onbegrip. Daardoor kunnen ze angstig, boos of agressief worden.

Korte vragen

Hoe herken je LVB dan? Je hoopt dat er voorinformatie is vanuit familie of rapportages. Zo niet, dan kun je in een verhoor signalen van LVB herkennen door persoonlijke of begripsvragen te stellen. Bijvoorbeeld over opleiding of begeleiding. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Kranendonk haalt advocaat Wikke Monster aan, die zegt dat de vraag

'ben je bekend met psychische problemen' vaak al te moeilijk is. Stel dus korte vragen, gebruik eenvoudige taal en praat rustig, zegt Kranendonk. Leg vooral alles uit wat je doet. "Zeg wat je doet en doe wat je zegt."

Sommige politiemensen zijn zich wel degelijk bewust van de complexiteit. Er is een handleiding verhoren voor kwetsbare verdachten. Er zijn ook korte trainingen over kwetsbare personen. En een langere, specialistische training waarin aanwijzingen worden gegeven voor herkennen en verhoren van kwetsbare verdachten. Die heeft ook aandacht voor het aanpassen van vragen en taal, voor luisteren, goed doorvragen, uitleggen en samenvatten. Maar slechts een klein deel van de verhoorders heeft deze training gevolgd. En als iemand het bureau binnenkomt, moet zo'n speciaal opgeleide agent maar net tijd hebben. Ook moet de verhoorder in de gaten hebben dat hij het beter kan overlaten aan een specialist. In kleine zaken is daar weinig tijd en capaciteit voor. Basiskennis over LVB is dan wel essentieel om een verhoor goed uit te voeren.

Onopgemerkt

Kranendonk verzamelde 92 verhoren van lichte en zware zaken. Bij veel verhoren was ze zelf aanwezig. Door die op te nemen, kreeg ze greep op wat zich in de verhoorkamer afspeelde. Is een LVB voor een verhoor altijd al bekend? Nee

Wie is Robin Kranendonk?

Robin Kranendonk is criminoloog en werkt als onderzoeker bij de Politieacademie en het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR). Haar scripties gingen over slachtofferbehoeften en processen-verbaal. In Afrika heeft ze zich beziggehouden met seksueel misbruik en criminaliteit onder jongeren.

vaak niet. Slechts bij 3 procent van de verdachten was dat het geval. Een groot deel van de groep blijft dus onopgemerkt. Want van de verdachten waarbij geen LVB bekend was, vond Kranendonk bij 44 procent wel aanwijzingen daarvoor. Bij 52 procent was er een vermoeden van een combinatie van een LVB en andere problematiek. Dat is een behoorlijk percentage. Opvallend is dat 74 procent van de verdachten die signalen lieten zien van een LVB, geen advocaat wilde. Dat heeft ermee te maken dat ze niet snappen wat een advocaat voor hen kan doen.

Maatwerk en eenvoudige taal zijn cruciaal

Ze zien niet in dat die hen kan helpen of denken dat een advocaat duur is en niet nodig is. Bij het verhoor van kwetsbare verdachten is een advocaat echter verplicht. De advocaat kan advies geven, vragen en procedures uitleggen en zorgen dat een verhaal goed op papier komt. Als een LVB wel bekend was, dan was er ook bijna altijd een advocaat in de verhoorkamer, blijkt uit het onderzoek. Dan is er de vraag of verhoren worden aangepast als iemand een LVB heeft of als daarvan signalen zijn. Politieverhoorders met een speciale verhooropleiding vragen dan inderdaad vaker door en stellen eenvoudigere vragen. Ze confronteren minder, bouwen meer contact op en leggen rechten uit, ontdekte Kranendonk al luisterend. Verhoorders zonder speciale opleiding en zonder voorkennis van een LVB, doen dat minder. Bij de verhoren speelt ook de vraag 'neem ik de tijd?' Vaak is die er niet, zoals de praktijk ook uitwijst. Kortom, als een LVB niet van tevoren bekend is, dan worden verhoren vrijwel niet

Robin Kranendonk is gepromoveerd op politieverhoren van verdachten met een licht verstandelijke beperking

aangepast, ook niet als er veel signalen zijn van een LVB.

Opleiding werkt

Kranendonk wil meer aandacht binnen de politie voor het onderwerp. Maar ook bij andere partijen in het strafproces, zoals advocaten, officieren en rechters. "Dat is in het belang van de verdachte en het opsporingsonderzoek, en dus ook van een rechtvaardig strafproces", zegt ze. Kennis over herkenning en verhoortips helpt bij het verzamelen van juiste en betrouwbare verklaringen. Verhoren moeten altijd worden opgenomen en er moet een advocaat bij verhoren zijn. De aanpak bij een LVB is in de basis toepasbaar op alle verdachten, getuigen en slachtoffers. Ook zonder een LVB. En het voldoet aan internationale richtlijnen als de Méndez Principles van de Verenigde Naties. Daarom is het belangrijk dat in elk verhoor een goede basisaanpak met maatwerk wordt gehanteerd. Zo worden risico's tegengegaan en krijgt de ondervrager meer en juiste informatie. Ook worden dan de rechten van verdachten gerespecteerd.

in 't kort

* Robin Kranendonk promoveerde op het verhoor van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB).

* Herkenning van een LVB is lastig, maar essentieel voor een eerlijk verhoor.

* Training en bewustwording bij politie en ketenpartners zijn noodzakelijk.

* Maatwerk en eenvoudige communicatie zijn cruciaal.

* Advocaten spelen een belangrijke rol, maar dat weten mensen met een LVB vaak niet.

Dansen achter tralies

Let's Get Loud verbindt kinderen en vaders

Let's Get Loud is een dansprogramma in de gevangenis dat kinderen met een gedetineerde vader een aantal dagdelen de tijd geeft om samen een dans te leren. Als kers op de taart mogen ze dat laten zien aan familieleden.

Annelyn Smit

Voor veel kinderen is een momentje met papa heel gewoon. Even napraten over school, een knuffel, samen lachen. Voor kinderen met een ouder in detentie is dat anders. Juist daarom zijn momenten van contact zo belangrijk. Ze geven houvast, kracht en vertrouwen.

Ik danste als jong meisje al graag en dat deed ik het liefst met mijn vader. Ook in moeilijke periodes vonden we elkaar altijd terug in dans en muziek. Daar zijn geen woorden voor nodig. Tijdens bezoeken in de gevangenis is er echter weinig ruimte voor beweging. Met Let's Get Loud breng ik daar verandering in. Dansen, plezier maken en gewoon even 'zijn'. Het enige ingrediënt van buiten dat ik niet kan toevoegen is dat het binnen de muren zonder middelen moet gebeuren. Maar de vaders laten telkens zien dat ze die absoluut niet nodig hebben.

Alles voor de kinderen

Alle principes overboord, voor je kinderen doe je alles. Ik zie het ongemak van de vaders plaatsmaken voor trots en ik kan niet in woorden beschrijven hoe mooi het is om de ogen van de kinderen te zien glinsteren wanneer ze naar hun papa kijken. Het vult mijn hart met liefde en tegelijkertijd breekt het een beetje.

**Dans en muziek
doorbreken muren
tussen vaders en
kinderen in detentie**

Ik weet uit ervaring hoe groot het gemis kan zijn en tegelijkertijd weet ik ook dat we het verdriet niet kunnen voorkomen. We kunnen het alleen verzachten. We kunnen het gemis niet voorkomen, maar we kunnen hen wel leren om ermee om te gaan. We kunnen deze kinderen niet behoeden voor al het zeer wat een ouder in detentie brengt, maar we kunnen onze kinderen überhaupt niet beschermen voor wat het leven brengt. Het gaat niet zozeer om het beschermen van kinderen tegen het kwaad, maar om hen daarmee te leren dansen. We kunnen onze kinderen weerbaar maken, vertrouwen geven

en leren hoe we met de golfslagen van vreugde en verdriet weten om te gaan.

Bitterzoet

Ik gun ieder kind met een ouder in

detentie deze ervaring, omdat het meer is dan het aanleren van een dans. Het is een programma vol ontmoeting, liefde, gieren van het lachen, verbinding, samenwerken; maar ook een van

Vaders over Let's get Loud:

“Het was perfect, je vergat even in wat voor situatie we zitten”

“Een superleuke herinnering, waar ik met veel vreugde aan terug zal denken”

“Mijn kinderen hebben iets van mij gezien, wat ze nog nooit hebben gezien”

“Het was verrassend, iets wat ik buiten nooit zou doen”

ongemak, uitdagingen, leren doorzetten, vallen en weer opstaan. Het is bitterzoet. Juist dat maakt Let's Get Loud zo'n succes. Op een low-key en ongedwongen wijze worden kinderen en hun vaders in positieve zin uitgedaagd. Een mooie ervaring in een lastige tijd, die bijdraagt aan het versterken van de ouder-kindrelatie.

**Samen dansen geeft
kracht, verbinding en
hoop in moeilijke tijden**

Daba Die Daba Daa dreunt nog steeds na in mijn hoofd en ik kan de danspassen – tot mijn ergernis – dromen. Terwijl ik dit schrijf komt Amapiano in mijn Spotifylijst voorbij. Het brengt me terug naar de gymzaal en er verschijnt een glimlach op mijn gezicht. Dat is precies wat ik hun ook wil geven. Dat als Mattias over tien jaar naar zijn werk rijdt en Yeah op de radio voorbijkomt, hij diezelfde glimlach opzet. Dat als Nina geïrriteerd vakken staat te vullen in de Appie, ze zich nog kan herinneren dat papa kan dansen als een baas en dat Sarah papa ooit nog een keer uitdaagt om de pasjes van Let's Get Loud thuis over te doen. Papa leerde haar tenslotte dat je moet blijven oefenen als het even niet lukt.

Let's Get Loud ook in jouw PI?

Contactinformatie: info@notmycrime.nl

in 't kort

* Het programma Let's Get Loud biedt kinderen en hun gedetineerde vaders de kans om samen te dansen, waardoor waardevolle contactmomenten ontstaan in een moeilijke situatie.

* Door dans en muziek ontstaan verbinding, plezier en trots, wat bijdraagt aan het versterken van de ouder-kindrelatie.

* Het programma leert kinderen omgaan met de 'golfslagen' van het leven: niet alleen beschermen tegen verdriet, maar samen leren dansen met vreugde en tegenslag.

Verskil tussen sneltest en laboratoriumonderzoek belangrijk

De rechten van gedetineerden bij urinecontroles

In de vorige editie van de Bonjo werd onder de titel ‘Vrolijk? Dat kan niet kloppen’, de beklagzaak van een patiënt van de Oostvaarderskliniek beschreven. Hij kreeg meerdere urinecontroles kort na elkaar. De laatste omdat hij ‘opvallend vrolijk gedrag’ vertoonde, wat door de directie als verdacht werd aangemerkt. De beklagcommissie oordeelde later dat er sprake was van disproportionaliteit. De vrolijke man is lang niet de enige die klaagt. Over de mate en wijze waarop urinecontroles worden uitgevoerd binnen penitentiaire instellingen en inrichtingen, komen veel klachten binnen. Wat zijn de rechten van gedetineerden? De Bonjo zet ze op een rij.

Ger van der Veen

Het incident in de Oostvaarderskliniek is illustratief voor de klachten. Urinecontroles worden ingezet op basis van vage signalen of, zo vermoeden gedetineerden, als een vorm van extra bestraffing of intimidatie. Dit staat haaks op de strenge regels van de Regeling urinecontrole penitentiaire inrichtingen (RUPI). Tbs-patiënten opgelet: de Regeling urineonderzoek verpleegden is vrijwel hetzelfde. Daarom is het essentieel dat gedetineerden hun rechten kennen, waarbij het verschil in bewijskracht tussen de snelle urinetest en het laboratoriumonderzoek van groot belang is.

Sneltest

De snelle urinetest of ‘dipstick’ is het instrument dat de directie van een Penitentiaire Inrichting (PI) of Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) gebruikt voor een snelle screening. De test is slechts bedoeld om een redelijk vermoeden van drugsgebruik vast te stellen. De sneltest vormt echter niet de juridische basis voor een straf of maatregel. De RUPI noemt de sneltest uitdrukkelijk niet als bewijsmiddel. De enige juridisch geldige bewijsvoering is uitsluitend gebaseerd op de analyse door een erkend laboratorium

van de urine in de verzegelde buizen (Buis 1 en eventueel Buis 2).

Geen willekeur

De urinecontrole mag niet willekeurig of stelselmatig periodiek worden toegepast. Een controle moet altijd gebaseerd zijn op een actuele, individuele verdenking of een expliciete beleidsmatige noodzaak (bijvoorbeeld in het kader van plaatsing, overplaatsing, verlof of deelname aan een programma). Bovendien heeft de gedetineerde recht op juiste aanzegging: vóór de afname moet hij of zij op de hoogte worden gesteld van de wettelijke reden voor de controle (Art. 3 lid 2 RUPI). Als de directie alleen aanzegt met ‘wegens een positieve sneltest’, is de motivering onvoldoende en de afname daarmee mogelijk onrechtmatig.

Procedurele rechten bij positieve uitslag

Indien de laboratoriumuitslag positief is, staan de volgende rechten tot de beschikking van de gedetineerde:

- » Recht op herhalingsonderzoek: dit onderzoek moet worden verricht op de tweede, verzegelde buis (Buis 2) en op een ander, vergelijkbaar dan wel gelijkwaardig apparaat in het laboratorium (Art. 6 RUPI).
- » Recht op bevestigingsonderzoek (controle-expertise): indien ook het herhalingsonderzoek positief is, kan de gedetineerde op eigen kosten een bevestigingsonderzoek aanvragen bij een ander, onafhankelijk laboratorium (Art. 7 RUPI). Als deze expertise negatief is, komen de kosten voor rekening van de overheid.

Beklag indienen binnen zeven dagen bij procedurefouten

De casus van de ‘vrolijke’ gedetineerde is illustratief. Hoewel de directie van de kliniek zijn gedrag als een risico aanmerkte, oordeelde de beklagcommissie dat er sprake was van disproportionaliteit in de frequentie van de controles. Het was de commissie niet duidelijk waarom juist deze man op de korrel werd genomen, temeer omdat hij al langer geen positieve test had gehad. De klager kreeg gelijk. Dit laat zien dat bij procedurele fouten, zoals een onwettige aanleiding voor de controle of het niet voldoen aan de eisen van het herhalingsonderzoek, de betrokkene binnen zeven dagen in beklag moet gaan bij de Commissie van Toezicht (CVT). De CVT toetst de rechtmatigheid van de beslissing en kan de sanctie ongedaan maken als de procedure niet correct is gevolgd.

TIP

Vraag altijd schriftelijk om de uitslagen en de exacte reden voor de controle. Sta op je recht: in de strijd tegen de willekeur van de sneltest is de procedure je krachtigste wapen.

VAN KEULEN & DIRCKZWAGER
ADVOCATEN

- Alle strafzaken
- TBS/PIJ-zaken
- Jeugdstrafzaken
- Zorgmachtiging (Wvggz)

Tolstraat 125 H
1074 VJ Amsterdam
www.vankeulendirckzwager.nl

Mr. Mees
06-23903295

Mr. Dirckzwager
06-33003948

Mr. van Kesteren
06-48279183

Mr. Kuipers
06-17001858

Mr. de Wit
06-16018526

Europees Hof doet opvallende uitspraak

Is het rookverbod in de bajes nog houdbaar?

In Forensisch Psychiatrisch Centrum Mesdag is roken binnen en tijdens verlof buiten de kliniek taboe. Hoe kijkt Rick Lawson, hoogleraar Mensenrechten aan de Universiteit Leiden, naar dat rookverbod? Is dat verbod nog houdbaar na een recente uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens?

Jaap Brandligt

Lawson kent de Mesdagkliniek niet uit eigen ervaring. Hij gaat af op de informatie in de uitspraak over het rookverbod van de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). “In die uitspraak wordt gesproken over ‘de niet-rokende patiënten, ongeveer 25 procent van alle patiënten’. Daaruit leid ik af dat maar liefst 75 procent van de patiënten wél rookt”, zegt Lawson. “Ik kan me goed voorstellen dat het rookverbod voor die flinke groep een grote verandering betekent. De rokers hebben geen keuze: ze zullen moeten stoppen. Allicht een grote overgang.” Hij begrijpt daarom dat de beroepscommissie verwacht dat het nieuwe beleid zeker in de beginfase grote onrust en problemen kan opleveren.

Daarmee is volgens Lawson nog niet gezegd dat het rookverbod in strijd is met de mensenrechten. “De grondwet beschermt geen recht om te roken. Ook

de internationale verdragen kennen zo’n recht niet. De patiënten hebben natuurlijk wel recht op bescherming van hun privacy en hebben zelfbeschikingsrecht. Maar die rechten zijn niet absoluut en de kliniek moet rekening houden met de rechten van niet-rokers. Ik denk dat de RSJ de zaak in beroep op een correcte manier heeft beoordeeld.”

Niet-rokers beschermen

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft in het verleden uitspraken gedaan over roken in gevangenissen, vertelt Lawson. “Maar de enige uitspraken die ik kon vinden, gingen over gedetineerden die zelf niet rookten: zij werden opgesloten in cellen voor meerdere personen, van wie sommige rookten. Ze klaagden dus dat ze tegen hun wil werden blootgesteld aan de rook van celgenoten. Een voorbeeld is de zaak Ostrovar tegen Moldavië uit 2006. De klager had astma en kreeg ernstige gezondheidsklachten omdat hij (23 uur

per dag!) werd blootgesteld aan rook. Het Hof vond dat de staat te weinig had gedaan om hem daartegen te beschermen; mede daarom (er was meer mis met zijn gevangenis) vond het Hof dat hij onmenselijk was behandeld. Er zijn uitspraken die hierop lijken.”

In de uitspraak van de beroepscommissie staat dat de Mesdag ‘waar nodig passende hulp en ondersteuning biedt bij het stoppen met roken’. Lawson: “Zeker als die hulp uitblijft, kan ik me voorstellen dat de rokers een zware tijd tegenmoet gaan. In extreme gevallen kan dan overigens wel een mensenrechtelijke kwestie ontstaan. Er zijn zaken waarin een heroïneverslaafde ernstige afkickverschijnselen had, soms met dodelijke afloop, en de gevangenisautoriteiten geen gepaste medische zorg hadden geboden.” Maar dat zijn volgens Lawson extreme gevallen die niet goed vergelijkbaar zijn met de situatie van de roker die verplicht wordt te stoppen.

Uitspraak Europees Hof

Nadat de Bonjo met Rick Lawson heeft gesproken, kwam op 4 november het oordeel van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens naar buiten in een zaak die twee gedetineerden uit Estland hadden aangebracht. De rechters stelden vast dat roken legaal is als iemand vrij is, buiten de bajes. Het is een zaak van persoonlijke autonomie. Het verrekende en absolute rookverbod in de Estlandse bajesen botst met die personele autonomie van gevangenen en de vrijheid om voor zichzelf te beslissen. Daarmee is het strijdig met het recht op privacy, aldus het Hof. De twee mannen die de zaak aangebracht hadden, kregen 1500 euro ter vergoeding van de kosten. Het is de vraag wat deze uitspraak betekent voor het oordeel van de RSJ over het beroep van de mannen uit de Mesdagkliniek en in het verlengde daarvan voor het rookverbod in de bajesen. Uitspraken van het Hof gaan tenslotte boven die van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming.

Uit de pers

Medewerkers OM sturen brandbrief over ICT-problemen

Zo’n drieduizend medewerkers van het Openbaar Ministerie (OM) uiten in een brandbrief hun zorgen over de gebrekkige ICT-systemen van de organisatie. De brief is gericht aan de leiding van het OM. Volgens de initiatiefnemers komen de kwaliteit en continuïteit van hun werk in het geding ‘en daarmee ook de staat van de rechtsstaat’. “Fouten

liggen op de loer, omdat systemen niet werken en medewerkers er moedeloos van worden”, staat in een samenvatting van de brief. De medewerkers, uit het hele land en werkzaam in verschillende functies, wijten de situatie aan een samenloop van structurele problemen bij het OM. Ze noemen de ICT-problemen die al

lang spelen, maar wijzen ook op de te hoge werkdruk en de nieuwe bezuinigingen waar alle parketten mee te maken krijgen. In de brandbrief wordt de landelijke leiding van het OM opgeroepen om de ICT-problemen zo snel mogelijk op te lossen. (Bron: NOS/NRC, 20/11/2025)

Gevangene Schiphol twee maanden te vroeg vrij

Het Justitieel Complex op Schiphol heeft bij vergissing een gedetineerde twee maanden te vroeg vrijgelaten. Dat staat op de maandelijkse incidentenlijst die de Dienst Justitiële Inrichtingen publiceert. Het administratie- en informatiecentrum had de gevangenis verkeerd geïnformeerd over de verlenging van de detentie met

twee maanden. “Hierdoor werd de betrokkene vrijgelaten voordat deze informatie kon worden verwerkt”, schrijft Justitie in een verklaring. Het is niet duidelijk of de vrijgelaten verdachte inmiddels terug in gevangenschap zit om de rest van de straf uit te zitten. (Bron: Noord-Hollands Dagblad, 17/11/2025)

LAAT JE ADVOCaat JE ZITTEN?

Heb je het gevoel dat je advocaat niet alles voor je uit de kast haalt? Heb je geen vertrouwen in je proces? Neem dan contact op met Van Asselt & Broere Strafrechtadvocaten. We staan je bij met maximale inspanning.

ABSTRAFRECHT.NL
+31 (0)165 743 743

STRAFZAKEN / OVERPLAATSINGEN / PRO DEO

mr. H. van Asselt
asselt@abstrafrecht.nl
lid NVSA

mr. M. Broere
broere@abstrafrecht.nl
06 57 99 60 46

mr. A.M.J. Joris
joris@abstrafrecht.nl
06 50 83 23 95

mr. T. Roggenkamp
roggenkamp@abstrafrecht.nl
06 19 67 95 88

VAN ASSELT & BROERE
STRAFRECHTADVOCATEN

Potentie voor Nederland?

Amerikaans project houdt kansarme meisjes uit criminaliteit

Susanne Cappendijk werkt in de Verenigde Staten met kansarme meisjes in probleemsituaties. Haar aanpak, via haar stichting EDsnaps, werkt zowel preventief als recidive-verlagend. De aanpak van EDsnaps is laagdrempelig, effectief en gericht op de *empowerment* van kansarme jongeren. Door persoonlijke ontwikkeling centraal te stellen en jongeren te laten ontdekken waar hun kracht ligt, ontstaan motivatie en perspectief. De Bonjo vroeg haar naar haar werkwijze en visie. Zou dit voor Nederland kunnen werken?

Jaap Brandligt

EDsnaps, opgericht in 2017, ondersteunt kansarme jongeren – vooral meisjes en jonge vrouwen van 10 tot 18 jaar – met algemene programma's en specifieke projecten. De focus ligt niet alleen op het ontdekken van professionele interesses en talenten, maar ook op persoonlijke ontwikkeling, eigenwaarde en zelfvertrouwen. De stichting, die volledig bestaat uit vrijwilligers, laat zien dat een sociaal-economische positie geen vaststaand gegeven is en dat jongeren hun eigen pad kunnen beïnvloeden.

'De situatie in de VS is vergelijkbaar met die van kwetsbare jongeren in Nederland'

De programma's zijn grotendeels online en werken met studenten in de Verenigde Staten en daarbuiten. Specifieke projecten geven een fellowship aan studenten en begeleiders. Susanne Cappendijk is als CEO verantwoordelijk voor management, doelen en strategie. Een van haar belangrijkste taken is het vinden van vrijwilligers die begrijpen wat nodig is om kansarme jongeren te motiveren en perspectief te bieden op een kansrijkere toekomst.

Achtergrond en motivatie
Cappendijk groeide op in Zeeuws-Vlaanderen. Op jonge leeftijd werd ze gestimuleerd door leerkrachten en haar ouders om anderen te helpen. Vrijwilligerswerk liep als een rode draad door haar school-, studie- en professionele carrière. In de VS merkte ze dat kansarme studenten vaak slecht geïnformeerd zijn over carrièrekeuzes, mede door een gebrek aan rolmodellen en informatie.

Wie is doelgroep van stichting EDsnaps en hoe staat preventie centraal?

"De doelgroep bestaat uit kansarme meisjes en jonge vrouwen die tussen de 10 en 18 jaar oud zijn en wonen in New York City. Zij maken deel uit van gezinnen die te kampen hebben met armoede, huisvestingsproblemen en vaak blootgesteld zijn aan geweld of criminaliteit. De situatie is vergelijkbaar met die van kwetsbare jongeren in Nederland, bijvoorbeeld in het drugscircuit. Door goede communicatie met lokale vrijwilligers en organisaties leren jongeren dat ze niet kansloos zijn en dat verandering mogelijk is. Onze aanpak richt zich op de lange termijn: jongeren krijgen middelen om hun eigenwaarde te ontdekken, wat hun zelfvertrouwen vergroot.

Kennis delen met Nederland

Susanne Cappendijk deelt haar kennis in online workshops voor beleidsmakers en vrijwilligers. In deze introductiewerkshops ervaren deelnemers hoe je met minimale middelen een grote impact kunt hebben, met nadruk op menswaardigheid, motivatie en het versterken van zelfvertrouwen.

De volledige cursus bestaat uit tien workshops van 1,5 uur, met aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en teamwerk. Soft skills worden ontwikkeld en deelnemers ontvangen na afloop een e-boek als bewijs van deelname. Vrijwilligers worden getraind om de programma's zelfstandig te draaien.

Per programma kunnen ongeveer 24 vrijwilligers worden opgeleid. Cappendijk beveelt aan in Nederland een pilot te starten met twintig jongeren en vier vrijwilligers, waarbij kansarme jongeren ook kunnen doorgroeien tot teamleider.

Voor meer informatie:
info@edsnaps.org

Dit heeft ook een positieve invloed op hun families. Door het netwerk van EDsnaps vinden sommigen een stageplek en ouders krijgen meer vertrouwen in hun kinderen. Zo wordt gewerkt aan het voorkomen van criminaliteit en het vergroten van kansen op zowel school als arbeidsmarkt."

Waarom zou deze aanpak in Nederland werken?

"Veel meisjes, maar ook jongens, hebben een negatieve houding tegenover wetenschap, technologie, bouwkunde en wiskunde. Vaak is die ontstaan door slechte ervaringen op school of sociale druk. Dit leidt tot apathie of probleemgedrag, zeker bij jongeren uit gezinnen met armoede, huisvestingsproblemen of een migratie-achtergrond. EDsnaps biedt een veilige omgeving waar jongeren hun interesses en passies kunnen ontdekken, wat hun motivatie en zelfvertrouwen vergroot. Dit werkt universeel, ongeacht land of opleidingsniveau."

Wat maakt deze methodiek aantrekkelijk voor Nederlandse beleidsmakers?

"Het programma is met relatief weinig middelen op te zetten. Door basisprogramma's te combineren met excursies naar bedrijven, musea en vrijwilligersorganisaties krijgen jongeren inzicht in wat de samenleving vraagt qua opleiding en ervaring. Iedereen

werkt op zijn of haar eigen niveau en doel, ongeacht achtergrond.

'De methodiek stimuleert persoonlijke en professionele ontwikkeling'

"EDsnaps werkt met een verticaal model: deelnemers die een programma afronden, kunnen een leiderschapstraining volgen en zelf groepen begeleiden. Zo ontstaat een doorlopende leerlijn waarin jongeren leren presenteren, leidinggeven en kennis delen. De methodiek stimuleert de persoonlijke en professionele ontwikkeling en draagt bij aan maatschappelijke participatie."

in 't kort

* In de VS heeft stichting EDsnaps ervaring opgedaan met het voorkomen van jeugdcriminaliteit.

* Kern van de aanpak is dat kwetsbare jongeren leren hoe zij weer eigenwaarde krijgen.

* Nederland zou kunnen leren van de ervaringen in de VS.

VAN ZON & QUINT
ADVOCATEN

Zowel binnen als buiten de rechtszaal schuwen wij niet de juridische strijd aan te gaan en maken daarbij maximaal gebruik van alle mogelijkheden die de wet ons biedt.

- ook "pro deo" -

Wij behandelen alle soorten zaken van politierechter tot meervoudige kamer. In het bijzonder hebben wij ons gespecialiseerd in:

- voorlopige hechtenis;
- Encrochat/Sky/Anom;
- vermogensdelicten;
- gewelds-/levensdelicten;
- beklagzaken/detentie(fasering).

Yannick Quint 06 57 68 35 75
Peter van Zon 06 57 68 35 96
Grace (kantoor) 040 720 02 08
E-mail info@vanzonquint.nl

THE UNDERGROUND POET

De reis van een kind

Ik weet niet wanneer ik ben begonnen met tellen, of wanneer ik de tel ben kwijtgeraakt (van het aantal kinderen dat voor het eerst in het systeem terecht komt). De nerveuze angst die hun handpalmen natmaakt en hun voorhoofd bevochtigt, is te zien en te ruiken. Elke keer weer is het een variant van hetzelfde oude plaatje. Gloednieuw als het is, is het kind zich er intens van bewust dat alle ogen op hem zijn gericht, terwijl hij onder gefluister en nieuwsgierig staren door de gangen wordt geleid. Perverselingen en aanranders – vol hitsig verlangen.

Het houdt zijn hoofd gebogen, zijn ogen wijd open, stiekem kijkend. Alsof het zich verstopt en niets liever wil dan niet worden gezien en ongedaan wil maken wat hem hier heeft gebracht, naar dit moment dat voelt als een nachtmerrie. Hier begint de zelfbeschouwing, op deze diepe, sombere plek van angst en hulpeloosheid, als hij zich afvraagt: hoe ben ik in deze situatie terechtgekomen? Het is een vraag vol zelfmedelijden waarop het kind werkelijk geen antwoord heeft, omdat ze zoveel dieper graaft dan de oppervlakkigheid van het misdrijf zelf.

Als je zoals hij uit een gemarginaliseerde zwarte of bruine gemeenschap komt, is de gevangenis slechts een verlengstuk van je achtertuin. Niet alleen omdat ze bij elkaar in de buurt liggen, maar omdat ze werkelijk zijn verbonden als je bedenkt hoe diep beide culturen – het straatleven en het gevangenisleven – met elkaar zijn verweven. De taal. De normen en waarden. Die typische manier van lopen en de gedragingen die in de gevangenis zijn opgepikt en naar de gemeenschap worden teruggebracht door degenen die het leven volledig omarmen.

Dat is de ellende van de gevangenis: geen enkel kind dat binnenkomt blijft hetzelfde. Iedereen wordt beïnvloed. Maar je kunt niet zeggen dat de gevangenis ‘een kind maakt of breekt’. Verschillende paden leiden naar verschillende bestemmingen. Onvermijdelijk zal het kind een van de paden kiezen. Soms uit eigen beweging, soms niet.

Veel hangt af van wat hem eerder is overkomen in zijn jonge leven en van hoe die ervaringen

hem hebben gevormd. De keuze voor een bepaald pad kan van allerlei dingen afhangen: wie hij het eerst ontmoet en met wie hij in een cel belandt, nadat hem een is toegewezen. Het kan een andere angstige jongen zijn zoals hijzelf. Of een oude rot die een oogje in het zeil houdt. Of iemand die op ze aast. Niet per se seksueel, maar om ze uit te buiten. Door hen te lokken naar een leven van zwaardere criminaliteit, dat macht, aanzien en veiligheid belooft. Dit kleine percentage mannen dat zich volledig stort op een crimineel bestaan is het echte probleem. Achter de tralies zijn ze iemand (tirannen die groentjes overheersen), maar het zijn nobodys in de buitenwereld. Gevaarlijke mensen die misdaden plegen en de jeugd corrumperen.

Verwaarloosde kinderen

Maar wat goed is om je te realiseren is dat die mannen met een slechte reputatie ooit zelf verwaarloosde kinderen waren die op straat de liefde en acceptatie zochten die ze thuis niet vonden. In hun zoektocht kwamen ze duivels tegen die hen beïnvloedden en in wie ze later zelf veranderden. Deze geharde bajesklanten, handelend vanuit wat zij denken dat echte liefde is, leren jongeren de gewoonten van de straat. Hoe ze moeten hosselen. Hoe ze moeten overleven. Ze winnen hun vertrouwen en loyaliteit door hen te helpen met eten en om geld in hun zak te krijgen. Meestal begint het met een klusje als loopjongen. Later, als ze hebben geleerd om potentiële dieven en vijandige concurrenten te herkennen en te vermijden, voorzien ze hen van iets om te verkopen. Afgezien van de verkoop en het gebruik van verboden drugs, zijn het schadelijkst voor jonge geesten de verhalen van doorgewinterde bandieten. (Een probleem dat maar weinigen erkennen.) Deze mannen snoeven en pochen niet alleen met hun criminele avonturen en uitstapjes naar de bak, ze zijn ook verbazingwekkend goed in het promoten van hun levensstijl door verhalen te vertellen. Kwetsbare kinderen groeien van jongs af aan op met verhalen over de gevangenis en zijn net zo geïnteresseerd en gefascineerd als elk normaal kind dat op Halloween naar verhalen luistert over spoken en monsters.

The Underground Poet is een van de langstzittende ter dood veroordeelden in de V.S en ter wereld. Hij schrijft deze columns speciaal voor de Bonjo.

Uit de pers

Verdachten sluiten steeds vaker deals met het OM

Het aantal keer dat verdachten en het Openbaar Ministerie afspraken maken over de hoogte van een straf, neemt in snel tempo toe. In drie jaar tijd zijn zo'n 550 keer procesafspraken gemaakt. Verdachten en het OM sluiten dan een overeenkomst: in ruil voor een lagere straf ziet de verdachte af van een uitgebreide rechtszaak. Dat scheelt veel tijd. De afspraken moeten

altijd worden goedgekeurd door de rechter. In 2021 werden voor het eerst procesafspraken gemaakt in Nederland. Eind 2022 kwam er toestemming van de hoogste rechter voor dit nieuwe middel. Sindsdien is het aantal deals enorm gegroeid.

(Bron: Omroep Brabant en NOS, 8/11/2025)

Hilkens
Advocaten

Wil je
naar huis?

Mr. Rick Engwegen

- strafrecht
- jeugd(straf)recht
- personen- en familierecht

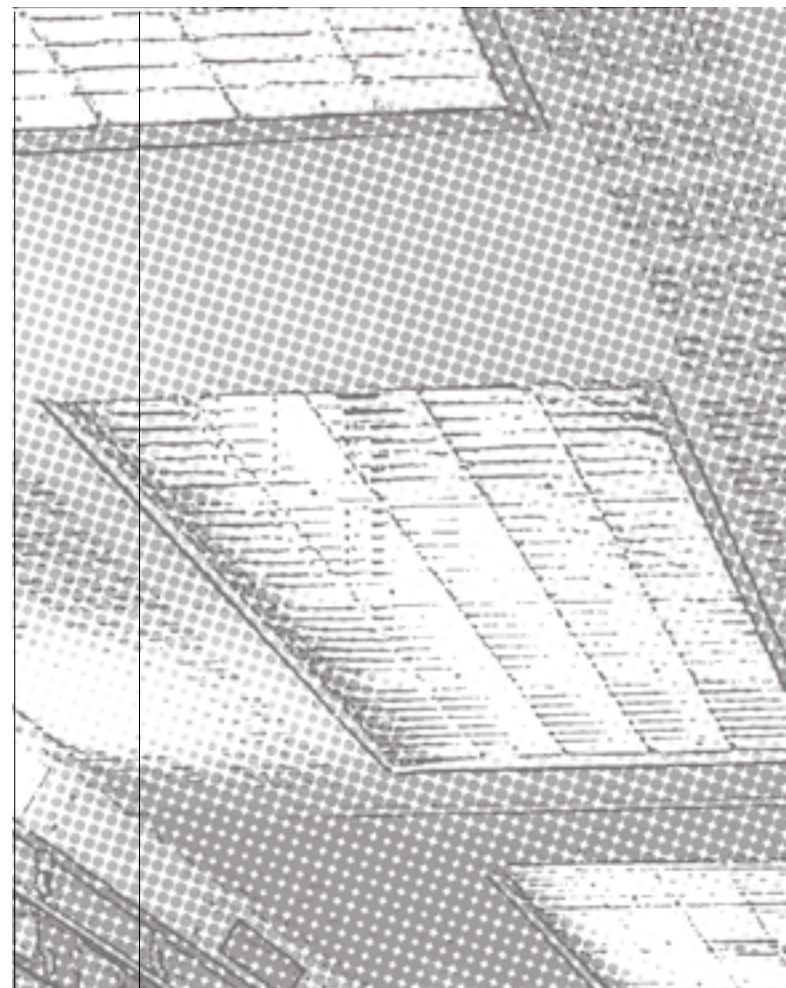
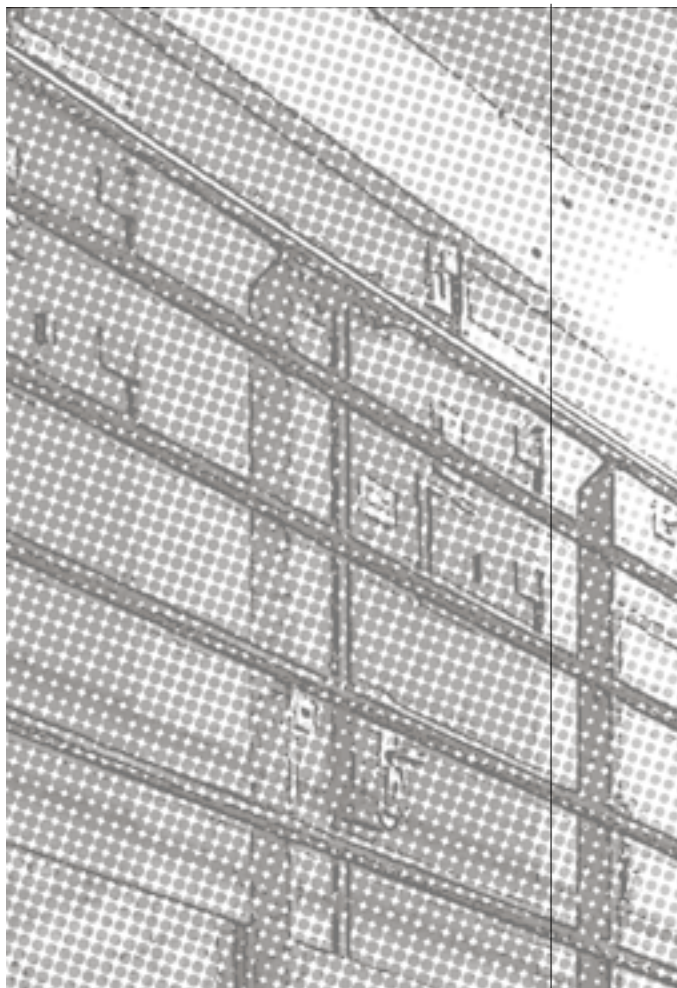
T 0475 485 080 • M 06 10 71 93 62

hilkens.nl

Bereikbaar | Vindingrijk | Daadkrachtig

DEKENS & AYTEMUR
STRAFRECHTADVOCATEN

Weteringschans 108A
1017 XS Amsterdam
www.dacrime.nl
info@dacrime.nl
+31 (0)20 210 32 32
Dekens: 06 2139 7793
Aytemur: 06 3364 9758

Jongeren Teylingereind in gesprek met filosofe Sabine Wassenberg

‘Is het eerlijk dat we jongeren opsluiten?’

In september verscheen het boek *Veroordeeld*, een filosofisch perspectief op het straffen van jongeren, geschreven door filosofe Sabine Wassenberg. In het boek spreekt ze met jongeren die in detentie hebben gezeten over thema's als identiteit, straf, vergiffenis en vrije wil. Zijn jongeren ‘slecht’ geboren, of wordt hun lot bepaald door hun omstandigheden? Wassenberg werpt een nieuw, soms tegendraads licht op hoe we kijken naar ouderschap en verantwoordelijkheid. Binnen de muren van Forensisch centrum Teylingereind gingen jongeren in gesprek met de schrijfster.

Sandra van Kolfshoten

Het is vrijdagochtend 08.45 uur als ik Sabine Wassenberg ophaal bij de beveiliging van Forensisch centrum Teylingereind, waar jongeren verblijven met een PIJ-maatregel (Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen). Samen lopen we door de poortjes en vele deuren met sleutels, voordat we het lokaal binnengaan van Issam. Hij is docent op De Burcht, de school in Teylingereind. Een deel van de jongeren haalt zijn vmbo- of havodiploma in de klas van Issam. Deze vrijdag zitten de jongens rond de tafel, met in het midden een microfoon. Ze zijn klaar voor het gesprek met Sabine over haar boek, waarover we vandaag ook een podcast maken. De microfoon gaat aan.

Schijnontwikkeling

“Ik wil wel meteen beginnen”, zegt M., “want ik heb het hele boek in drie dagen uitgelezen en ik vond het erg goed en heel herkenbaar.” Hij slaat het boek open op pagina 187 en wijst een fragment aan over ‘schijnontwikkeling’, het aangepaste gedrag dat vaak ontstaat in detentie. M. leest het stukje voor en vertelt: “Je wil echt veranderen, maar op een

Bij het boek hoort de podcastserie *Het Straffe Systeem*, waarin Sabine Wassenberg over filosofische thema's in gesprek gaat met experts en jongeren met een detentieverleden.

gegeven moment ga je gewoon het spelletje meespelen. Je doet wat van je verwacht wordt, maar het voelt niet echt. Zelfs als je goed gedrag laat zien, lijkt het nooit goed genoeg. Er wordt dan gezegd: ‘dit is gewenst gedrag’. En uiteindelijk weet ik niet meer wat ik moet doen.” De PIJ-maatregel moet behandeling inhouden, maar het kan soms eindeloos duren voordat die goed op gang komt. Detentie wordt dan tijdverspilling, vinden de jongeren. “Het is niet eerlijk”, zegt iemand. “En het maakt je stoornis juist erger.” Een andere jongen vult aan: “Ik geloof niet in verplichte behandeling. Als het verplicht is, doe je het voor een ander – en dan krijg je weer dat gewenste gedrag.”

Drijfveer

Als ze Sabine vragen waarom ze dit boek schreef, vertelt ze dat rechtvaardigheid voor haar de belangrijkste drijfveer was. Ze zegt: “Ik vroeg me af of het wel eerlijk is dat we jongeren opsluiten. Het klopt gewoon niet. Waar je wieg staat, bepaalt zoveel. Ik heb geluk gehad, maar heb ik dat eigenlijk verdiend? Ik was als filosofe benieuwd naar de verhalen van jongeren zelf en hoe zij hierover denken.”

‘Je wil echt veranderen, maar je gaat het spelletje meespelen’

Ze vertelt hoe ze ontdekte dat Nederland en België tot de landen behoren die het vroegst straffen. In Nederland is het strafstelsel volgens haar vooral gericht op vergelding – op lijden en wraak. Een strafstelsel dat je voelt binnen de muren in de vorm van een cultuur van veel wantrouwen en een ‘boze’ aanpak. Aan tafel ontstaat een gesprek over vraagstukken waarmee je als jongere te maken krijgt als je tot een lange straf bent veroordeeld.

Telkens opnieuw beginnen

De jongeren vertellen dat constante personeelwisselingen een groot probleem zijn. Telkens als iemand vertrekt of ziek wordt, begint een nieuwe behandelaar weer helemaal opnieuw. Dat werkt ontmoedigend. Hun grootste motivatie om aan hun eigen ontwikkeling te werken is vrijheid, het verlangen om weer naar buiten te kunnen. Dat is ook de reden dat het lukt om het binnen de muren vol te houden. Het beste werkt dat als het vanuit een intrinsieke motivatie gebeurt, vanuit een eigen innerlijke drive, en als je omringd bent met mensen die je daarin vertrouwen. Twee dingen die binnen de muren ingewikkeld zijn.

Ziek?

Het gesprek gaat verder over kwetsbaarheid en de vraag wat het betekent om ‘ziek’ te zijn. Jongeren met een PIJ-maatregel krijgen vaak allerlei labels en diagnoses, maar herkennen zich daar niet altijd in. Daarbij is het ook moeilijk om vertrouwen te hebben in de professionals die je die labels opplakken. Iemand zegt: “Er worden tegenwoordig zoveel mensen aangenomen, dat je je afvraagt of iedereen wel geschikt is. Sommige medewerkers kunnen slecht reflecteren op hun eigen gedrag en zien niet hoe zij zelf soms escalaties veroorzaken. Of wat het met een jongere doet als iemand zegt: ‘Nummer 12 kan naar buiten.’ Dat je jezelf dan geen mens voelt, maar een nummer.”

Tegelijkertijd erkennen de jongeren dat het een ontzettend moeilijke baan is. Ze beseffen ook hoe lastig hun gedrag kan zijn voor het personeel. Het wantrouwen en de vooroordelen wederzijds, maken dat je in een

patroon terechtkomt waar je maar moeilijk uit komt.

Wat werkt wel?

Het brengt ons op de vraag wie er eigenlijk nog gelooft dat dit strafstelsel werkt. Het antwoord is unaniem: niemand. We vragen ons af waarom mensen toch blijven geloven in iets waarvan zoveel onderzoeken aantonen dat het niet effectief is. Wat wel werkt weten we: kleinschaligheid, focus op ontwikkeling, behandeling, herstel, creativiteit, kunst, resocialisatie en vertrouwen. Maar hoe doe je dat dan? “Nou, zoals hier in de klas”, zegt iemand.

‘Als je ons behandelt als dieren, gedragen we ons als dieren’

Vertrouwen is inderdaad precies wat er in deze klas heerst. Docent Issam gelooft in zijn leerlingen en daardoor bestaat er al jaren een fijne, veilige sfeer. Er zijn weinig regels, maar wel duidelijke afspraken over hoe je met elkaar omgaat. Er is ruimte voor filosofie, reflectie en open gesprekken. Veel jongeren halen hier hun diploma en er wordt serieus en hard gewerkt.

Toch blijft het lastig om dat andere gedrag buiten de klas te laten zien. Op de groep is de sfeer vaak heel anders en het contrast is soms zo groot dat mensen niet geloven dat het op school echt anders is. Maar dat is het wel, omdat daar de focus ligt op ontwikkeling en vertrouwen.

Een van de jongeren zegt treffend: “Als je ons behandelt als dieren, dan gedragen we ons ook als dieren. Als je ons behandelt als slimme studenten, dan

kunnen we dat ook laten zien. Wat je geeft, krijg je terug.”

De tijd aan tafel vliegt voorbij en we merken dat we niet toekomen aan de grote vragen uit het boek: wat is eigenlijk vrije wil en bestaat die wel echt? Wat is goed, wat slecht? Wat is een identiteit? We spreken daarom af nog drie keer samen te komen om met Sabine dieper in de filosofie te duiken. Misschien ontwikkelen we dan samen een filosofisch (kaart) spel, met scherpe vragen waarmee jongeren en professionals (samen) kunnen reflecteren en filosoferen op het ‘strafstelsel’ binnen de muren. Wie heeft de macht over je gedachten? Is straffen goed? Waar haal je je wilskracht vandaan? Hoe zou jij je gedragen als je vastzat of een bewaker was?

‘Hoe is het mogelijk dat deze jongeren worden bestempeld als beperkt functionerend?’

Onterecht stigma

Als ik samen met Sabine naar de uitgang loop, zegt ze dat ze het gesprek ongelooflijk intelligent vond. We vragen ons af hoe het mogelijk is dat deze jongeren zo vaak worden bestempeld als beperkt functionerend, terwijl ze op zo’n hoog niveau kunnen nadenken en redeneren. Het verbaast ons niet dat leerlingen die ‘binnen’ zitten geen zin hebben om netjes een IQ-test te maken. We voelen nogal wat frustratie over dit stigma. Maar we zijn ook hoopvol, omdat dit soort gesprekken laat zien wat er wel mogelijk is. We besluiten: wordt vervolgd!

Herstel en Terugkeer

De Grote Ontmoetingsdag

Stichting Herstel en Terugkeer organiseert al vijftien jaar ontmoetingsdagen waar mensen uit het hele land samenkomen om verhalen te delen en hun stem te laten horen. Op de themadag Recht van Spreken ontmoetten betrokkenen bij geweld, straf, herstel en terugkeer elkaar. Ervaringsdeskundigen, slachtoffers, nabestaanden, familieleden, professionals en bestuurders gaan gelijkwaardig en zorgvuldig met elkaar in gesprek.

Toine Bakermans

Dit jaar was mijn tweede kennismaking met deze bijzondere bijeenkomst: een dag die tegelijkertijd zwaar, helend, intiem en verdiepend is. Een dag waarop mensen met beladen geschiedenissen even kunnen landen, resetten en ademhalen. Dat lukt alleen als er vertrouwen is. Dat vertrouwen wordt mede gecreëerd door Frans Douw, voormalig gevangenisdirecteur, en Toon Walraven, die Frans tijdens zijn detentie leerde kennen. Hun unieke band en gedeelde missie vormen de basis van een bondgenootschap dat rust, veiligheid en openheid uitstraalt.

De kracht van deze dag: menselijkheid boven alles

Bij het schrijven van dit verslag heb ik ervoor gekozen geen namen van deelnemers te noemen. Vrijwel iedereen die hier spreekt, doet dat vanuit kwetsbaarheid en vertrouwen. Het zou onzorgvuldig zijn om persoonlijke geschiedenissen zonder expliciete toestemming vast te leggen; dit verslag is een eerbetoon aan hun moed en niet aan hun herkenbaarheid.

Verslag plenaire sessie:

Stichting Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers

De voorzitter van de stichting vertelt over het gemis van haar zus, die door haar partner werd vermoord. Ze schetst een tijd waarin nabestaanden nauwelijks ondersteuning kregen en benadrukt hoe belangrijk het is dat slachtoffers en families nu wél een stem hebben. Dit thema komt later op de dag uitgebreid terug in de panelgesprekken.

Een vrouw meegesleurd in de criminaliteit van haar partner
Wat betekent het als je partner crimineel blijkt? Wat gebeurt er als je door hem of haar wordt meegezogen, verantwoordelijk wordt gehouden en alles kwijtraakt? Het verhaal van de vrouw toont hoe dun de scheidslijn kan zijn tussen vertrouwen en vernietiging en hoe zwaar het is om opnieuw te moeten beginnen.

Moeder van een slachtoffer & dader op het podium

Een van de meest aangrijpende momenten van de dag. Een moeder vertelt over de dood van haar zoon, gedood door een vriend die geregeld over de vloer kwam. Jarenlang zat ze aan de keukentafel, starend naar een toekomst die ze niet meer kon zien. Vanaf het podium vertelt ze haar verhaal aan een zaal die wil luisteren vanuit menselijkheid. Dan gebeurt het onverwachte: de dader, inmiddels een jongeman,

komt het podium op. Er ontstaat een ontmoeting die woorden overstijgt. Verzoening in zijn meest kwetsbare vorm. De zaal houdt de adem in. Tranen worden niet tegengehouden, merk ik als ik opzij kijk. Ook door mij niet.

Muzikale bezinning

Sem Dylan biedt met zijn gitaar en rauwe stem een moment van stilte en herademing. Een noodzakelijke reset, precies op het juiste moment.

Panelverslag (8 panels) in steekwoorden uitgewerkt

Onderstaand overzicht volgt de kernwoorden en thematische lijnen zoals besproken in de acht panels van de dag.

1. Verzoening

Het zoeken naar een nieuwe balans tussen dader, slachtoffer en omgeving. De vraag: hoe vind je elkaar terug als alles kapot is?

2. Liefde

Liefde als drijvende kracht achter heling en destructie. Wat liefde kan breken, kan ze soms ook helpen herstellen.

3. Verharding

Hoe pijn, woede en onbegrip kunnen leiden tot emotionele verharding en hoe je dat kunt doorbreken als erkenning ontstaat.

4. Surreëel

De onwerkelijkheid van het moment waarop geweld toeslaat. De realiteit

Veel bijzondere momenten tijdens de themadag Recht van Spreken van de stichting Herstel en Terugkeer.

die voelt als een droom, of een nachtmerrie.

5. Onbevooroordeelde ontmoeting

De kern van de ontmoetingsdag: elkaar zien zonder oordeel. Het is moeilijk, maar noodzakelijk.

6. Herstel begint bij jezelf

Zelfinzicht als eerste stap. Niemand kan herstellen zonder zijn of haar eigen processen onder ogen te zien.

7. Polarisatie/vertrouwen/wantrouwen

Hoe snel tegenstellingen groeien en hoe moeilijk het is om vertrouwen terug te vinden. Vertrouwen is kwetsbaar, wantrouwen hardnekkig.

8. Vergeving & onnodig leed toevoegen/femicide

Vergeving wordt nooit opgelegd, maar kan ontstaan. Femicide werd opnieuw benoemd als een stille epidemie waarbij nabestaanden vaak onnodig extra leed ervaren door maatschappelijke onwetendheid en taboes.

Plenaire afsluiting

Aan het einde van de dag werd de jaarlijkse Herstel en Terugkeer Award uitgereikt. Deze ging naar de bovengenoemde moeder die haar zoon verloor. Niet omdat verlies iets is om te belonen, maar omdat haar moedige inzet voor herstel, ondanks alles, symbool staat voor de kracht van deze dag: menselijkheid boven alles.

KNOESTER VAN DER HUT & KWINT

A D V O C A T E N

“Door professionals verkozen tot **beste** strafrechtkantoor van Zuid Holland”.

Specialisten strafrecht met een bijzondere deskundigheid op het gebied van **TBS**, zowel voor personen die nog verdachte zijn of die reeds **TBS** hebben.

Telefoon 070 20 59 160

Mainline terug in de bajes

Praten over drugsgebruik

Mainline is een organisatie die drugsverslaafden helpt. In het oosten van het land, in de Achterhoek, is Mainline terug van weggeweest in de gevangenis. Veldwerker Katja Berends vertelt over haar werk en waarom ze hoopt dat Mainline snel ook in andere PI's te vinden is.

Veldwerker Katja Berends van Mainline

Wie ben je en wat doe je?

"Ik werk vanaf 2022 bij Mainline. Ik ga het hele land door voor veldwerk. Dat doe ik in de maatschappelijke opvang, op straat en in gebruiksruimtes. Ik geef informatie over harm reduction (het verminderen van schade door gebruik, red.) en pik signalen op rondom middelen, gebruik en het zorgaanbod. En sinds kort ben ik dus ook om de week in de PI Achterhoek."

Wat is jullie missie?

"Mainline zet zich in voor mensen die aan de rand van de samenleving staan en drugs gebruiken. Denk aan mensen die dakloos zijn geworden en op straat gebruiken, arbeidsmigranten die hun baan hebben verloren en/of zich in zware omstandigheden staande proberen te houden, en mensen die de controle verliezen in de mix van seks en drugs en door schaamte en taboes niet de juiste hulp vinden. Veel instanties krijgen lastig vat op deze problematiek. De veldwerkers van Mainline komen door het hele land, tot aan de PI aan toe en praten met mensen die gebruiken. We vangen vroegtijdig signalen op en informeren gemeenten, instanties en gebruikers. Alleen met onbevooroordeelde kennis over drugs krijgen gebruikers de macht om de regie te nemen over hun eigen leven."

Mainline werkte eerder in gevangenis. Waarom stopte dat?

"Onze organisatie was inderdaad jarenlang in meerdere gevangenissen in het land actief. Dit stopte in 2009, toen een reorganisatie en sluiting van een aantal gevangenissen werd aangekondigd. Daarna werd het moeilijker voor derde partijen om toegang te krijgen."

Wat doen jullie nu in de PI Achterhoek?

"Onze veldwerkers geven vrijblijvende en laagdrempelige informatie over drugs, gezondheid en preventie. Gedetineerden kunnen ook met ons praten over hun gebruik, zowel nu - binnen de muren - als straks erbuiten. Als gedetineerden bijvoorbeeld aangeven dat ze na hun vrijlating graag grip op hun gebruik krijgen, gaan we daarover in gesprek. Hoe pak je het aan als je weer buiten bent? Wat kun je met jezelf afspreken om controle te houden? Maar we hebben het ook over gebruik binnen de muren en proberen met voorlichting mensen te helpen bewustere beslissingen te nemen."

Zijn er plannen om het project uit te breiden?

"Het is ons doel in verschillende gevangenissen ons werk weer op te pakken. En we verwachten ook dat dit lukt. Het lijkt hard nodig. In een rapport uit 2023 waarschuwt het Trimbos-instituut voor risicovol gebruik van sterke, synthetische

drugs in een penitentiaire inrichting in het noorden van Nederland. En we krijgen signalen dat synthetische drugs in meer gevangenissen in omloop zijn. Trimbos doet de aanbeveling om meer preventieve en schadebeperkende maatregelen te nemen - waaronder het geven van feitelijke informatie over drugs. Dat is precies wat wij doen."

Urinecontroles, doorzoeking van cellen... De oorlog tegen drugs woedt volop in de gevangenis. Spelen jullie daarin een rol?

"Ons uitgangspunt blijft onveranderd: Mainline richt zich op het voorkomen of verkleinen van schade door drugsgebruik. Harm reduction is de wetenschappelijk onderbouwde en menselijke aanpak daarvoor. Dit betekent dat we met gedetineerden praten over het nemen van bewuste beslissingen in hun gebruik. Hiervoor bieden we hulpmiddelen en voorlichting, maar altijd met respect voor de zelfbeschikking van eenieder die drugs gebruikt."

We krijgen signalen dat synthetische drugs in meer gevangenissen in omloop zijn

"Ik snap je punt dat in de gevangenis drugs verboden zijn en hard ertegen wordt opgetreden. Maar we zien ons werk niet als ondermijnend aan de zero-tolerance lijn van de PI; het kan naast elkaar bestaan. Het streven van DJI is zero drugs binnen, maar de realiteit is in elke inrichting wordt gebruikt."

Heb je nog een praktijkvoorbeeld waar verslaafde gedetineerden iets aan hebben?

"We merken dat drugs en gebruik een grote rol spelen binnen de PI en er behoefte is aan gesprek daarover. Zo sprak ik laatst iemand op de ISD-afdeling over zijn goede voornemens. Hij heeft tijd gehad om na te denken en is van plan zijn crackgebruik onder controle te houden als hij vrijkomt. Maar dat is makkelijk gezegd. We hadden het over valkuilen, hoe hij zich tegen verleidingen kan wapenen, welke plekken hij misschien beter kan mijden, zoals het huis van zijn dealer. Hoe zien je eerste uren na je vrijlating eruit? Heb je vrienden of familie die niet gebruiken en bij wie je terecht kunt? En wat zijn je mogelijkheden de volgende dag? Dat soort gesprekjes kunnen iemand stimuleren een plan te maken en niet direct in bingegebruik - en misschien zelfs weer een cel - te belanden." (JB)

Mainline is aangesloten bij de stichting Bonjo.

'Scherp en Doordringend'

Mr. MARTIN IWEMA

Strafrecht en Detentierecht
ook pro deo - overal in het land

tel: 06 4640 5371
mail: iwema@fiadvocaten.nl

FeinerIwema Advocaten
Westersingel 50 B
3014 GV Rotterdam

ADVOCaat DETENTIERECHT
MET LANDELIJKE PRAKTIJK

Rapport
Ordnemaatregel
Promoveren/degraderen
Bezoek zonder Toezicht
Urinecontrole
Plaatsing in afzondering
Feering
Verlof
Overplaatsing
Commissie van Toezicht
RSJ

Bij bij vragen vrijblijvend op
telefoonnummer 043 799 9062

mr. R.I. Koel, advocaat

Advocaatkantoor
Koel

Reactie op interview met Geert-Jan Knoops

‘Aperte onzin en enkel stemmingmakerij’

In de vorige Bonjo (oktober 2025) wordt advocaat Geert-Jan Knoops geïnterviewd over onder meer de Commissies van Toezicht (CvT). Nol van de Ven, voorzitter van de CvT in Grave, reageert hieronder op dit artikel.

De kop van het artikel luidt: ‘Splits de Commissie van Toezicht op’. Zaken waarin de vrijheid van gedetineerden is beperkt of ontnomen moeten, aldus Knoops, door een aparte, volstrekt onafhankelijke commissie worden behandeld. Hiermee zegt Knoops in feite dat de CvT’s niet onafhankelijk zijn. Verderop in het artikel onderstreept hij dit nog eens door te stellen dat CvT’s het bespreken van zaken in bijzijn van de directie achterwege dienen te laten. Hij wekt hiermee op zijn minst de suggestie dat er ‘een-tweetjes’ plaatsvinden.

Aperte onzin en enkel stemmingmakerij. Verdiep je eerst eens in de werkwijze van de CvT’s voordat je zulke onzin opschrijft. De commissies zijn volstrekt onafhankelijk van de directies van de Penitentiaire Instellingen en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Zo worden ze bemenst zonder enige bemoeienis van directies en DJI. Ook de minister van Justitie heeft daarbij geen enkele rol, ondanks dat de uiteindelijke benoeming door de minister wordt gedaan.

Er wordt geen enkele klachtzaak vooraf besproken met de directie

Vergelijk dit met een Koninklijk Besluit bij de benoeming van een rechter, ook daar heeft de minister of de Koning geen invloed op de selectieprocedure. Selectie vindt plaats door een selectiecommissie van enkele leden van de CvT. Dit gebeurt doorgaans en steeds vaker na een openbare sollicitatieprocedure. De commissie bestaat uit burgers van verschillende disciplines, zoals een arts, een advocaat, een lid van de rechterlijke macht, iemand met een reclasseringsachtergrond, een psycholoog, iemand met kennis van het gevangeniswezen en mensen met

juridische kennis. Dit alles om de onafhankelijkheid te waarborgen.

Splitsing CvT’s
De splitsing zoals Knoops voorstelt heeft geen enkele toegevoegde waarde. Zaken waarin geklaagd wordt over een vrijheidsbenemende straf of maatregel worden altijd door een onafhankelijke meervoudige kamer van de CvT behandeld.

Splitsing zoals Knoops voorstelt heeft geen enkele toegevoegde waarde

Eenvoudige klachten worden enkelvoudig door een lid van de CvT of schriftelijk afgedaan. Er wordt geen enkele klachtzaak vooraf met de directie besproken. Wel worden uitspraken van de CvT in de commissievergaderingen besproken om eenheid van beslissingen te waarborgen. Bij die vergaderingen is de directie aanwezig, maar inhoudelijk wordt er niet over deze beslissingen gediscussieerd. Indien de directie zich met enige beslissing niet kan verenigen, is er maar een weg: beroep instellen bij de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ); een recht dat een gedetineerde ook heeft als hij het niet eens is met de beslissing van de CvT. Zaken waarbij het van belang is dat de CvT zoveel mogelijk een lijn volgt en waarover binnen de CvT verschillend wordt gedacht, worden buiten aanwezigheid van de directie besproken.

Zonder directie
Verder heeft de CvT een of twee keer per jaar een vergadering zonder aanwezigheid van de directie. In deze vergaderingen worden zaken besproken, zoals onderlinge feedback, eenheid van handelen op zittingen of beleid van de directie waarmee de CvT zich niet kan verenigen.

De voorzitter van de CvT heeft tweemaal per jaar, of zo vaak als nodig is, een aparte vergadering met leden van de directie om bijzondere gebeurtenissen of calamiteiten te bespreken. Bij deze vergaderingen neemt de voorzitter, bijgestaan door zijn secretaris, een onafhankelijk positie in.

Grievens
Naast het indienen van klachten hebben gedetineerden sinds 1 januari 2021 de mogelijkheid om grievens in te dienen. Dit is geregeld in artikel 59a van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw). Dit artikel formaliseert de bemiddelingsprocedure waarmee gedetineerden de CvT kunnen verzoeken om te bemiddelen over de wijze waarop de directeur zich in een bepaalde zaak jegens de gedetineerde heeft gedragen of een bij of krachtens de wet gestelde zorgplicht niet heeft betracht. De CvT kan de bemiddeling opdragen aan de maandcommissaris of een ander uit haar midden aan te wijzen lid. Deze persoon stelt de gedetineerde en een vertegenwoordiger van de directie, al dan niet in elkaars aanwezigheid, in de gelegenheid hun standpunten mondeling toe te lichten. De persoon kijkt of bemiddeling mogelijk is. Het resultaat van de bemiddeling wordt vastgelegd in een schriftelijk verslag en de gedetineerde en de directie krijgen hiervan een afschrift.

Rechtspraak dient transparant te zijn: zo ongeveer de enige zin in het artikel die juist is

Grievens worden om die reden dikwijls wél met de gedetineerde besproken in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de directie, maar ook hier stelt de maandcommissaris of een ander uit de

Fragment van de Bonjo 5, interview met Knoops

CvT aangewezen lid zich volstrekt onafhankelijk op.

Transparante rechtspraak
Rechtspraak dient transparant te zijn, aldus Knoops. Dit is zo ongeveer de enige zin in het artikel die juist is. De transparantie van de beslissingen van de CvT’s is onder meer gewaarborgd doordat alle uitspraken van de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming gepubliceerd worden en iedere CvT maakt een jaarverslag dat openbaar is. In die verslagen is te lezen wat voor soort klachten er zijn geweest en hoeveel gegrond, ongegrond of niet-ontvankelijk zijn verklaard. Ten slotte stelt Knoops dat de namen van de leden van de CvT openbaar dienen te zijn, net als de namen van rechters. Eens, maar het hoeft niet per se zo te zijn dat onder iedere beslissing dient te staan wie die beslissing heeft genomen. Het is helaas in deze tijd niet anders dan dat de veiligheid van beslissers vaker in het geding komt.

Mr. A.G.A.M. (Nol) van de Ven is vijftien jaar voorzitter van de CvT in Grave en voorheen senior rechter A strafrecht

Naschrift hoofdredacteur van de Bonjo:
Tijdens het interview met Geert-Jan Knoops heeft de Bonjo hem gevraagd naar het functioneren van de Commissies van Toezicht (CvT’s). Op dat moment had de krant al van verschillende bronnen begrepen dat CvT’s en gevangenisdirecteuren niet altijd onafhankelijk van elkaar opereren. Een document dat hiervoor als bewijs dient, is bovendien in het bezit van de Bonjo. Bovenstaande ingezonden brief plaatst de krant omdat de Bonjo erkent dat de situatie per CvT mogelijk verschilt.

mr. J.M.C. van Gorkum is gespecialiseerd in Jeugdrecht en heeft jarenlange ervaring met zaken betreffende:

- OMGANG
- ONDERTOEZICHTSTELLING
- ERKENNING
- UITHUISPLAATSING
- GEZAG

Zij treedt op in het gehele land, ook op basis van toevoeging (pro deo).

073 8200 953
www.advocatenkantoorvangorkum.nl

advocatenkantoor **VAN GORKUM**

M. W. Bouwman
STRAFRECHTADVOCaat

- Gewelddelicten, levensdelicten, diefstal, overval, zeden, mensenhandel, gijzeling, opiumwet, wapens.
- TBS en PIJ, VI-procedures, ISD.
- Beklagcommissie en RSJ.

Tel. 06 422 42 42 1 / 085 30 34 31 3
advocatenkantoorbouwman.nl

Papiamentu • English • Français • Deutsch

Nu al is uitbreken niet zonder gevolgen

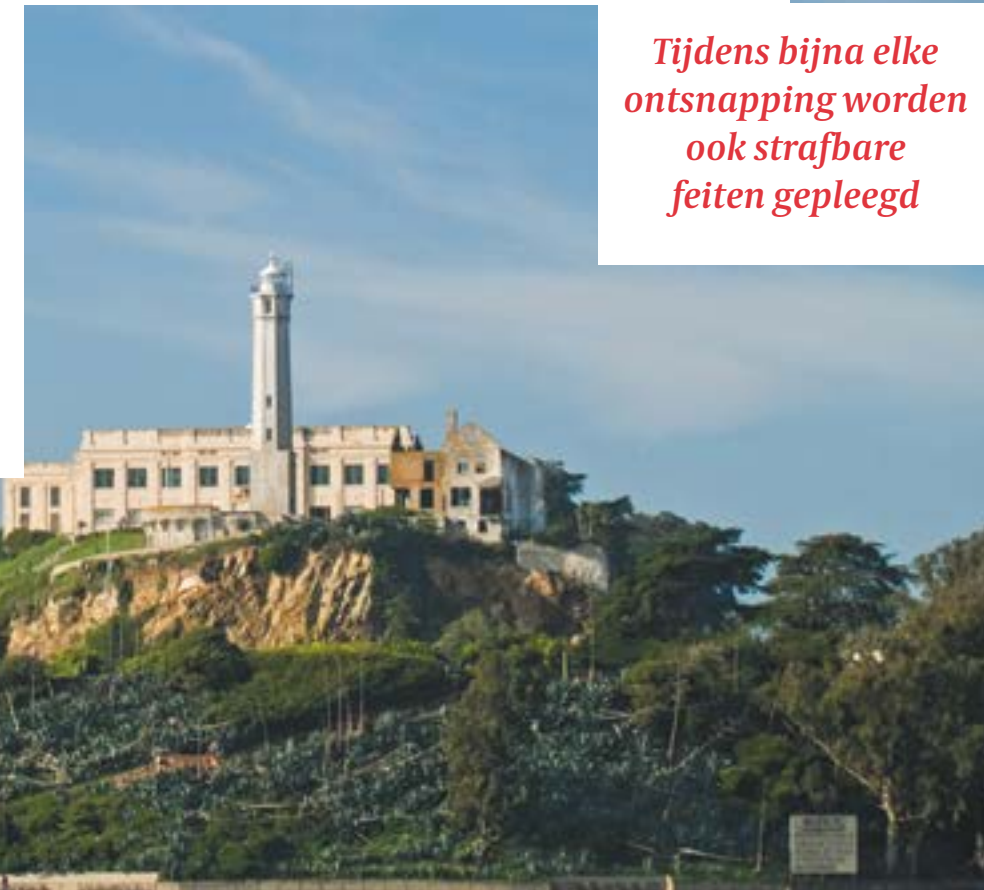
Ontsnappen uit de gevangenis in de toekomst strafbaar?

Het klinkt misschien vreemd, maar in Nederland is het op dit moment – net als in landen als België en Duitsland – niet strafbaar om als gedetineerde te ontsnappen uit de gevangenis. Die keuze is bij de invoering van het huidige Wetboek van Strafrecht in 1886 bewust gemaakt. De gedachte was dat ieder mens een natuurlijke drang naar vrijheid heeft. Daarnaast vond de wetgever dat er al genoeg manieren waren om op te treden tegen ontsnapping. Daarom zou een aparte strafbaarstelling niet nodig zijn. Dat wil de wetgever nu alsnog veranderen.

Tim Hop

Tijdens bijna elke ontsnapping worden ook strafbare feiten gepleegd

Ontsnappingsen komen in Nederland zeer zelden voor

Alcatraz. Het symbool van de gevangenis waar niet uit te ontsnappen valt

Om ontsnappen strafbaar te stellen heeft de overheid een conceptwetsvoorstel openbaar gemaakt en ideeën van belanghebbenden opgevraagd. Ook ontsnappen tijdens verlof zou volgens dit voorstel als strafbaar feit in het Wetboek van Strafrecht moeten komen.

Omar L.

De discussie over de strafbaarstelling is de afgelopen jaren opnieuw opgelaaid, mede naar aanleiding van een gewelddadige ontsnappingspoging van de tot levenslang veroordeelde Omar L. Vier Fransen probeerden hem in 2020 te bevrijden uit de gevangenis in Zutphen. Ze gingen de gevangenis te lijf met een slijptol en betonschaar. Ook staken ze een bus in brand om een toegangsdeur te blokkeren. Het plan mislukte en de Fransen werden veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf.

In het licht van ontsnappingspogingen zoals die van Omar L. schrijft de wetgever in het conceptwetsvoorstel dat ontsnappen het vertrouwen in justitie zou aantasten en een onveilig gevoel in de samenleving zou veroorzaken. Ook zou het raar zijn dat het helpen van een ander bij ontsnappen nu wél strafbaar is, terwijl iemand die zelf ontsnapt niet kan worden vervolgd. Verder zou strafbaarstelling nodig zijn om te voorkomen dat er nieuwe slachtoffers vallen. Op het eerste oog zijn dit sterke argumenten, maar meer onderzoek laat zien dat een strafbaarstelling niet per se nodig is. De motivatie van de wetgever is vooral symbolisch. Het moet duidelijk zijn dat ontsnappen niet wordt geaccepteerd. Symboliek is alleen geen goede basis

voor nieuwe strafwetten. Ook is helemaal niet duidelijk in welke mate ontsnappingen werkelijk zorgen voor onveiligheidsgevoelens in de samenleving.

De wetgever vindt het onterecht dat de helper bij een ontsnapping wél strafbaar is en de ontsnapper zelf niet. Dit is een verkeerde vergelijking. Een helper kan zonder afzonderlijke strafbepaling namelijk niet gemakkelijk worden aangepakt. Een gedetineerde die zelf ontsnapt, kan dat al wel binnen de gevangenis. Tijdens bijna elke ontsnapping of poging daartoe worden ook strafbare feiten gepleegd, zoals vernieling of geweld. Daarvoor kan nu ook al vervolging plaatsvinden. Bovendien kan een gedetineerde die een ander uitlokt om te helpen bij een ontsnapping worden vervolgd op grond van bestaande regels.

Ontsnappingsen zeldzaam

Een ander argument van de wetgever is dat ontsnappingsen gevaarlijk zouden zijn omdat er nieuwe slachtoffers kunnen vallen. Uit cijfers blijkt echter dat ontsnappingsen in Nederland zeer zelden voorkomen. Bij de ontsnappingsen

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) is tegen het wetsvoorstel om ontsnappen strafbaar te maken. Er zijn al genoeg maatregelen om ontsnappingsen uit een inrichting of tijdens het verlof tegen te gaan, aldus de RSJ. Het strafbaar maken vindt de raad daarom niet proportioneel. Daarbij zou het strafbaar maken niet genoeg afschrikken. Ook ziet de RSJ het nut niet in van het strafbaar maken van het onttrekken aan elektronisch toezicht, want dit heeft nu al gevolgen.

die hebben plaatsgevonden, is uit niets gebleken dat die werkelijk tot nieuwe slachtoffers hebben geleid. Vooral bij verlof uit detentie wordt vooraf streng gekeken naar de risico's. De vraag is daarom of een ontsnapping echt gevaar oplevert voor nieuwe slachtoffers.

Nu al zware gevolgen

De gedachte dat ontsnappen op dit moment straffeloos zou zijn, klopt niet. Naast strafvervolging voor feiten gepleegd tijdens de ontsnapping, kan de inrichting zelf een reeks maatregelen nemen. Denk aan disciplinaire straffen zoals plaatsing in een strafcel, het tijdelijk verliezen van bepaalde vrijheden of het volgen van minder activiteiten. Ook kan iemand worden afgezonderd of op een strengere afdeling of zelfs in een andere, zwaarder beveiligde gevangenis worden geplaatst. Zo werd Omar L. na zijn mislukte ontsnappingspoging overgeplaatst naar de EBI in Vught. Niet onbelangrijk is dat ook de voorwaardelijke invrijheidstelling in gevaar kan komen. Met andere woorden: de reactie is nu al stevig en de gevolgen stapelen zich vaak op.

Strafbaarstelling onnodig

Alles bij elkaar past het voornemen om ontsnappen strafbaar te maken vooral in een symbolisch plaatje. Het aantal ontsnappingsen is klein, het gevaar daarvan is onduidelijk en de mogelijkheden om streng op te treden bestaan nu al. Daarom is er weinig reden voor de invoering van een nieuwe strafbepaling voor ontsnappen uit de gevangenis. Hoe verder? De wetgever heeft tot nu toe alleen aangekondigd dat er een nieuwe

strafbepaling zou moeten komen en reacties van belanghebbenden opgevraagd. Dat is een eerste stap, maar de wet is er nog niet. Het voorstel moet nog verder worden uitgewerkt en de politiek moet er nog over stemmen. Daarbij kunnen nog allerlei veranderingen worden aangebracht en het is goed mogelijk dat het plan vertraging oploopt of zelfs helemaal niet doorgaat. Een en ander is ook afhankelijk van de kabinetsformatie en de nieuwe samenstelling van de Tweede Kamer. Het kan dus nog lange tijd duren voordat er werkelijk een strafbaarstelling komt, als die er al komt.

Tim Hop is advocaat bij Korvinus Zandt Bruinsma Rafik advocaten

in 't kort

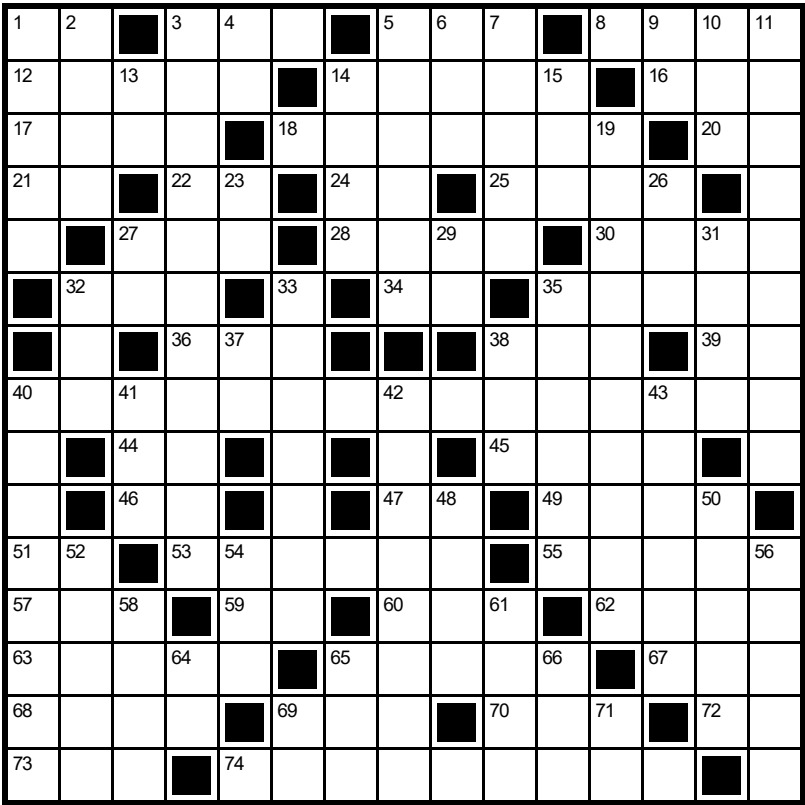
* In Nederland is ontsnappen uit de gevangenis momenteel niet strafbaar, maar de overheid wil dit veranderen, mede na een recente gewelddadige ontsnappingspoging.

* De voorgestelde strafbaarstelling is vooral symbolisch, betoogt advocaat Tim Hop.

* Ontsnappingsen zijn zeldzaam en bestaande maatregelen bieden stevige consequenties voor gedetineerden, aldus Hop.

* Het wetsvoorstel moet nog verder worden uitgewerkt en politiek goedgekeurd, waardoor het onzeker is of en wanneer ontsnappen werkelijk strafbaar wordt.

BONJO BAJES PUZZEL

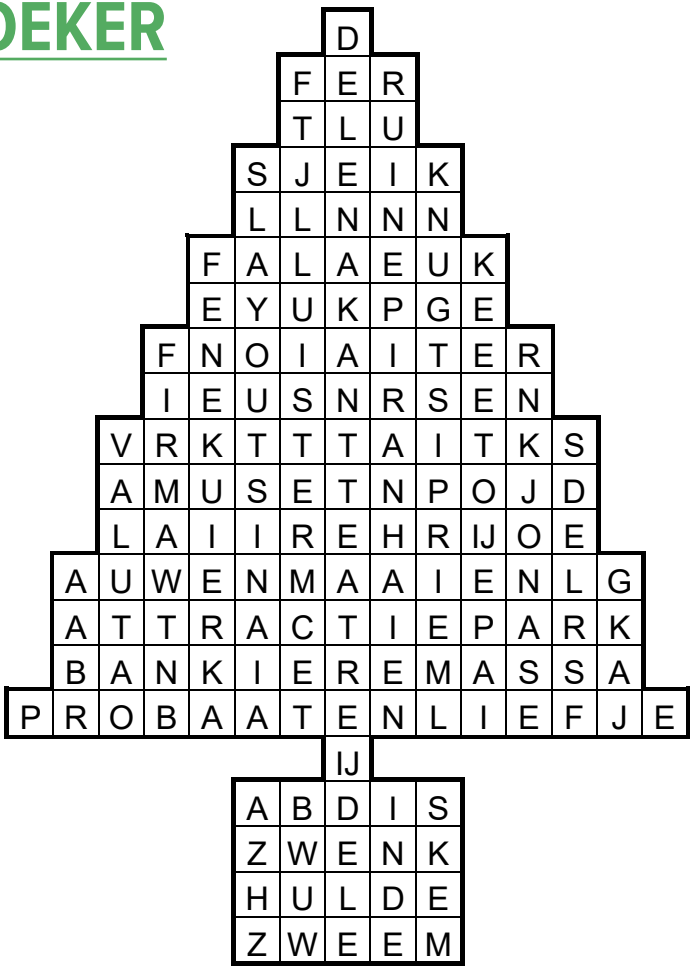

Horizontaal
1. Van een - 3. Voorzetsel - 5. Plezier - 8. Rustig - 12. Gevat - 14. Deel van het leger - 16. Bijbelse figuur - 17. Deel van schip - 18. Gooischijf - 20. Telegraaf restant - 21. Eerwaarde Moeder (afk.) - 22. Operatiekamer - 24. Of dergelijke - 25. Slot - 27. Voor wat is de VOR een alternatief? - 28. Kleur - 30. Gemaal - 32. Gehoororgaan - 34. Regeringsreglement - 35. Gereed - 36. Vallei - 38. Jong dier - 39. Noot - 40. In welk land is de stichting EDSnaps actief? - 44. Overdreven - 45. Aardappelsoort - 46. Laatstleden - 47. Tegenover - 49. Tafelgast - 51. Zijne Majesteit - 53. Wat doen vaders tijdens het project Let's Get Loud in de gevangenis? - 55. Mist - 57. Dierengeluid - 59. Luitenant - 60. Rijkszuivelschool - 62. Toespraak - 63. Zoutmeer - 65. Deel van zwembad - 67. Biersoort - 68. Rijgsnoer - 69. Mager - 70. Godin - 72. Nikkel - 73. Slordige vrouw - 74. Snaarinstrument.

Verticaal
1. Plant - 2. Bijbelse figuur - 3. Titel van het boek over detentie van Sabine Wassenberg - 4. Voormiddag - 5. Aanvoerder - 6. Gewicht - 7. Insect - 9. Reeds - 10. Europeaan - 11. Kunstboter - 13. Noot - 14. Hete drank - 15. Lidwoord - 19. Roofdiertje - 23. Gewicht - 26. Een en ander (afk.) - 27. Van onderen - 29. Daar - 31. Tennisterm - 32. Lofdicht - 33. Welk groot zoogdier kan enige woorden mensentaal spreken? - 35. Boomwol - 37. Algemeen Nederlands - 38. Verslavend middel - 40. Onthutst - 41. Luxemburgse omroep - 42. Dagtekening - 43. Kijktoestel - 48. Bezittelijk vnw. - 50. Oorzaak - 52. Voorstel - 54. Zeegras - 56. Bloem - 58. Onbedekt - 61. Spetter - 64. Spoorwegen - 65. Ergo - 66. Baskische beweging - 69. Domina - 71. En andere (afk.).

OPLOSSING VAN DE PUZZEL STAAT OP PAGINA 2.

BONJO WOORDZOEKER

- AAIEN
ABDIS
AKANT
ATTRACTIEPARK
BANKIER
DELEN
FIRMA
FLINK
HULDE
IJDELE
JONAS
KAMENIER
KISTJE
KUIER
KUIKEN
LAYOUT
LIEFJE
LUISTER
MASSA
- NAPIJN
NEGEN
PIRANHA
PRIEM
PROBAAT
RIOOL
RUIMTE
RUINE
SINAI
SJEIK
SLAPTE
TAROK
TENUE
TWIST
VALUTA
VINYL
ZWEEM
ZWENK

OPLOSSING VAN DE WOORDZOEKER STAAT OP PAGINA 2.

PENN
ADVOCATEN

'Een goede voorbereiding is het halve werk'.

Daarom bezoeken wij onze cliënten regelmatig en in alle Pl's van het land. Sinds de oprichting in 2008 verlenen wij rechtsbijstand in grote en kleine strafzaken. Vanuit een persoonlijke en betrokken relatie streven wij naar het best mogelijke resultaat.

Onze focus ligt op strafzaken met financiële elementen, zoals fraude- en oplichtingszaken, witwassen, ontnemingszaken, fiscaal- en financieel strafrecht, ondernemingsstrafrecht, handhaving en boetes, BIBOB-procedures.

Mr. D.M. Penn is lid van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) en de Vereniging van Advocaat-Belastingkundigen (NVAB).

Advocatenkantoor Penn
088-2503200 / 06-29179198
Maastricht- Den Haag
www.penn.nl

Spong advocaten

Rechtsbijstand op topniveau. Van politierechter tot Hoge Raad.
Ook pro deo!

- Jeugdistrafzaken
 - Cassatiezaken
 - TBS-zaken
 - Beklagzaken
 - En meer
- Stijn Peerik
Elizabeth Bijl
Lobke Fleskens
Nouri Dijker

06 15068638
06 25503129
06 15118996
06 25637590

+31 20 330 54 09 | info@spongadvocaten.com | spongadvocaten.nl

mr. T.G. (Tim) Hop
Strafrechtadvocaat
06 252 986 51
hop@kzbradvocaten.nl
Nederlands / English

KORVINUS ZANDT BRUINSMA RAFIK
advocaten

- Algemene (commune) strafzaken
 - Detentierecht en beklag
 - Gewelds- en vermogensdelicten
 - Drugszaken
- Bestuursstrafrecht
 - Economisch strafrecht
 - Levensdelicten

Wat mensen kunnen leren van andere dieren

Levenslang achter de tralies...
... dat overkomt maar heel weinig misdadigers in Nederland.
Wel zitten er in Nederland miljoenen andere individuen levenslang gevangen. Zónder enig proces, zónder advocaten. En meestal zelfs vanaf hun geboorte tot aan hun onontkoombare doodstraf.
Tja, zeg jij dan, maar dat zijn dieren!
Nou en? Zijn dieren minder dan mensen?

Theo Knippenberg

De meeste wetenschappers en priesters hebben ons inderdaad eeuwenlang voorgehouden dat dieren ondergeschikt zijn aan mensen. De priesters zeiden dat dieren niet in God konden geloven en dat de Mens de 'bekroning van de schepping was'. En dat dieren daarom geen rechten hebben. De wetenschappers zeiden dat dieren niet intelligent zijn, dat

dieren niet echt kunnen nadenken, dat dieren geen gesprek kunnen voeren, geen verantwoordelijkheid kunnen nemen, geen kunst kunnen maken, enzovoorts. En dat dieren daarom geen rechten hebben.

Maar wacht even, diezelfde (manelijke!) geleerden en priesters vertelden ons ook eeuwenlang dat vrouwen niet echt kunnen

nadenken, geen gesprek kunnen voeren, geen verantwoordelijkheid kunnen nemen, geen kunst kunnen maken en daarom geen rechten hadden. Pas vorige eeuw kregen vrouwen stemrecht. Nog in mijn jeugd mochten vrouwen geen eigen bankrekening openen. Nog in mijn jeugd kregen vrouwen geen eigen paspoort maar werden 'bijgeschreven' in het paspoort van hun vader of echtgenoot. En ze

moesten toestemming hebben van die vader of echtgenoot voordat ze op reis mochten.

En diezelfde (witte!) geleerden en priesters vertelden ons ook eeuwenlang dat zwarten niet echt konden nadenken, geen gesprek konden voeren, geen verantwoordelijkheid konden nemen, geen kunst konden maken en daarom geen rechten hadden. Nog in mijn jeugd mochten mensen met een donkere huidskleur in bijvoorbeeld grote delen van Amerika niet naar dezelfde scholen als witte mensen. Ze mochten zelfs niet vooraan in de stadsbus zitten, maar alleen achterin, en nooit naast 'blanken'.

Pas sinds deze eeuw wordt schoorvoetend toegegeven (al hebben ook in Nederland nog steeds veel mannen moeite daarmee) dat vrouwen écht kunnen nadenken, een verdomd goed gesprek kunnen voeren, veel verantwoordelijkheid kunnen nemen, en al honderden jaren de mooiste kunst kunnen

maken, zoals ik in een vorige Bonjo beschreef.

Wat mensen van kleur betreft, laten we alsjeblieft beseffen dat het nog maar nauwelijks meer dan anderhalve eeuw geleden is (slechts twee gemiddelde mensenlevens dus) dat in Nederland de slavernij werd afgeschaft. En dat die hele slavernij in essentie was gebaseerd op huidskleur! Op een idioot vooroordeel dat nog steeds oprispt in veel mensen, blijkbaar. En niet alleen bij voetbalsupporters die vanaf de tribunes apengeluiden maken bij een virtueuze actie van de tegenpartij als die speler een donkere huidskleur heeft. De échte domme apen zitten dan op de tribune, zou je zeggen.

Maar wacht even! Zijn apen dan dom? Uit steeds meer wetenschappelijk onderzoek blijkt dat apen, dolfinen, honden, olifanten, inktvissen en tal van andere dieren veel intelligenter zijn dan ons altijd is verteld.

Dierentaal

Pas heel recent wordt wetenschappelijk onderzocht of wel klopt wat we al die eeuwen voor zoete koek aannamen. En uit alle hoeken van de aarde komen nieuwe inzichten over 'dierentalen'. Een prachtig boek waarin deze nieuwe wetenschappelijke inzichten toegankelijk worden gemaakt voor gewone lezers is *Dierentalen* van schrijver en filosoof Eva Meijer. Meijer neemt ons allereerst mee naar dieren die 'onze' taal spreken. Dat zijn er niet veel, maar wel meer dan ik dacht. Van papegaaien wisten we al dat ze konden praten in mensentaal, maar niet dat ze ook 'wisten wat ze zeiden'. We dachten juist dat ze alleen ons geluid konden nadoen.

Zelf heb ik jarenlang een papegaai gehad, Jacob, die een eigen kamer had (een kooi kon ik hem niet aandoen), terwijl ik ook een hond had, Wappe. Jacob kon op

de raarste momenten van de dag, of zelfs van de nacht, met een perfecte imitatie van mijn stem, roepen "Wappe! Eten!" En als mijn hond dan aan kwam stormen naar de lege etensbak, barstte Jacob uit in een schaterende lachbui. Jacob kon ook het geluid van de telefoon perfect nadoen

en hij had er plezier in om mij midden in de nacht daarmee wakker te maken, zodat ik slaapdronken naar de telefoon toe moest (die nog met een draad in de muur vastzat in mijn werkkamer). Om dan getraakteerd te worden op zo'n schaterende lachbui van Jacob.

Maar papegaai Alex in *Dierentalen* gaat veel verder. Hij kan niet alleen van veel voorwerpen die hem worden getoond de naam zeggen, maar ook de kleur en of het groter of kleiner is dan een ander voorwerp. En of iets hetzelfde is, of anders. En hij begrijpt de functie van zo'n voorwerp, bijvoorbeeld van een sleutel. Ook nieuwe sleutels in een totaal andere vorm herkent hij als sleutel waarmee je iets kunt openmaken.

Ook olifanten blijken in staat tot praten in mensentaal. De Aziatische olifant Batyr, in de dierentuin van Karaganda in Kazachstan, 'sprak' mensentaal. Hij gebruikte zijn slurf om de houding van zijn tong zo te veranderen dat hij klonk als een mens. Hij kon meer dan twintig zinnen spreken, waaronder 'geef Batyr drinken'.

In het wild levende dolfinen noemen elkaar bij naam

Maar de meeste dieren hebben geen strottenhoofd zoals dat waarmee mensen 'praten' en ook geen slurf. Dus die hebben eigen talen ontwikkeld. En langzaamaan worden steeds meer van die dierentalen – stukje bij beetje – ontcijferd. Het boek geeft daarvan prachtige voorbeelden.

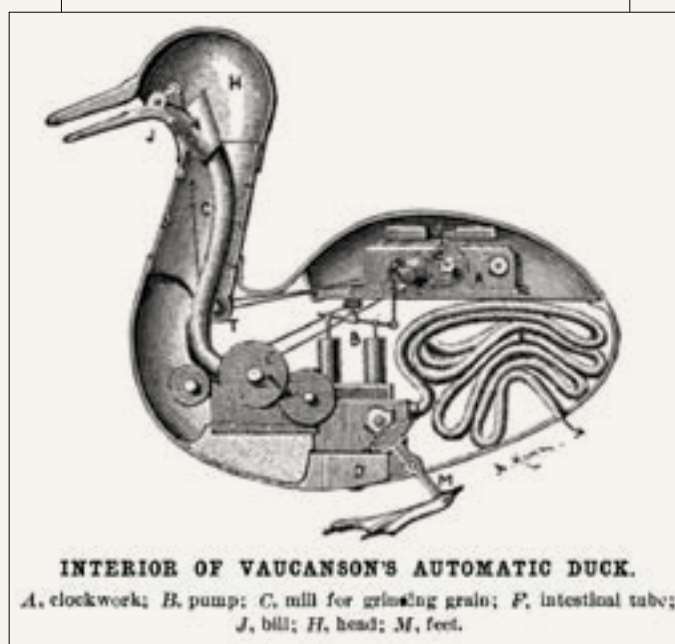
In het wild levende dolfinen blijken elkaar bij hun naam te noemen. Net als

olifanten in het wild. Ze roepen elkaar, soms over vele kilometers afstand, en wisselen informatie uit, in hun eigen taal die wij nog moeten leren. Olifanten blijken onder andere een woord te hebben dat 'mens' betekent, maar tegelijk ook 'gevaar'. Van prairiehonden is de taal nog verder ontcijferd. Wij weten nu dat ze elkaar – ook over grote afstand – gedetailleerde verhalen kunnen vertellen over wat ze zien. Zo kunnen ze elkaar waarschuwen voor specifieke roofdieren, maar ook meedelen dat er mensen aankomen, hun aantal, hoe snel ze bewegen en hoe ze eruit zien. Zelfs welke kleur kleren ze dragen kunnen ze vertellen.

Tal van dieren blijken zo hun eigen talen te hebben. Met geluid, zowel onder als boven water en hoog in de lucht. Stukje bij beetje leren wij – mensen – die talen, zodat we ooit misschien met dieren kunnen communiceren.

Heel veel andere dieren kunnen geen geluid maken. Zijn ze dan 'stom'? Nee, ze communiceren via lichaamstaal. Honingbijen brengen elkaar boodschappen over door specifieke dansbewegingen in de lucht te maken. Paarden communiceren met elkaar door een combinatie van oorstanden, oogbewegingen en lichaamshouding. Chimpansees 'praten' met elkaar in een taal die zowel bestaat uit geluiden als lichaamstaal en gezichtsuitdrukkingen. Naast geluiden en lichaamsstaal zijn er nog chemische manieren om informatie uit te wisselen, met geurstoffen bijvoorbeeld, zoals mieren doen. Ook dat kun je een taal noemen. Hoe dan ook: lees *Dierentalen* van Eva Meijer en je luistert de rest van je leven anders naar dieren.

Dierentalen, Eva Meijer, ISVW Uitgevers

Dieren als machientjes

Nog even terug naar Descartes, de filosoof die in de zeventiende eeuw de moderne wereld benoemde, waarin wij nog steeds leven. Dieren kunnen volgens deze filosoof niet denken, omdat ze niet kunnen praten. Dat blijkt intussen, uit tal van recente wetenschappelijke onderzoeken, onzin te zijn. Maar Descartes ging zelfs nog een stapje verder: omdat dieren geen denkvermogen hebben, kunnen dieren volgens Descartes geen pijn voelen!

Ik denk dat iedereen met een hond, of een ander huisdier, al lang op z'n klompen aanvoelde dat Descartes hier de plank volledig misloeg. Zelf weet ik al mijn hele leven zeker dat mijn hond pijn voelt als ze door een andere hond gebeten wordt, of door een wesp gestoken. En intussen is dat ook uitvoerig bewezen. Vissen in onze meren en rivieren voelen aantoonbaar pijn als ze in zo'n stalen haak bijten, en nog meer pijn als ze aan die haak omhoog het water uit getrokken worden. Ook al worden ze daarna 'teruggeplaatst', ook hengelen blijft een grove vorm van dierenmishandeling. Net als veel andere vormen van visserij.

Dieren waren volgens Descartes vergelijkbaar met machines, samengesteld uit een aantal onderdelen die kunnen bewegen en samen de eigenschappen van dat dier bepalen. Als er een slurf aanzit is het een ... (miereneter?) en als ze hoorns heeft en grote uiers is het een koe (of een geit natuurlijk) enzovoorts. En hoewel we eigenlijk allemaal al lang beter weten, wordt dit idee van dieren als machines die uit losse onderdelen bestaan er nog steeds ingepeperd.

Columniste Sylvia Witteman bezocht onlangs een kinderboerderij. Ze beschreef het enorme varken dat daar op stro lag te snurken en ‘daarnaast (op kinderooghoogte) stond een houten varken, met luikjes op zijn lichaam. Je moest raden welk vlees elk deel van het varken was: karbonade, schnitzel, varkenshaas, spek, ham... (Bij openen van de luikjes bleek dat we alles goed hadden!) Tegenover dat varken kon je een – ook weer houten – koe in elkaar puzzelen; de sukadelappen

naast de hachee, de ossenhaas tegen de entrecote en de côte de boeuf bij de ribeye.'

Zo leren wij onze kinderen nog steeds, zoals ons en onze ouders en hun ouders wijsgemaakt werd, dat dieren een soort machientjes zijn die uit losse onderdelen bestaan die je dus bij de slager of in de supermarkt kunt kopen om op te eten. Intussen is er steeds meer bewijs dat dieren geen zielloze machientjes zijn maar intelligente wezens.

Een nieuw boek over de intelligentie van dieren is *Het unieke dier* door Rens Bod, hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. Voor het eerst worden

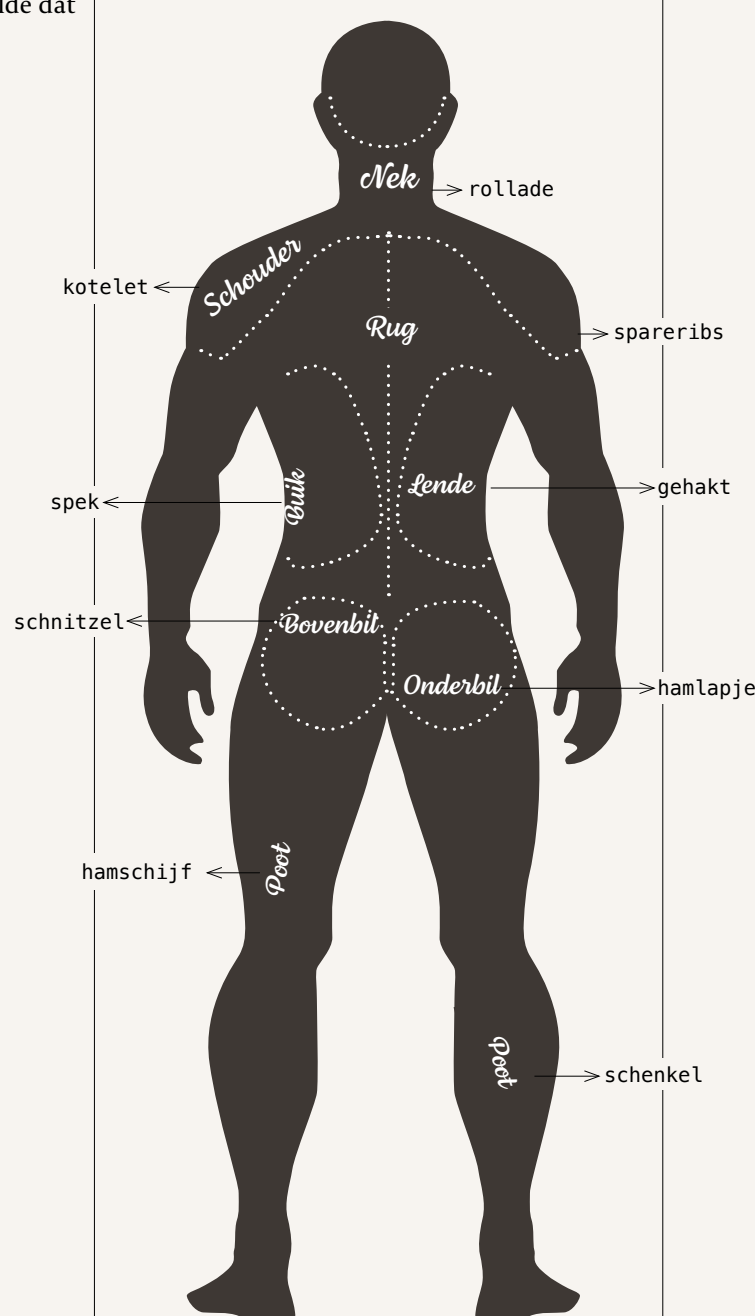
in dit boek de resultaten van onderzoek naar de intelligentie van dieren uit alle delen van de wereld en alle takken van wetenschap naast elkaar gelegd. Dan blijkt dat veel dieren naast taal bijvoorbeeld ook kunnen rekenen. Dolfijnen kunnen eenvoudige rekensommen maken, dus optellen en aftrekken. Veel apensoorten ook, blijkt als ze een stapel lekkernijen of speeltjes onderling moeten verdelen. Elke aap krijgt er precies evenveel. Zelfs een heel nietig wezentje als een mier blijkt te kunnen tellen! Uit experimenten blijkt dat mieren in staat zijn om aantallen tot twintig te onderscheiden en deze informatie nauwkeurig aan soortgenoten over te brengen.

*Zelfs een heel nietig
wezentje als een mier
blijkt te kunnen tellen!*

Het unieke dier gaat ook uitvoerig in op de sociale en emotionele intelligentie van dieren. Zo tonen orka's, die in sociale groepen leven, gedrag dat wijst op een diep begrip van sociale rollen en onderlinge relaties. Dat geldt ook voor olifanten. Ze rouwen om overleden groepsgenoten en helpen elkaar bij moeilijkheden. Ze herkennen andere individuen na jaren van scheiding, en tonen gedrag dat vergelijkbaar is met menselijke zorgzaamheid. Zelfs naar andere diersoorten toe. Beroemd is de scene waarin olifanten een antilope beschermen tegen een groep hongerige wolven. Ook kleinere dieren, zoals bijvoorbeeld kraaien, blijken te rouwen om overleden familieleden, en begraven die zelfs met enig ceremonieel.

Het unieke dier laat zien hoe tal van unieke menselijke eigenschappen – die ons zouden onderscheiden van andere diersoorten – bij andere dieren ook aanwezig blijken. Mensen blijken niet de enige soort te zijn met gevoel voor rechtvaardigheid, of afkeer van oneerlijkheid. En zelfs niet de enige soort die ‘verhalen kan vertellen’ of ‘kunst maken’. Dus zo uniek zijn wij niet.

*Het unieke dier, Rens Bod, Uitgeverij
Prometheus*

Muizenleven

Het mooiste en meest aangrijpende boek dat ik dit najaar las, is ook van Eva Meijer, de auteur van het hier-voor besproken *Dierentalen*. Haar nieuwe boek heet *Muizenleven*. In dit net verschenen en nu al bekroonde boek onderzoekt Meijer wat mensen kunnen leren van vijftientig afgedankte laboratoriummuizen.

Flankie gaat altijd als eerste op verkenning uit. Bullie wast iedereen. Bram en Wezel zitten graag staart in staart en zijn de beste nestbouwers. Flankie, Bullie, Bram en Wezel waren ex-laboratoriummuizen die in 2020 bij Eva Meijer kwamen wonen. Meijer nam de muizen tijdens de coronacrisis in huis. Door voor ze te zorgen, gitaar voor ze te spelen en een gangenstelsel door de kamer aan te leggen, maar vooral door ze aandachtig te bestuderen, ontdekte ze dat het gedrag van muizen veel complexer is dan mensen vaak denken en dat muizen heel andere wezens zijn dan we denken.

Mensen zien huismuizen als plaag en wie ‘muis’ googelt vindt vooral manieren ze te vermoorden. Jaarlijks worden honderdduizenden muizen gedood als proefdier, om kennis te creëren voor mensen. Maar muizen zijn geen eendimensionale wezens. Net als mensen hebben ze hun eigen karakter en vriendschappen en begraven ze hun dode vrienden.

In *Muizenleven* schrijft Meijer over dieronderzoek en dierfilosofie. De muizen komen zelf aan het woord in verhalen, foto's en tekeningen. De lezer leert over muizenrechten, -taal en -tijd. Van de muizen leren we hoe we anders kunnen samenleven en voor elkaar zorgen en dat we allemaal deel uitmaken van een groter meer-dan-menselijk geheel.

De muizen komen zelf aan het woord in verhalen, foto's en tekeningen.

In plaats van een bespreking laat ik je liever kennismaken met dit boek in de woorden van Eva Meijer zelf: met de eerste alinea's van het boek en de allerlaatste. Door dit boek zal ik nooit meer op een andere manier naar muizen (of andere dieren) kunnen kijken dan met verwondering en vaak ook bewondering.

Muizenleven, fragment 2, de conclusie van het boek

Bij muizen is er net als bij mensen een enorme variatie in karakters en temperamenten. Ze zijn in elk geval geen machineachtige dieren, en ook geen simpele figuren die alleen op basis van hun instinct handelen. Net als mensen zijn muizen sociale dieren die hun leven lang blijven leren, zich bezighouden met hun eigen projecten en in staat zijn te veranderen. Zoals Spokie, die aan het eind van haar leven besloot om deze mens toch maar een kans te geven.

Het is bovendien niet aan mij om te bepalen wat een muis is. Muizen weten zelf het beste wat telt in een muizenleven en alle muizen zouden de ruimte moeten hebben om dat voor zich en met elkaar te kunnen bepalen, zonder dat ze ziek worden gemaakt in een laboratorium of worden vergiftigd in een mensenkeuken, en

zonder dat ze in een kooi of bak moeten leven. We kunnen ons beter bezighouden met de vraag wat een mens voor een muis is. Een van de belangrijke inzichten uit het taalonderzoek naar dieren is dat andere dieren over ons spreken, en dus over ons nadenken. Olifanten hebben bijvoorbeeld een woord voor ‘mens’ dat ‘gevaar’ betekent, en er is anekdotisch bewijs dat kippen de mensen met wie ze samenleven namen geven. Prairiehonden beschrijven menselijke indringers in hun leefgebied in detail, en ze onthouden het als iemand ooit in hun omgeving een pistool afschoot. Paarden onthouden menselijke gezichtsuitdrukkingen die ze op foto's zagen – als ze een mens die boos keek op een foto in het echt tegenkomen zijn ze voorzichtiger dan bij een mens die op de foto lachte. Honden dromen waarschijnlijk over hun mensen. Ik weet niet waar de muizen over droomden. Misschien zagen ze de vrienden die ze

Muizenleven, fragment 1, de opening van het boek

Spokie was de taaiste muis. Ze kwam uit het laboratorium, net als de andere muizen die bij me hebben gewoond, en nadat haar vrienden waren gestorven was ze als laatste over. Ze was al twee, te oud om haar nog aan nieuwe muizen te koppelen, en bovendien was ze nogal eenzellig en eigenzinnig. Het was goed dat zij de laatste was en niet Tweeteen of Mus, die voor haar stierven. Zij waren veel meer op anderen gericht. Maar evengoed is het voor een muis niet ideaal om alleen te zijn en dus haalde ik Spokie vaak uit het muizenhuis. Ik bracht haar naar verschillende kamers zodat ze die kon verkennen, ook nam ik haar soms mee de tuin in. Door haar ouderdom bewoog ze heel langzaam en ze zag weinig, dus ze kon door het gras scharrelen zonder dat ik bang hoefde te zijn dat ze weg zou lopen. Naast deze uitjes liep ik vaak naar haar toe om met haar te praten. Ik praatte dan, en zij kwam uit het slaaphuis om naar me te luisteren. En na een tijdje nam ik haar op schoot. Voormalige labmuizen houden er niet erg van om aangeraakt te worden, maar Spokie zat graag onder mijn trui of in mijn mouw. Op een dag vroeg ze me of ik haar wilde wassen. Dat vragen de muizen aan elkaar door plat op hun buik te gaan liggen met hun wang tegen de grond, het is een speciale uitnodiging, die ik herkende. Dus ik aaide haar zachtjes tussen haar oren, waar de muizen meestal beginnen met wassen. Het was moeilijk om haar zacht genoeg te aaien, want dat was wat ze wilde.

Spokie werd uiteindelijk tweeënhalf. In het voorjaar groeien er sneeuwkllokjes op haar grafje in de zijtuin.

moesten missen terug in hun slaap of hadden ze nachtmerries over het lab. Ik weet ook niet hoe de muizen over mij spraken, maar ik twijfel er niet aan dat ze wisten wie ik was. We kunnen voor muizen een groot wezen zijn dat pijn en gevaar betekent, een brenger van eten of hulp, of zelfs een vriend, zoals ik was voor Spokie. We kunnen het anders doen als mensen, en we moeten het anders doen. Het leven met Spokie en de rest heeft van mij in elk geval een ander mens gemaakt. Nu was ik al niet zo heel menselijk (op de schaal van mens naar ander dier zit ik ver aan de kant van dier), maar ik heb van hen geleerd hoe de wereld eruitziet als je klein bent en samen. Soms verlangde ik ernaar bij ze in het muizenhuis te leven, en samen met ze op een kluitje te slapen. Het was een eer om voor ze te zorgen en door ze gezien te worden.

Muizenleven, Eva Meijer, Uitgeverij Cossee

Koken zonder afval

Zo maak je iets lekkers van witte of rode kool

Hoe kook je zonder afval? Dat was de grote vraag bij de kookworkshop op 3 november in Rijswijk. Titel: ‘How to cook to save the world: 7 ways with a vegetable’. Horeca Academie, een van de partners van de Dienst Justitiële Inrichtingen, wilde met de workshop koks inspireren om verspilling tegen te gaan en meer uit ingrediënten te halen.

Laura Sofie van der Reijden

De uitdaging van de workshop: met zo min mogelijk afval een seizoensgroente op vijf manieren bereiden. De vijf teams kozen hun eigen groente: bloemkool, wortel, biet, pompoen en knolselderij. Kruiden en andere smaakmakers mochten uiteraard gewoon worden gebruikt. Ook in detentie kun je creatief omgaan met ingrediënten. Van de herfstgroenten die nu in het seizoen zijn, is **kool (rood of wit)** er een die ietwat in de vergetelheid is geraakt. Wat doe je daar nou precies mee? De Horeca Academie geeft drie tips:

1. Rauwe rodekoolsalade
Snijd 1/4 kool heel fijn met een scherp mes. Wrijf de bladeren in met een teentje knoflook. Bestrooi met zeezout. Pers het sap van een halve sinaasappel over de kool. Marineer 30 minuten. Laat uitlekken. Besprenkel en meng met olie. Breng de gesneden en gemarineerde kool op smaak met paprikapoeder en fijngehakte bieslook.

2. Rodekoolnoedels
Snijd een halve kool in zeer dunne ‘noedels’ of reepjes. Snijd 2 teentjes gepelde knoflook in dunne plakjes. Snijd een stukje verse gember van 2 centimeter in zeer dunne plakjes. Meng de knoflook, gember en koolnoedels in een mengkom met een snufje zeezout en bruine suiker.

Verhit een grote koekenpan en voeg neutrale olie toe tot de bodem is bedekt. Roerbak de noedels in porties tot ze gekaramelliseerd zijn. Proef. Breng op smaak met zout en peper en serveer.

3. Gestoofde rodekool
Snijd een halve kool in reepjes van 3 millimeter. Pers het sap uit 1 sinaasappel. Verhit een grote koekenpan en voeg neutrale olie toe tot de bodem is bedekt. Bak tot de kool begint te slinken. Voeg sinaasappelsap en zeezout toe en doe een deksel op de pan. Stoof tot de kool gaar is. Rasp er wat sinaasappelschil overheen en serveer.

Eet smakelijk!

Foto's: Horeca Academie

ADVOCATENKANTOOR VAN RIJTHOVEN

- Gespecialiseerd in Straftaken: o.a. drugs, diefstal, mishandeling, verdupe- en levensdelicten.
- Lid Nederlandse Vereniging van Strafrechtsadvocaten.
- Advocaat vanaf 1992 met een ruime ervaring in kleine en grote strafzaken.
- Werkzaam tegen betaling of Pro Deo.
- Direct en laagdrempelig contact.
- Ik neem voor u op. Geen kantoorsgeslacht.

Wierovierig? Bel 0499 577 579
Of stuur een brief naar Pallade 3,
1608 NH Dirschoot

WORD GLAZENWASSER

BIJ NELIS COMPANY IN DEN HAAG

JE START MET EEN LEERWERKTRAJECT WAARIN JE VAKKUNDIG WORDT OPGELEID TOT GLAZENWASSER.

ROND JE HET TRAJEKT AF? DAN LIGT ER EEN BAAN ALS GLAZENWASSER KLAAR MET REGULIER SALARIË!

JE KRIJGT BEGELEIDING OP MAAT: EEN LEERMESTER EN EEN JOBOACH HELPEN WAAR NODIG.

JE WORDT ONDERDEEL VAN ONZE GROEP.

KLAAR VOOR DE VOLGENDE STAP?
WIJ ZIJN ER VOOR JE. MELD JE NU AAN:

INFO@NELISCOMPANY.COM OF 06 457 9982

Strafrechtadvocaat
mr. Mohamed Rafik

Rafik
ADVOCATEN

- Levensdelicten
- Drugszaken
- Terrorisme
- Gewelddelicten
- Ontnemingszaken
- Uitlevering
- Overlevering
- Vermogensdelicten
- Verkeersdelicten
- Zedenzaken
- Fraude
- TBS
- Beslag
- Detentierecht

Nederlands
English
عربي (Arabisch)
Tamazight (Berber)

06 18 35 66 29
rafik@kvrzadvocaten.nl

ACHTER DE WOLKEN

De boekenplanken op mijn werkkamer puilen uit, er kan echt niets meer bij. Er zit niet anders op dan een deel van mijn verzameling naar de kringloopwinkel te brengen. De vraag is: welke boeken? Mijn boeken over buitenlandse gevangenis? Dat wordt dan een heksentoer met moeilijke beslissingen.

Als voorbeeld een boek dat beslist niet weg mag: *Een verblindende afwezigheid van licht*, van Tahar Ben Jelloun. Dit boek is op feiten gebaseerd, ontleend aan de getuigenis van een ex-gevangene van het strafkamp Tazmamart. Na een mislukte staatsgreep in de jaren zeventig tegen de Marokkaanse koning belandden 58 militairen in de gevangenis. Na twee jaar werden ze overgebracht naar een geheim strafkamp in de woestijn. En daar, opgesloten in donkere onderaardse cellen, was het wachten op de dood. Toch wist een aantal van hen in leven te blijven. Zij gingen elkaar verhalen vertellen en wisten door die verhalen hun onmenselijke bestaan te overleven. Tot ze uiteindelijk vrijkwamen. Er was weer, letterlijk, licht in hun leven.

‘Deze gevangenschap is goed voor mij geweest’

Buitenlandse gevangenis. Een gedetineerde vertelde me ooit over zijn verblijf in een Franse gevangenis. Daar was het niet echt proper, er renden zelfs ratten door de cellen. “Maar hier hebben we niets te klagen”, zei de man. “Het is hier prima!” Natuurlijk wordt er vast wel eens geklaagd over het een of ander, maar op ‘mijn’ afdeling Onderwijs merk ik daar als vrijwilligster niets van. Vrijwel iedere cursist doet zijn best om vooruit te komen. Zo vertelde een gedetineerde mij trots dat hij op

Onderwijs een certificaat had gehaald. “Hier kreeg ik de kans om dat te doen”, zei hij stralend. “Als ik straks weer vrij ben, kan ik dankzij dat certificaat aan het werk. Dat was nooit gebeurd als ik niet was opgepakt. Deze gevangenschap is goed voor mij geweest.”

Mandala

Een andere gedetineerde, B., gaf mij toen hij vrijkwam als afscheidscadeau een prachtig ingekleurde mandala. Mandala is een woord uit het Sanskriet, het betekent zoiets als cirkel of wiel. De mandala staat symbool voor oneindigheid en veel mensen zeggen dat ze rustig worden van het inkleuren van mandala’s. B. kwam naar Onderwijs om beter te leren lezen en schrijven. Maar zijn talent lag vooral in tekenen en inkleuren. Iedereen heeft talenten. Alleen krijgen velen de kans niet om hun talent te ontwikkelen. Meneer B. blonk uit in het inkleuren van mooie kunstwerken. Ik hoop dat hij zijn gave gaat verdiepen en doorgaat met inkleuren, tekenen of schilderen. Een talent krijg je niet voor niets, per slot. En dan G. Met hem deel ik weleens spreekwoorden en citaten. Sommige daarvan zijn van hem zelf, anderen zijn bestaande gezegden. “Elke dag blij zijn dat je leeft”, schreef hij op 17 juni van dit jaar in mijn ‘Wijze woorden-schrift’. Op 1 juli schreef hij: “Zie de dingen niet zoals je ze wilt zien, maar zoals ze werkelijk zijn!” En op 17 juli: “Zie problemen als een uitdaging, dat

gaat een stuk makkelijker. Probeer het maar eens!” Op een sombere, bewolkte dag in september schreef hij een bestaand spreekwoord: “Achter de wolken schijnt de zon.” En hij voegde toe: “Kijk maar eens naar buiten.” Ik keek door het tralievienster naar buiten en zag hoe de zon door de bewolking brak. En buiten werd het licht.

Iets doen waarvan je blij wordt, is goed voor een mens

G. had, op het moment dat de zon tevoorschijn kwam, meteen dat bekende spreekwoord opgeschreven. “Achter de wolken schijnt de zon.” Naar mijn mening is er geen mooier spreekwoord dan dit. Een gezegde met woorden van hoop. Of, zoals de inmiddels overleden Groningse zanger Ede Staal het zo troostend verwoordde: “‘t Het nog nooit, nog nooit zo donker west, of ‘t wer altied wel weer licht.”

De Boevenwagen

Terug naar mijn overvolle boekenplanken. Ik moet dus boeken wegdoen. Er is nauwelijks nog ruimte. Maar er zijn nog zoveel boeken die niet weg mogen. Nog een paar voorbeelden: *Achter tralies*, van Bert Voskuil (gesprekken met langgestraften over seks, drugs en eenzaamheid); *De boevenwagen*, geschreven door Jelle Winkels, die in dat busje verdachten, veroordeelden en uitgeprocedeerde asielzoekers vervoerde tussen huizen van bewaring, rechtbanken, luchthavens, ziekenhuizen en begraafplaatsen. *Onder criminelen*, van Astrid van der Star. Het verhaal van een vrouw die twintig jaar in een mannenbajes werkte. *Het zijn mensen*, van Frans Douw, die in verschillende gevangenis en inrichtingen heeft gewerkt, waaronder het

Dini van het Noorden is vrijwilligster in een Penitentiaire Inrichting. Ze schrijft over haar vrijwilligerswerk en daaraan verwante onderwerpen.

Pieter Baan Centrum. De titel van dat boek zegt het al: gedetineerden zijn mensen. Mensen met een verhaal. Al worden die verhalen meestal niet opgeschreven of verteld. Maar gelukkig zullen er altijd mensen zijn die wel over detentie en gevangenschap schrijven. Neem Arnold Otten, die het boek *Toon W. is hersteld* heeft geschreven, waarin het verhaal van Toon Walraven staat. Toon groeide op in een crimineel milieu, maar wist daaruit te ontsnappen met hulp van anderen en vooral met doorzettingsvermogen. Nu helpt hij mensen die zich in dezelfde situatie bevinden als waarin hij zich ooit bevond. Ook dit boek mag dus, net als de bovengenoemde titels, beslist niet weg. Ik selecteer wel wat andere...

Tot slot wil ik nog eens benadrukken: ieder mens heeft zijn of haar talenten. Probeer die te ontplooiën, net zoals B. deed met inkleuren van mandala’s. Het lijkt misschien simpel, maar iets doen waarvan je blij wordt, is goed voor een mens. Of schrijf je verhaal op. En als dat niet lukt, vertel het aan iemand die je vertrouwt. Denk aan de Marokkaanse gevangenen in de ondergrondse cellen. Door het vertellen van verhalen zagen ze uiteindelijk letterlijk weer licht.

BERGHOUT
ADVOCATENKANTOOR

mr. Claudia Berghout

Betrokken advocaat met een passie voor het (jeugd)strafrecht

Raamweg 1 - 2596 HL Den Haag - T: 070-73 70 614 - M: 06-5511 6822
info@advocatenkantoorberghout.nl - https://advocatenkantoorberghout.nl

Advocaten in strafzaken
Venlo 077 351 10 42

lina
ADVOCATEN

Strafzaken | Overleveringszaken | Tbs-zaken | Cassatiezaken

CONTACTBUREAU

van BONJO

2239 Davy

Hallo, ik ben Davy en ik ben 29 jaar oud. Ik ben een Nederlandse jongeman met een normaal postuur en bruingroene ogen. Ik ben 1,75 meter lang en heb een kaal hoofd. Ik heb momenteel gemaximeerde tbs. Mijn interesses liggen in ondernemen en reizen. Ik ben op zoek naar een leuke en lieve vrouw die graag met mij wil schrijven.

2240 Marokkaanse dame

Hey stouterds, ik ben een Marokkaanse dame van 34 jaar en 1,66 meter. Heb donkerbruine, glimmende ogen. Ik krijg vaak complimenten. Ik heb donkerbruin haar, style en class. Ik hou van koken, dus van mij hoeft jij niet te kunnen koken zolang je maar aan sport doet en gespierd blijft en mij gezelschap houdt. Voel je je aangetrokken, schrijf me dan snel en ik reageer snel. Groetjes en veel liefs vanuit de PI.

2241 A.

Hoi hoi, ik ben A. Ik ben een Nederlandse jongedame, die op zoek is naar een leuke man om gezellig mee te schrijven. Ik zit al een tijdje vast en ik moet ook nog wel even. Ik ben zorgzaam en lief en ik hou van eerlijkheid. Verder hou ik ook van sporten en ik kook en bak graag. Ik heb nog veel meer leuks te vertellen, dus schrijf me. Liefs A.

**Andere Antillianen
noemen mij een bounty**

2242 Daryl

Hoi, ik heet Daryl. Afkomstig van Curaçao. Andere Antillianen noemen mij een bounty, omdat ik altijd in het Nederlands antwoord. Ik ben 1,96 meter, schommel tussen de 90 en 100 kilo, ben atletisch gebouwd en hou van sporten. Ik kom 20 december vrij. Verder ben ik bruin getint. Ik krijg een kale plek op mijn hoofd, maar ik ben super sexy.

2180 Michel

Hey lieve dame! Deze grote, sterke vent is op zoek naar jou! Heb jij een mooi innerlijk en ben je loyaal, oprecht, trouw, open en eerlijk? Mooi! Ik name-lijk ook! Mijn naam is Michel, ik ben 40 jaar jong en ben een echte beer van een vent met mijn 1,90 meter. Ik ben het beu 'alleen' te zijn en ik ben (nog steeds) op zoek naar die ene vrouw die mijn wereld weer kleur gaat geven. Ik heb geen enkele behoefte aan vluchtig contact of onbetrouwbare vrouwen. Deze advertentie is 100 procent serieus. Ik verblijf in een tbs-kliniek en heb nog wel even te gaan. Alle tijd om elkaar te leren kennen via de post dus en eventueel de telefoon. Als het echt klikt, kijken we samen hoe we ons contact verder vorm geven. Als jij

net als ik bereid bent tijd en geduld te investeren komen we een heel eind. Innerlijk is voor mij belangrijker dan je uiterlijk, achtergrond, huidskleur of geloofsovertuiging (ik geloof in mijzelf). Als de klik er is, ga ik voor je! Kom je in mijn hart, dan draag ik je op handen. Maar ik blijf altijd eerlijk en geef tegen-gas waar nodig. Heb je interesse? Schrijf deze knuffelbeer dan snel. Ik schrijf altijd terug, maar brieven met foto's neem ik sneller serieus. Nogmaals: niet vanwege je uiterlijk, maar omdat je mij serieus neemt. Kijk maar. Verras me! Tot snel en alvast een dikke knuffel!

2243 Rick

Hoi dames, mijn naam is Rick en ik ben 32 jaartjes oud, donkere huidskleur, lang en stevig. Ik ben op zoek naar een lieve dame met wie ik leuke gesprekken kan voeren en kan lachen. Ik hou van lezen, koken, gezelligheid, spelletjes en lekker sporten. De kilo's komen hier snel aan. Heb jij zin om met mij te schrijven? Stuur dan een brief met foto. Groetjes, Rick.

2245 RT

Hallo dames en vrouwen van Nederland. Ik ben een donkerblonde/grijze man van 54 jaar, 1,96 meter, brildragend en met blauwgroene ogen. Ik heb er bijna zes jaar op zitten en nog zo'n 26 maanden te gaan. Ik zou graag met vrouwen/dames in contact komen. Mijn hobby's zijn tattoos en FI. Ik ben vrijgezel en heb zin om weer naar buiten te kunnen kijken. Recht door zee. Hart op de tong. Groeten, RT

2246 J.

Hallo heren, ik ben een Nederlandse vrouw en trots op mijn cultuur. Ik ben 35 jaar, heb blond haar en blauwe ogen. Ik zit al een tijd vast en zoek leuk contact. Dus heb je zin in leuk contact, vraag maar wat je wilt weten. Ik zal altijd antwoord geven. Liefs J.

2247 Richelle

Hey tijgers, ik ben Richelle. Ik ben 27 jaar oud en zit in de PI. Momenteel zit ik al een jaar en ik moet nog zes maanden. Ik hou van koken en ben Italiaans. Ik hou van schoonmaken en ben erg zorgzaam. Ik heb blond haar en groenblauwe ogen. Ik heb een middel postuur. Verder ben ik gezellig en leuk. Ik ben bang voor spinnen en slangen. Ik zoek een knappe, lekkere jongeman die gespierd is. Een mooie lach is belangrijk. Je weet toch? Ben je geïnteresseerd, laat dan van je horen.

2248 M.

Awora medegedetineerde! Ik ben M., 26 jaar, 1,74 meter, lichtblond, blauwe kijkers en een vol postuur. Ik zit nu een jaar en heb er nog acht voor de boeg. Ik ben een lieve, gezellige dame, dominant, straight en ik zeg waar het op staat. Ik

ZO WERKT HET CONTACTBUREAU

1. Je stuurt je advertentie naar Bonjo contactbureau, Nieuwe Herengracht 18 1018 DP Amsterdam. 2. Bonjo stuurt de advertentie naar een beoordelingscommissie. Deze moet goedkeuring geven voor plaatsing. 3. Bij goedkeuring plaatst Bonjo je advertentie in de Bonjo en/of op de website. 4. Een reactie op een advertentie stuur je naar Bonjo contactbureau. Vermeld hierbij wel het advertentienummer anders kunnen wij je reactie niet doorsturen. Doe een postzegel op de enveloppe en stuur 'm op. 5. Als je reageert maar niet wilt dat je adres bekend wordt, vermeld je adres dan niet in je brief maar op een bijgevoegd papiertje.

Zonder je adres kunnen wij geen reacties naar je terug sturen. Een eerlijk verhaal scoort het best. Dus schrijf een brief met daarin je interesses, hoe lang je nog moet, wat je graag wilt en wat weer niet. Ieder die de site bezoekt weet dat hij/zij met een gedetineerde te maken heeft. Transparanter kan niet!

hou van volle, getinte/donkergetinte mannen die ook nergens doekjes omheen winden. Ik zoek een schrijfm-
tje in de omgeving van Amsterdam. *Keep your head up and stay strong!* XX M.

2249 William

Dag lieve en leuke dames, ik stel me even voor. Mijn naam is William en ik ben op zoek naar een lieve en leuke meid/vrouw om mee te kunnen schrijven. Nou, daar gaan we met het voorstellen. Ik spreek een paar talen; Duits, Frans, Italiaans, Engels en natuurlijk Nederlands. Mijn hobby's zijn koken (het liefst Italiaans), lezen vind ik ook belangrijk, zolang het boek boeit. Muziek is voor mij het belangrijkste. Ik luister zowat alle muziek, van rock, jazz en pop tot klas-siek en hardrock. Schrijven vind ik ook heel leuk en rustgevend. Ik zit al een tijdje, ongeveer elf jaar, en hoop binnen-kort weer de wijde wereld te mogen zien. Ik hou ook veel van reizen en dat is iets waarvan ik nog meer wil genieten. Nou, tot schrijvens dan maar.

2250 B.

Hey, ik ben B., een licht getinte, 26-jarige half-Surinaamse man. Ik ben 1,82 meter lang, heb kort haar met een donker baardje. Ik zoek een vrouw (leeftijd is geen probleem) met een lange adem en die op zoek is naar contact voor de lange termijn. Ik hou van een goeie discussie. Ik kijk veel tv, lees veel en sport graag. Voor de rest is er niet veel te doen in de bajes. Ik heb een hekel aan reclames, mensen die te laat komen en de officier van justitie. Ik verwacht niet teveel van het contact, maar stel dat het klikt, dan zal ik je alle tijd die je in mij investeert dubbel teruggeven. Ook na detentie. Ik zeg altijd wat ik denk en zou nooit ergens omheen draaien. Ik vindt het moeilijk om mensen te vertrouwen, maar als je mijn vertrouwen hebt, ga ik door het vuur voor je. Als het zo had moeten zijn, beland jouw brief in mijn cel.

2251 Souhtje

Hi! Ik ben Souhtje, een jongedame van 21 jaar jong. Ik woon in Nederland, maar kom oorspronkelijk uit Marokko! Ik ben zelf licht getint, heb donker haar, bruine ogen en een mooi lachje. Ik ben een positieve, vrolijke en zorgzame dame en ben op zoek naar mijn zorgzame mannetje. Ben jij 22-30 jaar? Afkomst maakt niet uit. Het liefst moslim, zorgzaam en lief. Stuur me dan snel een briefje!

2252 Haplo

Verzorgde, geschoolde, onderrichte man zoekt dito penvriendin die wellicht t.z.t. een passende match kan worden. Ik ben 53, maar men schat mij 43-45. Slank, gezond, niet rokend, geen medicaties, geen drugs, geen zedendelict, 1,78 meter en 72 kilo. Ik ben donkerblond, maar heb dunner wordend en grijzend haar. Ik draag geen bril, heb mijn eigen tanden en een gemiddeld uiterlijk. Ik prefereer een (idem gezonde) dame voor geestvoe-dende conversaties/polemiek. Geen flauwekulgesprekken, maar *moraliter* met inhoud. *Trivialiter* en *leviter* is gewoon niet mijn ding. Ik ben filosoof en zoen een *ex aequo in femini*. *Ex tempore?* Mvg, Haplo

2253 Elron

Hallo koninginnen van de wereld, ik ben een slanke en gespieerde man van Nederlandse afkomst. Ik heb kort zwart haar en bruine ogen. Ik ben 1,81 meter en heb een tatoeage, maar er komen er nog bij. Mijn naam is Elron. Ik ben een behulpzame, leuke, zorgzame, verzorgde, aardige man van tussen de 34 en de 38 jaar oud of jong. Mijn hobby's zijn: gamen, autorijden, wandelen met en zonder hond, fietsen en fitnessen etc. Mijn interesses zijn: honden trainen, het motor- en vrachtautorijbewijs halen, het vaarbewijs halen etc. Ik ben op zoek naar een leuke, verzorgde, aardige, behulpzame, zorgzame vrouw van tussen de 24 en 34 jaar oud of jong. Het maakt niet uit of je een (ex)gedetineerde vrouw bent of nooit hebt gezeten. Ben jij diegene die een gokje durft en wil wagen? Jullie zullen echt als koninginnen worden behandeld! Ik kan ook in het Engels schrijven! Ik moet zelf nog 1,5 tot 2,5 jaar zitten. Misschien tot schrijfs? Veel liefs, Elron

**Ben stevig gebouwd met
een klein buikje, haha.**

2254 Ado

Hallo lieve dames, ik ben Ado. Ik ben een man van 33 jaar. Ik ben van Oost-Europese afkomst, met Nederlandse nationaliteit. Mijn religie is islamitisch, maar ik heb respect voor alle religies. Ik ben 1,76 meter lang en weeg 90 kilo. Ben stevig gebouwd met een klein buikje, haha. Ik train veel in de PI., vooral

— SEMRA AYTEMUR

Stinkend zaakje

Frederiek, een hardwerkende manager bij een IT-bedrijf, klopte halverwege 2023 bij me aan. De politie had haar aangehouden, nadat op de zolder van haar woning een hobbymatige hennepkwekerij van haar man Frits was gevonden. Een handvol planten verstoppt achter een vlizotrap, waar zij vanwege haar hoogtevrees nooit kwam. Frits gaf meteen toe dat het allemaal van hem was. Hij maakte biologische CBD-olie. Geen handel, geen winstbejag, alleen hobby en volledig buiten haar medeweten om. Toen ik het dossier las, merkte ik dat de start van het onderzoek rammelde. De politie zag Frits tuinaarde kopen en besloot hem te volgen. Hoewel hij niets verdachts deed, controleerden ze vervolgens het kenteken van zijn auto, zijn adres, zijn timmerbedrijf, het

energieverbruik van hun woning en de warmtebeelden van het dak. Telkens zonder enige aanwijzing voor een strafbaar feit. Het huis was op orde, er was geen wietlucht, er waren geen afgeplakte ramen, geen klagende burenen. Het enige was een open dakraampje in november. Dat bleek genoeg om uiteindelijk binnen te vallen. Heel bijzonder. Ik voerde een niet-ontvankelijkheidsverweer bij de rechter. Ik vond de start van het onderzoek onrechtmatig, waardoor het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk zou moeten worden verklaard. Daarnaast voerde ik een vrijspraakverweer: Frederiek had geen wetenschap gehad van de planten en had ook geen beschikking over de planten. Ik was ervan overtuigd dat Frederiek zou worden vrijgesproken, maar niets was minder waar.

Hoewel de politie niets over stank en lawaai had geverbaliseerd – sterker nog: agenten schreven dat het ‘schoon en fris’ rook – oordeelde de rechter dat Frederiek het ‘moet hebben geroken’. Hennepplanten zouden immers zo’n penetrante geur verspreiden dat je dat moet opmerken. Hetzelfde gold voor het vermeende lawaai van twee Action-ventilatoren. De rechter vond dat deze ventilatoren zoveel lawaai moeten hebben geproduceerd dat Frederiek het niet had kunnen missen. Allemaal aannames. Natuurlijk vond ik dat Frederiek in hoger beroep moest gaan. **Geen vervolging** Twee jaar later stonden we bij het gerechtshof. Ik had Frits opgeroepen om als getuige te ondervragen over de ‘geur’ en het ‘lawaai’. Maar Frits, die zelf nog geen dagvaarding had ontvangen, ontving een aantal maanden voor de zitting een sepotbeslissing op zijn deurmat. Het Openbaar Ministerie vond

dat de zaak tegen hem te lang had geduurd en had besloten dat hij niet meer zou worden vervolgd. Toen we bij het gerechtshof stonden, kon ik niet anders dan een preliminair verweer voeren. Dat is een verweer dat je voert voordat de inhoudelijke behandeling van de strafzaak begint. Ik voerde aan dat Frederiek op basis van het gelijkheidsbeginsel niet vervolgd mocht worden. Het was niet te verkroppen dat haar man, die hennep kweekte, niet werd vervolgd en zij wel. Het hof was het met me eens. Het Openbaar Ministerie werd niet-ontvankelijk verklaard en de strafvervolging tegen Frederiek werd beëindigd. En zo gaat deze zaak de boeken in als de zaak die aan alle kanten stonk... Behalve op zolder. *Semra Aytemur is strafrechtadvocaat bij Dekens Aytemur strafrechtadvocaten*

krachttraining en af en toe joggen. Ik probeer mijn tijd binnen zo goed mogelijk te benutten met sporten, studeren en arbeid. Ik zit nu al twee jaar binnen. Verder heb ik donkerbruin haar, een kort baardje en bruine ogen. Ik zoek een lieve dame om mee te schrijven of voor een relatie. Ik ben heel rustig van mezelf en je kan met me lachen. Ik vind vertrouwen heel belangrijk. En gewoon iemand die zichzelf is, dat ben ik ook namelijk. Heb je interesse, dan hoor ik graag van je.

2255 Lee

Hallo dames mijn naam is Lee, maar de meesten noemen mij Levé. Ik ben 43 jaar oud en zit in de PI. Heb een breed, krachtig postuur. Ik heb donkerbruine ogen en zwart haar, een licht getinte huidskleur en ben 1,76 meter lang. Ik ben op zoek naar een leuke vrouw, die het leuk zou vinden om met mij te schrijven. Ben een zorgzame man met een verzorgd uiterlijk. Als je wat van je laat horen, zal ik altijd reageren en belangstelling voor je hebben. En reageer je met foto, stuur ik je ook een foto terug. Heb je interesse dan hoor ik graag van je.

Ik maak vaak gezonde rechten

2256 Andrius

Hallo, mijn naam is Andrius. Ik kom oorspronkelijk uit Litouwen. Ik ben 36 jaar jong. Ik ben atletisch gebouwd en 1,88 meter lang. Ik zou graag willen schrijven of bellen met een leuke dame. Ik hou van sport, basketbal en fitness. Ik lees graag boeken en ik hou van koken. Ik maak dan vaak gezonde gerechten. Zou je graag contact met me willen, stuur me dan een brief. Hopelijk tot snel :)

2257 Fitte Surinamer

Ik ben een fitte Surinaamse jongen van 29. Mijn hobby's zijn kickboksen, fitness, professioneel muziek maken en koken. Ik ben hetero en sta open voor wat nieuws. Mijn type is een Hollandse dame. Het liefst een blanke dame, goed verzorgd, stabiel en die alles op een rijtje heeft. Een lieve, zorgzame

schoonheidsprinses zou top zijn. Een dame die wel van wat uitdaging houdt. Leeftijdscategorie: tussen 25 en 40. Dus ben jij mijn *ride or die* en hou jij ook van een lieve zorgzame jongen die zijn leven aan het beteren is, dan moet je bij mij zijn. Zoek jij iets leuks of serieus voor langere tijd, dan ben je aan het juiste adres.

2258 Redouan

Hallo dames, Wat leuk dat je de tijd neemt om mijn bericht te lezen. Ik ben Redouan, 36 jaar en zit nu 7 jaar binnen met nog 1 jaar te gaan. Ik zit momenteel op een AIT-afdeling en heb daardoor genoeg tijd om je brieven te beantwoorden. Ik kan wel al mijn dromen, interesses, hobby's en voorkeuren hier prijsgeven, maar laten we dat laten voor de volgende brief. Dus ben je *ride or die* of heb je 21 *questions* voor mij, schrijf dan en wie weet maken we dit jaar wat spannender voor ons beiden. Spreek je snel.

WASSENAAR
STRAFRECHTADVOCATUUR

FIGHT FOR FREEDOM

TEL: 073 - 302 00 05
WASSENAARSTRAFRECHT.NL

Hamer
ADVOCATEN

BEREIKBAAR & GEPASSIONEERD

MR. M.J. SCHIMMEL 06 24 71 96 89 MR. T.S.H. BUSKOP 06 58 92 84 45

NIEUWE 'S-GRAVELANDEWEG 5, 1405 HJ BUSSUM

(JEUGD)STRAFRECHT • SLACHTOFFERRECHT • BESTUURSRECHT

Vasco Chorus
Advocatuur

Genoeg gezeten?
Problemen met faseren?
Loop met mr. V.S.J. Chorus
uw vrijheid tegemoet!
Uw specialist in klacht-
en strafzaken.

Neem vrijblijvend contact
op:
06-19379730
www.vascochorus.com

Tien goede voornemens voor 2026

Goede voornemens zijn vaak groot en vaag, maar dat hoeft helemaal niet. Redacteur Boudewijn Chorus stelde een lijst samen voor ieder die zit ingeloten. Tien gedragsadviezen, kleine aanpassingen in houding en gewoonten die het verschil maken. Niet door te streven naar perfectie, maar door bewust te kiezen voor aandacht, respect en ontwikkeling.

1 Vaker vriendelijk

Doe eens wat vaker vriendelijk tegen anderen. Dat krijg je dan ook terug en daar wordt de stemming gauw beter van. Iedereen blij. “Lekker geslapen?” “Ja dank je! Jij ook?”

2 Maak je niet breed

Neem eens wat minder plek in. De wereld draait niet alleen om jou. Ga in een kring, naast of tegenover elkaar niet wijdbeens zitten, zeker niet tegenover een vrouw. Dat is namelijk super onbeschoft. Daar maak je geen indruk mee, maar het wekt afschuw op. Iedereen ziet dan meteen dat je een ongewassen pummel bent.

3 Attent naar elkaar

Een beetje aandacht voor de ander kan wonderen doen. Iedereen baalt, probeer dat te doorbreken. Ga in gesprek. Help elkaar, beur iemand op met een aardige opmerking. Daar word je zelf ook vrolijker van.

4 Fatsoen helpt

Kom je ergens voor het eerst, of zie je iemand voor het eerst, dan helpt het als je beleefd bent. Begin de ander met ‘u’ aan te spreken. Zeker als het om nieuw personeel gaat. ‘Je’ en ‘jij’ kan altijd nog, laat dat groeien. Waardering kun je soms al met weinig moeite verdienen.

5 Hou het rustig

Rustige mensen dwingen eerder en meer respect af dan druktemakers. Grote woorden, luid spreken, vloeken, kankeren: hou ermee op. Niemand heeft er iets aan, je raakt er alleen maar dieper mee in je eigen penarie. Wie rustig is en nadenkt voor hij of zij wat zegt, komt al gauw verstandig over. Dan zijn mensen benieuwd naar je oordeel en kunnen er mooie gesprekken ontstaan

Heb je iets gehad aan deze lijst? Of andere goede voornemens in de praktijk gebracht? Deel je ervaring met de redactie (zie pagina 2 voor onze contactgegevens).

6 Skip je ‘bad habits’

Ga even na welke slechte gewoonten je hebt. Steeds maar zoete of zoute snacks scoren? Een appel, een mandarijn of banaan zijn echt gezonder dan chips. Roken, vaperen? *Skip it now!* Het kost een vermogen en je wordt er vroeg of laat geheel ziek van. Denk maar niet dat jij de dans wel ontspringt, dat is jezelf voor de gek houden. Laat zien dat je zonder kunt. En wijs gerust anderen erop, *in a nice way*. Dát is pas flink!

7 Ga lezen en studeren

Nu je toch zit en een zee van tijd hebt, kun je die maar beter goed gebruiken. Ontwikkel jezelf door te lezen. Bedenk waarin je je wilt bekwaamen of waarover je meer wilt weten. Kies kennis of een vaardigheid waar je straks ook wat aan hebt en ga daar alles over lezen wat je kunt vinden. Vraag je casemanager of je een cursus of studie kunt doen. Vraag advies bij de bibliotheek.

Goede feestdagen en een gezond en voorspoedig 2026!

Namens de redactie van de Bonjo

8 Fitness: fijn en hoognodig

Het kan niet altijd, maar kan het wel, doe het dan vooral. Je lijf heeft beweging nodig, anders zelfs kwaad. Zonde van je schaarse centen. Doe gewoon je oefeningen, strek en buig, gebruik de fitnessapparaten als die er zijn, doe bij het luchten rondjes in loopspas. Het gaat erom soepel te blijven, niet om er als een opgepompte bodybuilder uit te zien. Dat doe je thuis maar.

9 Kies voor leerzaam

Bekijk naast een film of serie op tv af en toe ook eens een documentaire. Daar steek je meer van op dan je denkt. De variatie in onderwerpen is enorm. Natuur, wetenschap, sport, geschiedenis, techniek. In je eigen taal of in het Engels, ondertiteling doet de rest. Na een tijd kan die ook uit en snap je het nog steeds. Dan sla je twee vliegen in een klap.

10 Deel je kennis

Het feit dat je dit leest, betekent – duh! – dat je kunt lezen. Dat geldt lang niet voor iedereen. Ongeveer de helft van de mensen om je heen kan dat niet of een stuk minder goed dan jij. Dat wijzen diverse onderzoeken uit. Anderstaligen hebben het ook moeilijk. Zoek een, twee of drie jongens of (als je in de vrouwenbajes zit) meiden in je omgeving op die minder goed kunnen lezen en bied hun (voorzichtig) aan om regelmatig samen te gaan lezen. Verhalen uit de biebel, info uit de Bonjo. Zo kun je het verschil maken!

BEL BONJO GRATIS!
0800 333 44 46

Condor Recherchebureaus

Contra-expertise (strafrecht) dossier onderzoek
Condor Recherchebureaus werkt objectief en onafhankelijk aan een correcte waarheidsvinding

Condor Amsterdam/ Eindhoven : Tel: 06-16969700
www.condorrecherche.nl Email: condor@condor.nu

ADVOCATENKANTOOR PETKOVIĆ

Mw. mr. Šejla Petković
Advocaat

Door heel Nederland:

- Vreemdelingenbewaring
- Intrekking verblijfsvergunning
- Oplegging ongewenstverklaring, terugkeerbesluit en/of inreisverbod

Meer informatie:

advocatenkantoorpetkovic.nl

E sp@petkoviclaw.nl M +31 (0)6 - 219 51 925 T +31 (0)20 - 261 31 80

mr. J.E.
(Justin)
Kötter

mr. drs. J.L.
(Jordi)
L'Homme

mr. J.P.
(Peter)
Plasman

mr. drs. M.A.M.
(Maarten)
Pijnenburg

mr. M.C.
(Micha)
Jonge Vos

mr. S.
(Simcha)
Plas

mr. B.A.
(Brian)
Deutz Ebeling

mr. B.J.T.
(Brent)
van Opstal

mr. A.J.W.F.
(Annabella)
Segeren

mr. L.I.
(Lucca)
de Jager

mw. S.H.A.M.
(Shirley)
Ekkerman

mw. L.
(Linda)
Dekker

mw. C. (Cindy)
Danielson
-Roubos

mr. K.
(Kyra)
Tijmensen

mr. S.A.L.
(Sarah)
Crucq

mw.
(Lucia)
Hodanić

mr. E.C.Q.
(Emma)
De Weers

mw. C.E.J.
(Charlotte)
Kokenberg

Uw belangen,
onze prioriteit

mw. J.E.
(Judith)
Franx

dhr. R.N.H.M.
(Rens)
Van Duuren

mr. S.
(Shannon)
Zoulfi Khatiri

Kötter
L'Homme
Plasman
advocaten

020 - 673 15 48
info@klpadvocaten.nl
klpadvocaten.nl

Specialisten in strafrecht, gedreven door deskundigheid.

Bij Weening Strafrechtadvocaten begrijpen we dat een strafzaak veel onrust met zich brengt. U zoekt duidelijkheid: over wat u te wachten staat, over de kosten en vooral over uw kansen. Ons goed georganiseerde kantoor bestaat uit betrokken strafrechtadvocaten die u door dit proces begeleiden. Door bereikbaar te zijn, door te zeggen wat ze doen en door te doen wat ze zeggen.

Deskundigheid staat bij ons centraal. Zaken worden tijdens een wekelijks kantooroverleg door de behandelend advocaat besproken met kantoorgenoten. Door deze unieke werkwijze worden uw belangen niet alleen behartigd door een strafrechtsspecialist, maar door een deskundig team van strafrechtadvocaten.

Verder onderscheiden wij onszelf van de meeste strafrechtadvocaten door vergaande specialisaties in deelgebieden van het strafrecht. Daarmee bieden wij de hoogste mate van deskundigheid op (onder meer) het gebied van:

- Brandstichting
 - Cassatie
 - Criminele organisatie
 - Detentierecht
 - Diefstal
 - Drugs
 - Fiscaal strafrecht
 - Fraude
 - Geweld
 - Jeugdstrafrecht
 - Mensenhandel
- Moord & doodslag
 - Ondernemingsstrafrecht
 - Ontneming
 - Overtreding wet dieren
 - Overlevering en uitlevering
 - TBS & PIJ
 - Terrorisme
 - Verkeersstrafrecht
 - Wapen & munitie
 - Witwassen
 - Zeden

 Een frisse blik op uw strafzaak?
*U kunt ons gratis bellen.
Wij bezoeken u in elke PI.
Ook pro deo.*

 A fresh look at your criminal case?
*You can call us free of charge.
We will visit you in any prison.
Also pro bono.
We speak English.*

 Ein neuer Blick auf Ihren Strafprozess?
*Sie können uns kostenlos anrufen.
Wir besuchen Sie in jedem Gefängnis.
Auch Pro-Bono-Anwalt.
Wir sprechen Deutsch.*

 Un regard neuf sur votre affaire pénale ?
*Appelez-nous gratuitement.
Nous vous rendrons visite dans
n'importe quelle prison.
Également pro bono.
Nous parlons français.*

 Nowe spojrzenie na Twoją sprawę karną?
*Możesz do nas zadzwonić bezpłatnie.
Odwiedzimy Cię w każdym więzieniu.
Również pro bono.
Mówimy po polsku.*

Bel gratis | Free call | Kostenlos anrufen
Appelez gratuitement | Zadzwoń bezpłatnie

0800-9336464
(0800-WEENING)

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

L.M. Oldenburg
Strafrechtadvocaat

‘ik vecht voor jou’

Gespecialiseerd in

- geweldsdelicten/levensdelicten
- zedenzaken, drugs
- jeugdzaken
- TBS zaken

Tel: 06 247 35 843
info@oldenburgadvocaat.nl

ADVOCATENKANTOOR

SICCAMA

W advocatenkantoorsiccama.nl
T +31(0)20 237 19 30

Alle strafzaken
Door heel Nederland
Altijd bereikbaar
Ook pro deo

Mr. Fabian D.W. Siccama
Advocaat - Partner
M 06-14 37 28 97

Mw. mr. Jill Leyten
Advocaat
M 06- 19 52 96 66

Mr. Maarten Kuipers
Advocaat - Partner
M 06- 40 38 14 40